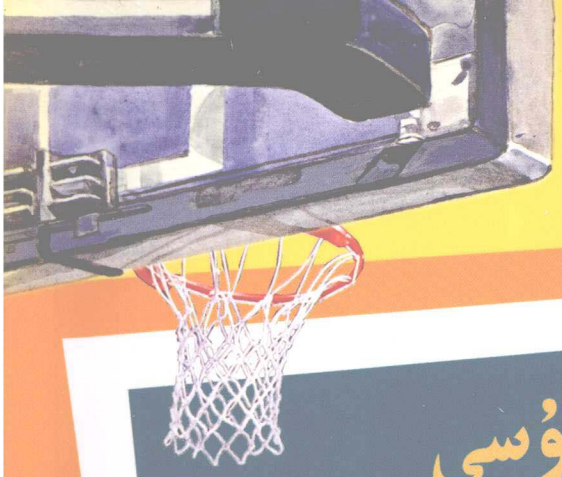

جۇڭگو باللار قامۇسى

中国儿童百科全书

ئوقۇش پىششىقىدىكى باللارغا

上学就看

مەدەنىيەت ـ تەنتەربىيە ساھەسى

文体馆

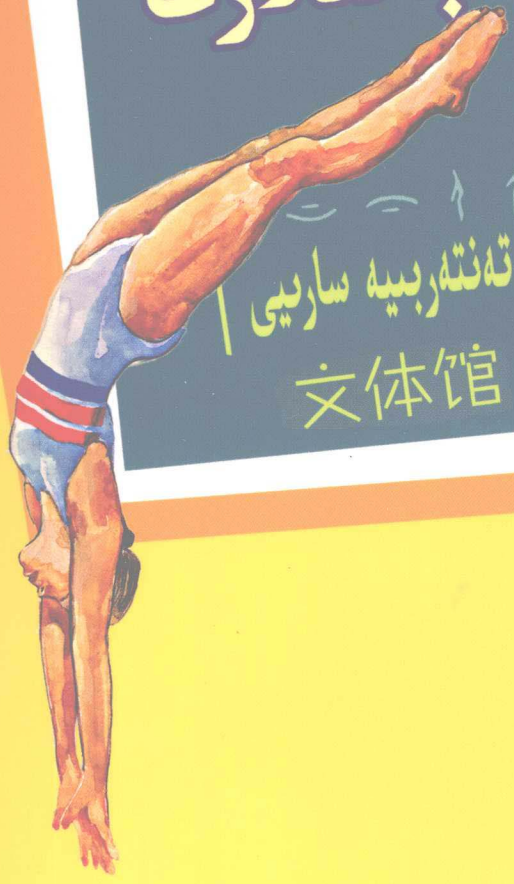

مىللەتلەر نەشرىياتى

جۇڭگو قامۇس نەشرىياتى

مۇتەخەسسىسلەرنىڭ باھاسى

بۇ بىر يۈرۈش كىتابلار بالىلار ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىنى كۈچەيتىدىغان، بالىلار ئۈچۈن پايدىلىق، قىزىقارلىق كىتابلاردۇر. بالىلار بۇ كىتابلارنى ئوقۇپ چىقسا، ئۇلارنىڭ مەكتەپتە ئۆتۈلۈۋاتقان دەرسلەرگە بولغان قىزىقىشى تېخىمۇ ئاشىدۇ. ئۇلار ئوقۇتقۇچىلاردىن ئاكتىپلىق بىلەن سوئال سورىيالايدۇ ۋە ئوقۇتقۇچىلارنىڭ سوئاللىرىغا دادىللىق بىلەن جاۋاب بېرەلەيدۇ. بۇ كىتابلار بالىلار بىلەن ئاتا-ئانىلار ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىنى تېخىمۇ كۈچەيتىدۇ.

—— جۇڭگو ئائىلە مەدەنىيىتى تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى يۇ شىنيەن

بۇ كىتابلار تۆۋەن يىللىقلاردا ئوقۇۋاتقان بالىلارنىڭ ئوقۇشىغا باب كېلىدۇ، بالىلارنى نۇرغۇن بىلىملەردىن خەۋەردار قىلىدۇ، بالىلارغا بىلىم ئۆگىتىپلا قالماي، يەنە ئۇلارغا ئۆگىنىش ئۇسۇلىنىمۇ ئۆگىتىدۇ. بۇ كىتابلار ئاتا-ئانىلارنىڭ ياخشى يارەمچىسى. بەزى مەسىلىلەرگە جاۋاب تاپالمىغاندا، بالىلار بىلەن بىرلىكتە بۇ كىتابلارغا مۇراجىئەت قىلغاندا، نۇرغۇن مەسىلىلەرنى تەبىئىي ھالدىلا ئايدىڭلاشتۇرۇۋالغىلى بولىدۇ.

—— «سىرداش ھەدە» لۇ چىن

ISBN 978-7-105-09559-9
9 787105 095599 >
全套定价：120.00元
本册定价：12.50元

دۆلەتلىك 11 - بەش يىللىق پىلان مەزگىلىدىكى نۆۋەتلىك كىتاب تۈرى
مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر مۇنەۋۋەر كىتابلىرىنى نەشر قىلىش
مەبلەغ ياردىمىگە ئېرىشكەن تۈر

جۇڭگو باللار قامۇسى

ئوقۇش يېشىدىكى باللارغا

مىللەتلەر نەشرىياتى
جۇڭگو قامۇس نەشرىياتى

图书在版编目（CIP）数据

文体馆：维吾尔文/《中国儿童百科全书.上学就看》编委会编；伊司马义·伊不拉音译. —北京：民族出版社，2008.8
（中国儿童百科全书.上学就看）
ISBN 978-7-105-09559-9

Ⅰ.文… Ⅱ.①中…②伊… Ⅲ.①文学—儿童读物—维吾尔语（中国少数民族语言）②体育—儿童读物—维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ.I0-49 G8-49

中国版本图书馆CIP数据核字（2008）第131993号

翻　　译：**伊司马义·伊不拉音**
责任编辑：**凯赛尔**
责任校对：**凯赛尔**
电脑制作：**沙塔尔·沙拉木**

本书根据中国大百科全书出版社2006年3月第1版2007年10月第6次印刷版本翻译出版。

بۇ كىتاب جۇڭگو قامۇس نەشرىياتىنىڭ 2006 - يىلى 3 - ئاي 1 - نەشرى 2007 - يىلى 10 - ئاي 6 - باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

تەرجىمە قىلغۇچى: **ئىسمائىل ئىبراھىم**
مەسئۇل مۇھەررىر: **قەيسەر قۇربان**
مەسئۇل كوررېكتور: **قەيسەر قۇربان**
بەتچىك: **ساتتار سالام**

جۇڭگو بالىلار قامۇسى

ئوقۇش يېشىدىكى بالىلارغا

مەدەنىيەت - تەنتەربىيە ساھەسى

民族出版社出版发行
http://www.mzcbs.com
（北京市东城区和平里北街14号
电话：64290862　邮编：100013
北京盛通印刷股份有限公司印刷
各地新华书店经销
开本：889毫米×1194毫米　1/16
印张：4.75
2008年9月第1版　2008年9月第1次印刷
印数：0001—3000册
ISBN 978-7-105-09559-9/Z.1398　（维66）
定价：12.50 元

نەشر قىلغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى
http://www.e56.com.cn
ئادرېسى: بېيجىڭ شەھرى خېيخەلى شىمالىي كوچا 14 - قورۇ
پوچتا نومۇرى: 100013
تېلېفون نومۇرى: 010-64290862
ساتقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
باسقۇچى: بېيجىڭ شېڭتۇڭ باسما چەكلىك شىركىتى
نەشرى: 2008 - يىل 9 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم نەشر قىلىندى
بېسىلىشى: 2008 - يىل 9 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم بېسىلدى
ئۆلچىمى: 889×1194م م. 16 كەسلەم
باسما تاۋىقى: 4.75　سانى: 3000 —— 0001
باھاسى: 12.50 يۈەن

总策划

徐惟诚

编辑委员会

名誉主任 徐惟诚

主　　任 吴希曾

副 主 任 贺晓兴

程力华

执行主编 赵秀琴

编 委

(以姓氏笔画为序)

马博华　刘道远　李　元　位梦华　吴希曾
余传生　陈学锋　张小影　林之光　郑　平
郑延慧　赵秀琴　保冬妮　贺晓兴　夏　青
钱王弭　浦漫汀　崔金泰　寇晓伟　程力华
谭　征

顾 问

浦漫汀　李 元　徐晓钟　王祖望

作　　者

文字撰稿

（以姓氏笔画为序）

马光复　马　睿　卢小平　朱绍和　孙衍慧　李光夏
余传生　宋　时　陈东明　张如亮　林晓燕　庞　云
荣瑞芬　贺晓兴　夏　青　钱王驷　徐　冲　高建强
唐　骅　温学诗　薄　芯

图片提供

（以姓氏笔画为序）

丁长青　王　丽　王雅倩　王瑞林　卞小勤　田　方
白　宇　冯幼平　孙江漪　朱菱艳　刘玉秀　刘亚茹
刘　峥　关庆维　许　阳　杜　婕　李光夏　李建新
李锦河　李　燕　杨宝忠　吴小枚　吴秀山　位梦华
余传生　陈东明　张文绪　张文瑞　张丽霞　张连城
张渝秦　张　强　郑　迅　赵秀琴　赵彤杰　赵建伟
洪　珊　贺晓兴　苑　立　袁学军　徐远志　高建强
唐　骅　龚　莉　常剑波　蒋和平　程力华　温学诗

电脑制作

曹映红　张　强　蒋和平　杨宝忠　席恒青　高建强
杨　晨

绘　　图

杨宝忠　张　强　蒋和平　高建强　席恒青　陈　倩
曹映红　陈　璐　熊雅竹

卡通形象设计

张强

بەكمۇ قىزىق، بەلەن بۇ كىتاب،
كۆرۈپ - كۆرۈپ پەقەت قانمايسىز.
سىز كۆرمىگەن دۇنيا جاھانىنى
بۇ كىتابتىن ئىزدەپ تاپقايسىز.

رەھمەت ئېيتىڭ ئاتا - ئانىغا،
كىتاب يازغان ئۇستازلارغا ھەم.
بىزگە ئەقىل قالدۇرۇپ كەتكەن،
شۇ تۆھپىكار ئەجدادلارغا ھەم.

چىڭسۇن شۇ يولدا ۋەدىگىز،
نۇر چاقناتسۇن ئىجاد، ئەتىگىز.

يۇ شنيەن

بلىۋېلىشقا تېگىشلىك تېمىلار

كىچىك دوستلارنىڭ ئويۇن ئارقىلىق بىلىم ئېلىشى ۋە سىستېمىلىق ئۆگىنىشى ئۈچۈن بىلىم تۈرلىرىدىن بىلىۋېلىشقا تېگىشلىك تېمىلارنى تالالاپ چىقتۇق. ئومۇمەن ئالغاندا، يېڭى ئېچىلغان ھەربىر بەتتىكى ماۋزۇ بىر تېما ھېسابلىنىدۇ. ھەربىر بەتتە بىر تېمىنى چۆرىدىگەن ھالدا چۈشەنچىلەر بېرىلدى. «مەدەنىيەت - تەنتەربىيە ساريىي»دە 32 تېما بار.

بۇ سىلەر كۆرىدىغان كىتاب

كىچىك دوستلار، بۇ بىر يۈرۈش باللار قامۇسى مەخسۇس سىلەرنىڭ بىلىم ئېلىش ۋە نەزەر دائىرەڭلەرنى كېڭەيتىش ئۈچۈن تۈزۈلگەن. بۇ قامۇس جەمئىي سەككىز كىتاب بولۇپ، ئۇ سىلەرنى سەككىز ئورۇنغا باشلاپ بېرىپ، ئويۇن ئوينىغاچ بىلىم ئىگىلەش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدۇ. بۇ سەككىز ئورۇن: «جۇڭگو باغچىسى»، «دۇنيا باغچىسى»، «يەر شارى كەنتى»، «ئالەم ساريىي»، «ھايۋانات باغچىسى»، «ئۆسۈملۈكلەر باغچىسى»، «ئىلىم-پەن ساريىي» ۋە «مەدەنىيەت - تەنتەربىيە ساريىي» دىن ئىبارەت.

بىلىم نۇقتىلىرى

بىلىۋېلىشقا تېگىشلىك ھەربىر تېمىدا ئۈچتىن سەككىزگىچە بىلىم نۇقتىلىرى بار. ھەربىر بىلىم نۇقتىسىدا بىر كىچىك بىلىم تونۇشتۇرۇلىدۇ، ئۇلارنى بىرىكتۈرسەڭىز خېلى كۆپ بىلىمگە ئىگە بولۇپ قالسىز. «مەدەنىيەت - تەنتەربىيە ساريىي»دا بۇنداق بىلىم نۇقتىلىرىدىن 120 ى بار.

ره‌سمله‌رنىڭ ئىزاهاتلىرىدا
ره‌ســـمله‌رنىڭ مه‌زمۇنـــى
چۈشه‌ندۈرۈلدى.

ره‌سمله‌ر

هه‌ربىر به‌تكه به‌شتىن 20 گىچه ره‌سىم بېرىلدى، ئۇلاردىن بىر- ئىككى پارچىسى ئاساسلىق، قالغانلىرى قوشۇمچه ره‌سمله‌ر. بۇلار كىچىك ئوقۇرمه‌نله‌رنىڭ بىلىمنى بۇاسىته ۋه ئوبرازلىق ئۆگىنىشگه هه‌م چۈشىنىشگه پايدىلىق.

چى چى بىلەن مه‌ده‌نىيه‌ت- ته‌نته‌ربىيه ساريىغا بېرىپ بىلىم ئىلىپ كېلىڭلار!

بىلىم تۇرلىرى

كىچىك دوستلارنىڭ بىلۇبلىشىغا قۇلايلىق بولسۇن ئۈچۈن بىز مۇناسىۋه‌تلىك بىلىمله‌رنى يىغىنچاقلاپ تۇرله‌رگه ئايرىپ چىقتۇق. «مه‌ده‌نىيه‌ت - ته‌نته‌ربىيه ساريى»دا تىل- ئه‌ده‌بىيات؛ كىنو، تېلېۋىزىيه، تىياتر؛ گۈزەل سه‌نئه‌ت؛ ته‌نته‌ربىيه‌دىن ئىبارەت تۆت بىلىم تۇرى بار.

جۇڭگو ئۆسمۈرلەر قامۇسى . ئوقۇش يېشىدىكى بالىلارغا

مەدەنىيەت ـ تەنتەربىيە ساريىي

مۇندەرىجە

مەدەنىيەت ـ تەنتەربىيە ساريىي 1

تىل ـ ئەدەبىيات

تىل 2

تىلنى ئەمگەك ياراتقان 2

تاۋۇش ۋە ئىنتوناتسىيە 3

يېزىق 4

چىغىناق ـ تارغاق يېزىقى 4

ھەرپلىك يېزىق 4

ئەپسانە 6

براخمانىنىڭ ھېكايىسى 6

ئولىمپىس تېغىدىكى ئىلاھلار 7

مەسەل 8

«ئىزوپ مەسەللىرى» 8

كىرولوپ مەسەللىرى 9

جۇڭگونىڭ قەدىمكى زامان مەسەللىرى 9

شېئىر 10

«نەزمنامە» 10

بالىلار قوشىقى 11

سونېت 11

پروزا 12

«دونكىخوت» 12

«قىزىل راۋاقتىكى چۈش» 12

«خارىرى پوتتېر» 13

بالىلار چۆچىكى 14

ئاندېرسېن چۆچەكلىرى 14

گىرىم چۆچەكلىرى 15

يې شېڭتاۋنىڭ «قاراڭغۇ» ناملىق چۆچىكى 15

كىنو ، تېلېۋىزىيە ، تىياتىر

تىياترنىڭ كېلىپ چىقىشى 16

تىياترنىڭ بارلىققا كېلىشى 16

تۇرمۇشنىڭ تىياترىدا ئەكس ئېتىشى 16

تەبىئەتنىڭ تىياترىدا ئەكس ئېتىشى 17

رېپېرتىتسىيە قىلىش 18

گىرىم قىلىش 18

كىيىم ـ كېچەك ۋە سەھنە جابدۇقلىرى 18

تىياتىر قويۇش 20

سەھنە دېكوراتسىيەسى 20

سەھنە ئويۇنى 21

كىنو ئىشلەش 22

تەييارلىق خىزمەتلىرى 22

سۈرەتكە ئېلىش 22

گۈزەل سەنئەت فىلىمى 24

كارتون فىلىم 24

قەغەز قىيما فىلىم 24

ياغاچ قونچاق فىلىم 25

تېلېۋىزىيە نومۇرى ئىشلەش 26

نومۇر ئىشلەش 27

تەھرىرلەش ، پىششىقلاپ ئىشلەش 27

چاپلما رەسىم 42
ئۆيۈمنى گۈزەللەشتۈرىمەن 45
ئاسما سېۋەت ياساش 44
ھۈجرىمىزنى سەرەمجانـ
ـلاشتۇرايلى 44
مىخ رەسىم ياساش 45

تەنتەربىيە
يېنىك ئاتلېتىكا 46
يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى 46
ئېتىش، سەكرەش مۇسابـ
ـقىسى 46
پۇتبول 48
پۇتبول شاھى پېيلى 48
توپ مەستانىلىرى 48
پۇتبول مۇسابىقىسى 48

جۈڭگوچە رەسىم سىزىش 37
جۈڭگوچە رەسىمدىكى
جەزبدارلىق 36
بېغىشلىما يېزىش ۋە تامغا
بېسىش 36
سىزىش ئۇسۇلى 37
ماي بوياق رەسىم سىزىش 38
رەسىم تەگلىكىنى ئىشلەش 38
ماي بوياق قەلىمى 38
سۈدىن قورقمايدىغان ماي
بوياق 39
يۈك قەلەمدە خەت يېزىش 40
ئەدەبلەرنىڭ تۆت گۆھىرى 40
خەتنى توققۇز كاتەككە بۆلۈپ
يېزىش ئۇسۇلى 41
تەقلىد قىلىپ كۆچۈرۈش 41
ئۆزىمىز قول سېلىپ ئىشلەپ
باقايلى 43
جۈڭگو تۈگۈچى 42
قەغەز قاتلاش ئويۇنى 42

گۈزەل ـ سەنئەت
رەسىم سىزىش قالايمىقان
جىجىلاشتىن باشلىنىدۇ 28
ئوخشىتىپ سىزالماسلىقنىڭ
كارايىتى چاغلىق 28
كۆزىتىش ۋە تەسەۋۋۇر 29
كىچىك رەسىم سىزىش ئۆيى 30
قەغەز ۋە قەلەم 30
رەسىم شىرەسى، رەسىم تاختـ
ـسى، رەسىم جازىسى 30
رەڭ تەڭشەش سايمانلىرى 31
ناتۇرا سىزىش 32
ئادەم ناتۇراسى سىزىش 32
مەنزىرە ـ كۆرۈنۈشلەرنى سىـ
ـزىش 33
تۇرغۇن جىسىملارنىڭ
رەسىمنى سىزىش 33
مەن ياخشى كۆرىدىغان رەسىم 34
ھەجۋىي رەسىم 34
سىياھ قەلەم رەسىمى 34
سۇ بوياق رەسىم 35

قار ـ مۇز تەنھەرىكىتى 60

مۇز توپ مۇسابىقىسى 60

قار تېيىلىش 61

گىمناستىكا 62

ئاسما ھالقا 62

ئەركىن گىمناستىكا 62

ياغاچ ئات 62

تەڭپۇڭلۇق لىمى 63

ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسا ـ بىقسى 64

ئولىمپىك مەشئىلىگە ئوت تۇتاشتۇرۇش 64

ئېچىلىش ۋە يېپىلىش مۇراسىمى 65

بېيجىڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى 65

ۋاسكېتبول 50

كوچا ۋاسكېتبولى 50

ۋاسكېتبول مۇسابىقىسى 50

ۋالىبول 52

جۇڭگو ئاياللار ۋالىبول كو ـ ماندىسى 52

ساھىل ۋالىبول مۇسابىقىسى 52

تىكتاك توپ 54

دۆلەت توپى 54

مۇسابىقە قائىدىسى 55

تىكتاك توپ مۇسابىقىسى 55

تېننىس توپ ۋە پەي توپ 56

تېننىس توپ مۇسابىقىسى 56

توپ باشلاش تېخنىكىسى 56

پەي توپ مۇسابىقىسى 57

سۇ ئۈستى تەنھەرىكىتى 58

يەلكەنلىك تاختا تەنھەرىكىتى 58

سۇغا سەكرەش 59

سۇ ئۇزۇش 59

ئۇيغۇرچە تەربىيە سائىتى

ئىپتىدائىي ئادەملەر ئوۋغا چىققاندا ھەمراھلىرىنى تاپالماي قالسا، ۋارقىراپ چاقىراتتى.

ئىپتىدائىي ئادەملەر قول ئىشارىتىگە تايىنىپ نەرسىلەرنى ئالماشتۇراتتى.

ئوۋ غەنىمەت تلىرىگە ئېرىشكەندە، تۇرلۇك ئاۋازلارنى چىقىرىپ خۇشاللىقى ۋە رازىمەنلىكىنى ئىزھار قىلاتتى.

تىل

تىل ئىنسانلارنىڭ ئۆزئارا پىكىر ئالماشتۇرۇش قورالى. كىشىلەر ئېغىز تىلى ۋە ئەدەبىي تىل ئارقىلىق ئۆي - پىكرى ۋە ئارزۇسىنى ئىپادىلەيدۇ. ئۆزئارا ئۆچۈر يەتكۈزىدۇ، ئۆزئارا ئىدىيە ئالماشتۇرىدۇ.

تىلنى ئەمگەك ياراتقان

ئىپتىدائىي ئادەملەر ئوۋ ئوۋلاش ۋە بىرلىكتە ئەمگەك قىلىش داۋامىدا ئۆزئارا ماسلىشىشقا، ئىش تەقسىم قىلىشۇبلىپ، ھەمكارلىشىپ ئىشلەشكە موھتاج بولغان. شۇڭا تىلمۇ ئەمگەكنىڭ ئېھتىياجىغا ماس ھالدا پەيدا بولغان. تىل ئاددىي ھالدىكى بىر-بىرىنى چاقىرىشتىن مۇرەككەپ، ئىنچىكە ئوي-پىكىرلەرنى ئىزھار قىلىشقۇچە بولغان ناھايىتى ئۇزاق تەدرىجىي تەرەققىيات جەريانىنى ئېسىپ ئۆتكەن.

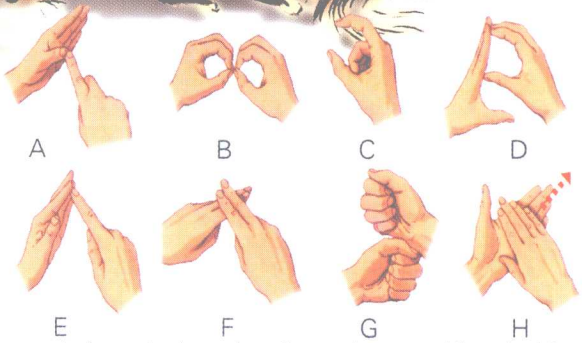

گاس-گاچىلار ئىنگلىزچە ھەرپلەرنى قول ئىشارىتى ئارقىلىق ئىپادىلەيدۇ.

گاچىلار تىلى

گاچىلار تىلى گاس-گاچىلار ئۆچۈن لايىھىلەنگەن تىل بولۇپ ئىپادىلىمەكچى بولغان مۇددىئانى تاۋۇش بىلەن ئەمەس، بەلكى بەلگىلىك قول ئىشارىتى، چىراي ئىپادىسى ۋە ھەرىكەت ئارقىلىق ئىپادىلەيدۇ. ھەربىر قول ئىشارىتى ۋە ھەرىكەتنىڭ مۇئەييەن مەنىسى بار، گاچىلار تىلىدا سۆزلەشمەكچى بولغانلار گاچىلار تىلىنىڭ قول ئىشارەتلىرىنى ئۆگەنگەندىلا، ئاندىن ئۆزئارا پىكىر ئالماشتۇرالايدۇ.

گاچىلار تىلىدا قانداق سۆزلىشىدۇ؟

dā dá dǎ dà

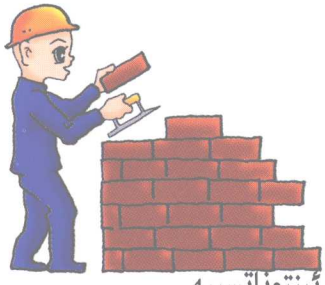

ئوخشاش بىر جۈملىنى ئوخشاش بولمىغان تاۋۇش ۋە ئىنتوناتسىيىدە ئىپادىلىسە ئوخشاش بولمىغان مەنالارنى بىلدۈرۈشى مۇمكىن.

تاۋۇش ۋە ئىنتوناتسىيە

تىلنىڭ تۈرى ناھايىتى كۆپ، ھەربىر تىلنىڭ تىل تاۋۇشى ۋە ئىنتوناتسىيىسى بار. تىل تاۋۇشى ئادەملەرنىڭ سۆزلىگەن چاغدىكى ئاۋازىنى، ئىنتوناتسىيە سۆزنىڭ ئاھاڭىنى كۆرسىتىدۇ. خەنزۇ تىلىنىڭ تىل تاۋۇش ۋە ئىنتوناتسىيىسى سوزۇق تاۋۇش، ئۇزۇك تاۋۇش، تون، ئۇرغۇ ھەمدە رىتىم ۋە فونېتىك ئۆزگىرىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

A دەققەت! بىزدىن بىر ماتروس سۇغا چۈشتى.

B پاراخوتىمىزغا خەتەرلىك بۇيۇملار بىسىلىۋاتىدۇ ياكى چۈشۈرۈلىۋاتىدۇ.

C شۇنداق!

D دەققەت! پاراخوتىمىزدىن كاشىلا چىقتى!

E پاراخوتىمىز يۆنىلىشىنى ئوڭ تەرەپكە بۇرىماقچى.

F پاراخوتىمىز زەخىملەندى، بىز بىلەن ئالاقىلىشىڭ.

G پاراخوتىمىزغا يول باشلىغۇچى كېرەك!

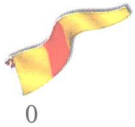

0

1

2

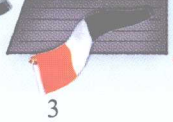

3

4

5

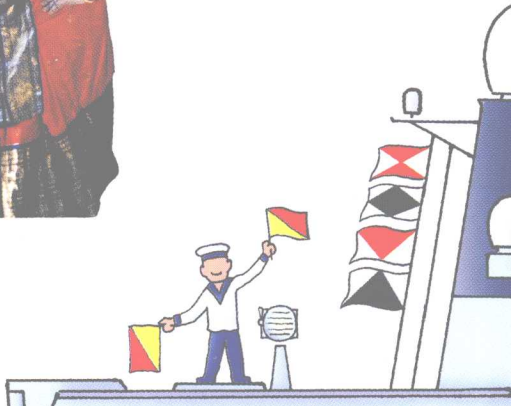

بايراق تىلى

بۇنىڭدا ئوخشاش بولمىغان سۆزەتلەر چۈشۈرۈلگەن بايراقچىلارنى بەلگىلىك ھالدا يۇقىرى كۆتۈرۈش، ئۇيان ـ بۇيان پۇلاڭلىتىش ئارقىلىق تىل ئۇچۇرى يەتكۈزۈلىدۇ، ئۇچۇر ئالماشتۇرۇشقىمۇ بولىدۇ. بۇنداق تىل «بايراق تىلى» دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ كۆپىنچە ئايرودروم بىلەن ھاۋادىكى ئايروپىلان ئارىسىدىكى ۋە ھەربىي پاراخوتلار ئارىسىدىكى ئۆزئارا ئالاقىدە قوللىنىلىدۇ.

كۆڭۈللۈك كۆتۈش

ھىندىستان ئۇسسۇلىدا ھېس ـ تۇيغۇ بەدەن ھەربكىتى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ.

بەدەن ھەربكىتى تىلى

گاچا تىياتىر ۋە ئۇسسۇل ئاۋازسىز سەنئەت. ئارتىسلار بەدىئىي مەزمۇننى قول ـ پۇت ھەربكىتى ئارقىلىق ئىپادىلەيدۇ. بىز بۇ ھەربكەتلەرنى بەدەن ھەربكىتى تىلى دەپ ئاتايمىز.

ئەمگەك خۇشاللىقى

گۈزەل ئارزۇ

一 二 三 四 五 六 七 八 九 十

上 下 人 大 女 日 月 草 牛 羊 犬

چغناق ـ تارغاق يېزىقى

چغناق ـ تارغاق يېزىقى جۇڭگودىكى ئەڭ قەدىمكى يېزىق بولۇپ، ئەڭ دەسلەپتە پالچىلقتا ئىشلىتىلگەن. چغناق ـ تارغاق يېزىقىدا 4500 چە تاق خەت بار، ئاساسىي لۇغەت تەركىبى، ئاساسىي گرامماتىكىسى هازىرقى خەنزۇ تىلىنىڭكىگە ئوخشايدۇ.

هايۋانلارنىڭ سۈڭىكىگە ئويۇلغان يېزىق.

برونزا ئەسۋابلارغا ئويۇلغان يېزىق.

كاھىشقا ئويۇلغان يېزىق.

يۇننەندىكى دەيزۇ مىللىتى قوللىنىدىغان پىنيىن يېزىقى

يېزىق

يېزىق ـــ تىلنى خاتىرىلەيدىغان ۋە ئىپادىلەيدىغان بەلگە. هەربىر خىل يېزىقنىڭ تاۋۇشى، شەكلى ۋە مەنىسى بار. يېزىق ئارقىلىق بىز ماكان، زامان ئاتالاپ، ناھايىتى بۇرۇنقى زامانلاردا يۈز بەرگەن ئىشلاردىن خەۋەردار بولالايمىز، شۇنداقلا كېيىنكىلەرنى هازىرقى ئىشلىرىمىزدىن خەۋەردا قىلالايمىز.

دەيزۇ يېزىقىدا پالما يوپۇرمىقىغا ئويۇلغان «يوپۇرماق نوم».

ئىنگلىز يېزىقى خەلقئارادا كەڭ قوللىنىلىدىغان هەرپلىك يېزىق.

هەرپلىك يېزىق

هەرپلىك يېزىق تاۋۇش قۇرۇلمىسىغا يېزىق دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئۇ يېزىق تەرەققىياتىنىڭ يېڭى باسقۇچى. ئۇنىڭدا نەچچە ئونلا هەرپتىن نەچچە ئونمىڭلىغان سۆز ۋە سۆز بىرىكمىلىرىنى قۇراشتۇرۇپ، تۈرلۈك مۇرەككەپ جۈملە ـ ئىبارىلەرنى خاتىرىلىگىلى ۋە ئىپادىلىگىلى بولىدۇ. جۇڭگودىكى ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ هەرپلىك يېزىقى تولىمۇ ئۆزگىچە. لاتىنچە هەرپلىك يېزىق بولسا ئەڭ كەڭ تارقالغان هەرپلىك يېزىق بولۇپ، دۇنيادىكى خەنزۇچە پىنيىن هەرپى، ئىنگلىزچە، فرانسۇزچە هەرپ قاتارلىق نۇرغۇن هەرپلىك يېزىقلار لاتىن هەرپىنى ئۇل قىلغان.

جاۋاب: A. كۆرگۈ (ئەينەك) B. ئۇسسۇل C. قۇش D. گۈلدۇرماما

چىكىت ۋە كۆپ خىل ئۆزگىرىشچان سىزىقلار خەنزۇچە خەتنى تەشكىللىگۈچى ئاساسلىق ئاملدۇر.

چاسا شەكىللىك خەنزۇچە خەتنىڭ بەزىلىرى يەككە، بەزىلىرى بىرىكمە ھالەتتە بولىدۇ. يەككە خەتلەرنىڭ تولىسى رەسىمگە ئوخشاش تەسۋىرىي خەتلەردىن كېلىپ چىققان، بىرىكمە خەتلەر يەككە خەتنى ئۇل قىلغان ئاساستا شەكىللەنگەن.

قەدىمكى مىسىرنىڭ تەسۋىرىي يېزىقى(رەسىملىك يېزىق)

چاسا شەكىللىك خەنزۇ يېزىقى

خەنزۇ يېزىقى ئۆزگىرىشچان يان بۆلەكلەردىن پايدىلىنىپ، سىزىقلىرى تۇز، گىرۇھكلىرى پۈكۈلگەن ھالەتتە يېزىلىدىغان چاسا يېزىق. خەنزۇ يېزىقى ئۆزگىرىشچان سىزىقلاردىن تۇزۇلگەنلىكى ئۈچۈن جۇەنشۇ، لىشۇ، ساۋشۇ، شىڭشۇ، كەيشۇ قاتارلىق ھەرخىل خەت شەكىللىرىدە نۇرغۇن داڭلىق ھۆسىنخەت ئەسەرلىرى بارلىققا كەلگەن. خەنزۇچە خەتلەر بىر ئاھاڭلىق(كۆپ ئاھاڭلىق)، بىر مەنىلىك(كۆپ مەنىلىك) بولىدۇ.

ئىلىمىزدىكى ناشى مىللىتىنىڭ دوڭبا يېزىقى رەسىمگە ئوخشايدۇ.

تەسۋىرىي يېزىق

يېزىق رەسىمدىن پەيدا بولغان. مىسىرنىڭ ئەڭ بۇرۇنقى يېزىقلىرىنىڭ تولىسى رەسىملىك بەلگە بولۇپ، تاش ئابىدىلەرگە ئويۇلغان. جۇڭگودىكى بەزى ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ يېزىقىمۇ تەسۋىرىي يېزىق، ئالايلۇق، ناشى مىللىتىنىڭ دوڭبا يېزىقى بەئەينى رەسىم سىزغاندەك يېزىلىدۇ.

تۆۋەندىكى بىرنەچچە دوڭبا يېزىقنىڭ مەنىسىنى تېپىپ بېقىڭ.

A B C D

جىگۈيې تاش ۋە دەرەخ شاخلىرى بىلەن شەرقىي دېڭىزنى تىندۇرماقتا.

ئەپسانە

ئىپتىدائىي دەۋرلەردە ئىنسانلارنىڭ تەبىئەتكە بولغان تونۇشى تۆۋەن ئىدى. نېمە ئۈچۈن يامغۇر ياغىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن بوران چىقىدۇ؟ ئادەملەر بۇنىڭ ئىلمىي جاۋابىنى تاپالمای، بىرخىل ئىلاھلار دۇنياسىنى تەسەۋۋۇر قىلىشقان ۋە ئىلاھلار ھەققىدە ھېكايىلەرنى ياراتقان، بۇنىڭ بىلەن ئەپسانە كېلىپ چىققان.

جىگۈيېنىڭ دېڭىزنى تىندۇرۇشى

جىگۈيېنىڭ دېڭىزنى تىندۇرۇشى جۇڭگودىكى مەشھۇر ئەپسانە. پادىشاھ يەندىنىڭ قىزى ناھايىتى چىرايلىق ئىدى، ئۇ شەرقىي دېڭىزغا چۈشۈپ ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن، «جىگۈيې» دەپ ئاتىلىدىغان بىر قۇشقا ئايلىنىدۇ ۋە ھەر كۈنى غەربىي تاغدىن تاش، دەرەخ شاخلىرىنى چىشلەپ ئېلىپ كېلىپ شەرقىي دېڭىزنى تىندۇرماقچى بولىدۇ.

براخمانىنىڭ ھېكايىسى

ھىندى ئەپسانىلىرىدە ئالەمدىكى بارلىق مەۋجۇداتلارنىڭ ئەجدادى بولغان براخمان ئالتۇن تۇخۇمدىن ئاپىرىدە بولغان. ئۇ ئاسمان-زېمىننى ياراتقان، جەنۇب، شىمال، شەرق، غەربنى بېكىتكەن. ئۇ چارچاپ كېتىپ، ئارام ئېلىش ئۈچۈن ئالەمدىكى ئىشلارنى ئىدارە قىلىشنى ئىنىسى ئاسوراغا تاپشۇرغان. ئاسورا ئالەمنى ئىلكىگە ئالغاندىن كېيىن تەكەببۇرلىشىپ، ئاچكۆزلۈك قىلىپ، نۇرغۇن يامان ئىشلارنى قىلغان، شۇڭا، چاقماق ئىلاھى ئىندىرا ئۇنى ھالاك قىلغان.

ئىندىرا ھەققانىيەتكە ۋەكىللىك قىلىدىغان ئىلاھ. سۆرەتتە: ئۇ ئاسۇرا بىلەن جەڭ قىلماقتا.

ئاسورا يامان ئىشلارنى قىلىدىغان رەزىللىك ئىلاھى.

براخمان يەر-زېمىننى ئاپىرىدە قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئارام ئالماقتا.

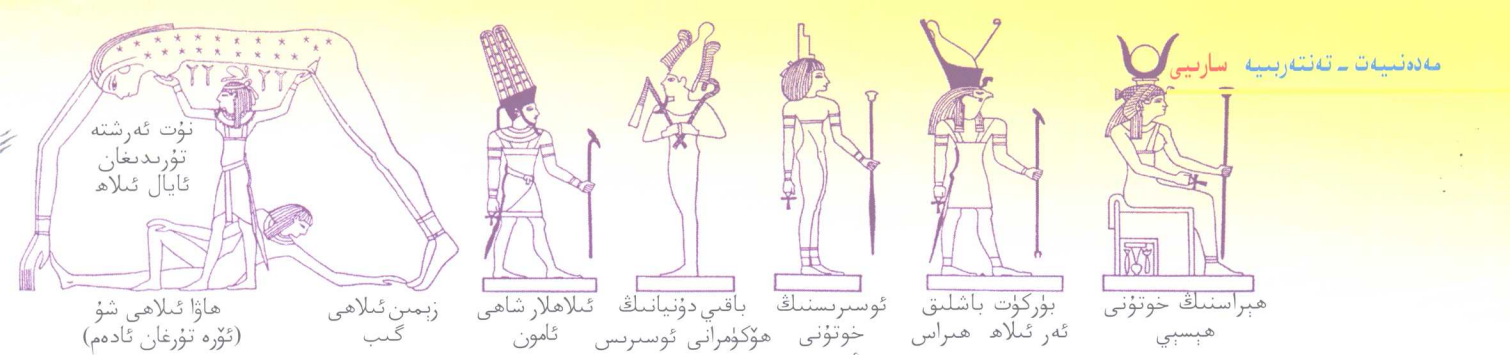

مىسىر ئىلاھلىرى

قەدىمكى مىسىر ئىلاھلىرى مىسىر ئەپسانىلىرىدىكى ئاساسلىق پېرسونաژلاردۇر. مىسىرلىقلار ئىلاھلار پانتي دۇنيانىڭ ئىشلىرىنىلا ئەمەس، بەلكى يەنە باقي دۇنيانىڭ ئىشلىرىنىمۇ ئىداره قىلىپ تۇرىدۇ، ئۇنىڭ كارامىتى چەكسىز دەپ قارايدۇ.

ئولىمپىس تېغىدىكى ئىلاھلار

يۇنان ئەپسانىلىرىدە سۆزلىنىدىغان ئولىمپىس تېغىدىكى ئىلاھلار ناھايىتى داڭلىق، بۇلار ھەققىدىكى ھېكايىلەردە يەر - زېمىنىنىڭ يارىتىلىشى، تۆت پەسىل، شەھەر دۆلەتلىرىنىڭ مەيدانغا كېلىشى قاتارلىق تەبىئەت ھادىسىلىرى ۋە ئىجتىمائىي ھادىسىلەر تەسۋىرلىنىدۇ. يۇنان ئەپسانىلىرى ياۋروپا ئەدەبىياتىنىڭ مەنبەسى، ئۇ رىم ئەدەبىياتىغا تەسىر كۆرسەتكەن، دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا تارقالغان.

سودا ئىلاھى ۋە زېۋىسنىڭ ئەلچىسى ھېرمىس

مۇھەببەت ۋە گۈزەللىك ئىلاھەسى ئافرودىت(ۋېناس)

«ئىزوپ مەسەللىرى»

ئىزوپ مىلادىدىن ئىلگىرى ياشىغان يۇنانلىق ئادەم. «ئىزوپ مەسەللىرى» كىيىنكىلەر توپلىغان قەدىمكى ھېكايىلەر يۈلۈپ ئىزوپنىڭ نامىدا ئېلان قىلىنغان. «ئىزوپ مەسەللىرى» نىڭ تولىسى «بۆرە بىلەن قوزىچاق»، «دېھقان بىلەن يىلان»، «قورسىقى ئېسىلىپ كەتكەن تۈلكە» دېگەندەك ھايۋانلارغا دائىر ھېكايىلەردۇر. بۇلاردا ھايۋانلارنىڭ ھېكايىسى ئارقىلىق كىشىلىك تۇرمۇش قائىدىلىرى چۈشەندۈرۈلىدۇ.

«دېھقان بىلەن يىلان»دا، دېھقانىنىڭ تۆگىلاپ قالغان يىلانىنى قۇتقۇزۇۋالغانلىقى، ئەمما، يىلاننىڭ تىرىلىپلا ئۆزىنى چېقىۋالغانلىقى ھېكايە قىلىنىدۇ. بۇ ئارقىلىق رەزىل ئادەملەرنىڭ تەبىئىتىنىڭ مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدىغانلىقى چۈشەندۈرۈلىدۇ.

«تۈلكە بىلەن تۇرنا»دا، تۈلكىنىڭ تۇرنىنى مېھمانغا چىللاپ تەخسىدە شورپا بەرگەنلىكى، تۇرنىنىڭ بولسا تۈلكىدىن ئۆچ ئېلىش ئۈچۈن ئۇنى ئىنچىكە لوڭقىدىكى گۈشنى يېيىشكە تەكلىپ قىلغانلىقى سۆزلىنىدۇ.

مەسەل

تەربىيۋى ئەھمىيەتى بار كىچىك ھېكايىلەر مەسەل دېيىلىدۇ. مەسەلنىڭ ۋەقەلىكى ئاددىي، پېرسوناژلىرى ئاز بولىدا ئادەممۇ، ھايۋانلارمۇ بولىدۇ. مەسەلدە ئۇلارنىڭ كەچۈرمىشلىرى ھېكايە قىلىنىپ چوڭقۇر قائىدىلەر چۈشەندۈرۈلىدۇ.

«دەرەخ تۈۋىدە ئولتۇرۇپ توشقان كۈتۈش»تە، بىر ئادەمنىڭ تاسادىپىي بىر توشقانىنىڭ دەرەخكە-سوقۇلۇپ ئۆلۈپ قالغىنىنى كۆرۈپ، تەييار ئامەتكە ئېرىشكەنلىكى، شۇنىڭ بىلەن ھەر كۈنى دەرەخ تۈۋىدە كۈتۈپ ئولتۇرۇپ پۈتۈن ئۆمرىنى زايە قىلتۇقەتكەنلىكى سۆزلىنىدۇ.

«مايسىنى تارتىپ ئۆستۈرۈش»تە سۇنىڭ دەۋرىدىكى بىر ئادەمنىڭ مايسىلارنى تېز ئۆستۈرۈش ئۈچۈن مايسىلارنى تارتىپ قويغانلىقى، نەتىجىدە مايسىلارنىڭ پۈتۈنلەي ئۆلۈپ قالغانلىقى سۆزلىنىپ، بۇ ئارقىلىق ئوبيېكتىپ قانۇنىيەتكە خىلاپلىق قىلىشقا بولمايدىغانلىقى چۈشەندۈرۈلىدۇ.

كىرولوپ مەسەللىرى

كىرولوپ روسىيىلىك مەسەل يازغۇچىسى، ئۇ ئۆمرىدە 203 پارچە مەسەل يازغان. «پاقا بىلەن ئۆكۈز»، «دۇب دەرىخى بىلەن قومۇش» قاتارلىق ئەسەرلىرى تەربىيىۋى ئەھمىيىتى كۈچلۈك داڭلىق ئەسەرلەردۇر.

لافونتايىن ۋە ئۇنىڭ «شېئىرىي مەسەللەر» ناملىق ئەسىرى

لافونتايىن 17ـئەسىردە ياشىغان فرانسىيىلىك شائىر، «شېئىرىي مەسەللەر» ئۇنىڭ ۋەكىللىك ئەسىرى. ئۇنىڭدا ئادەم بىلەن ھايۋان بىر رېئال دۇنيانى ھاسىل قىلىدۇ، لافونتايىننىڭ «قاغا بىلەن تۈلكە»، «توشقان بىلەن تاشپاقا»، «تۈلكە بىلەن تۇرنا» قاتارلىق مەسەللىرى ھەممە كىشىگە دېگۈدەك تونۇشلۇق.

«تۆت ئاھاڭلىق مۇزىكا»دا مايمۇن، ئۆچكە، ئېشەك ۋە ئېيىق تۆتەيلەن بىرلىكتە ناھايىتى كاتتا تۆت ئاۋازلىق مۇزىكا ئورۇنلىماقچى بولغانلىقى، بىراق، ھەرقايسىسى ئۆزى بىلگەن مۇقامغا چالغاچقا، بۇنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمىغانلىقى سۆزلىنىدۇ.

جۇڭگونىڭ قەدىمكى زامان مەسەللىرى

يېغىنلىق، ئەمنىيە دەۋرىدە مەسەللەر كەڭرى تارقالغان. «مايسىنى تارتىپ ئۆستۈرۈش»، «جېڭ بەگلىكىدىكى بىر ئادەمنىڭ كەش سېتىۋېلىشى»، «كېمىگە بەلگە سېلىپ، قىلىچ ئىزدەش» قاتارلىق مەسەللەر كىنايىلىك ۋە چوڭقۇر تەربىيىۋى ئەھمىيەتكە ئىگە مەسەللەردۇر. ئۇنىڭدىن كېيىنكى دەۋرلەردىمۇ سەرخىل مەسەللەر بارلىققا كەلگەن.

«كېمىگە بەلگە سېلىپ، قىلىچ ئىزدەش»تە بىر ئادەمنىڭ كېمىدە كېتىپ بېرىپ قىلىچىنى سۇغا چۈشۈرۈۋەتكەنلىكى ۋە قىلىچىنى تاپمەن دەپ كېمىدىكى قىلىچى چۈشۈپ كەتكەن جايغا بەلگە سېلىپ قويغانلىقى، نەتىجىدە قىلىچىنى تاپالمىغانلىقى سۆزلىنىدۇ.

«جېڭ بەگلىكىدىكى بىر ئادەمنىڭ كەش سېتىۋېلىشى»دە بازارغا كەش سېتىۋېلىشقا چىققان بىر ئادەمنىڭ كەشنى ئۆلچەشنىلا بىلىپ، پۈتنىغا كېيىپ سىناپ بېقىشنى ئۇنتۇپ قالغانلىقى ھېكايە قىلىنىدۇ.

شېئىر

شېئىر بىرخىل ئەدەبىي ژانىر بولۇپ، تىلى قاپىيىلىك، ئىخچام، رېتىم تۇيغۇسىغا ۋە سەكرەتمە خۇسۇسىيەتكە باي. شېئىر ئىجادىيىتىنىڭ سۈبيېكتىپچانلىق خۇسۇسىيتى ناھايىتى كۈچلۈك بولۇپ، شائىرلار ئۆزىنىڭ ھېس-تۇيغۇسىنى قاينات ھېسسىيات ئارقىلىق ئىپادىلەيدۇ.

«قوشاقلار»نىڭ تولىسى خەلق غەزەللىرى بولۇپ، ئۇنىڭدا نۇرغۇن ئەمگەك كۆرۈنۈشلىرى تەسۋىرلەنگەن.

«مەدھىيىلەر» جۇ سۇلالىسى دەۋرىدىكى كۈيلەرگە سېلىنىپ ئېيتىلىدىغان ئوردا شېئىرلىرىدۇر.

«قەسىدىلەر»ـ مەرسىيىلەر بولۇپ نەزىر-چىراغ مۇراسىملىرىدا ئۇسسۇل مۇزىكىسىغا سېلىنىپ ئېيتىلاتتى.

شېئىر قەلبىنىڭ ئىزھارى

شېئىر ھېس-تۇيغۇدىن تۇغۇلىدۇ، ھېس-تۇيغۇنى لىرىك تۈسته ئىزھار قىلىش شېئىرنىڭ ئۆزگىچىلىكىدۇر. مەيلى جۈگگو ياكى چەتئەللەردە بولسۇن، شېئىردا شائىرنىڭ سۈبيېكتىپ ھېسسىياتىنى، تەپەككۇرىنى ئىزھار قىلىش مۇھىم ئالاھىدىلىك قىلىنىدۇ. لىرىك شېئىرلاردا لىرىكا ئاساس قىلىنىدۇ. ئېپىك شېئىرلارنىڭمۇ يەنىلا كۈچلۈك لىرىكىلىق خۇسۇسىيىتى بولىدۇ.

«نەزمنامە»

«نەزمنامە» جۈگگونىڭ ئەڭ بۇرۇنقى شېئىرلار توپلىمى بولۇپ، ئۇنىڭدا غەربىي جۇ دەۋرىدىن ئەمىلىك دەۋرىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا يېزىلغان 305 شېئىر كىرگۈزۈلگەن. بۇ شېئىرلار ئۇسلۇبى بويىچە «قوشاقلار»، «مەدھىيىلەر»، «قەسىدىلەر» دېگەن ئۈچ تۈرگە بۆلىنىدۇ.

لۈيۈۋ جۈگگونىڭ جەنۇبىي سۇ دەۋرىدە ياشىغان ۋەتەنپەرۋەر شائىرى.

دۇفۇ جۈگگونىڭ تاڭ دەۋرىدە ياشىغان ئۇلۇغ شائىرى. ئۇ دۆلەت ۋە ئاۋامنىڭ غېمىنى يەپ، دەۋر زۇلۇمىغا قارشى نۇرغۇن ھەسرەتلىك شېئىرلارنى يازغان.

لى بەي جۈگگونىڭ تاڭ دەۋرىدە ياشىغان ئۇلۇغ شائىرى. ئۇ قاينات ھېسسىياتقا تولغان نۇرغۇن ئۆلمەس شېئىرلارنى يازغان.

سونبت

سونبت —— بەلگىلىك قاپىيە بويىچە يېزىلىدىغان 14 مىسرالىق لىرىك شېئىر بولۇپ، ياۋروپادا تارقالغان. ئەنگلىيىلىك دراماتورگ شېكسپېرنىڭ 154 پارچە سونبتىنى ئوقۇرمەنلەر ياقتۇرۇپ ئوقۇيدۇ.

بالىلار قوشىقى

بالىلارئارىسىدائوقۇلۇپ، ئاغزاكىتارقىلىدىغان قوشاقلار بالىلار قوشىقىدۇر. بۇنىڭ تولىسىنى چوڭلار بالىلارنىڭ بىلىش ئىقتىدارى، پسىخىك ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن، ئىخچام، ئوبرازلىق، قاپىيىلىك بالىلار تىلىدا يېزىپ چىقىدۇ، ئاغزاكى تارقىتىدۇ. بەزى قوشاقلارنى بالىلار ئويۇن ئويناش داۋامىدا بالىلارنىڭ ئۆزلىرى توقۇۋالىدۇ.

شېكسپېرنىڭ سونبتلىرى تولمۇ لىرىك، ھېسسىياتلىق يېزىلغان.

نېمە ئۈچۈن شېئىرنى ئەسته قالدۇرۇش، يادقا ئېلىش شۇنچە ئاسان؟

ھەرقانداق ئادەم نەچچە شېئىرنى يادقا ئوقۇپ بېرەلەيدۇ، چۈنكى شېئىر ئادەتته قاپىيىلىك، راۋان، ئەسته قالدۇرۇش ئۇچۇلى بولغاچقا، ئۇنى بىرنەچچە قېتىم كۆپ ئوقۇسا، تەبىئىي ھالدىلا ئادەمنىڭ يادىدا قالىدۇ.

تاڭ دەۋرى شېئىرلىرى، سوڭ دەۋرى نەزمىلىرى

تاڭ، سوڭ دەۋرىدە شېئىرىيەتنىڭ تەرەققىياتى يۇقىرى پەللىگە چىققان. تاڭ دەۋرى شېئىرلىرى، سوڭ دەۋرى نەزمىلىرىدە قاپىيىگە ناھايىتى ئەھمىيەت بېرىلىپ، زور نەتىجىلەر قازىنىلغان. لى بەي، دۇفۇ، بەي جۈيىنىڭ شېئىرلىرى كاتتا شۆھرەت قازانغان. سۇشى، شىن چىجى، لۇ يۇ، لى چىگجاۋلارنىڭ نەزمىلىرىمۇ ئۆچمەس نام قالدۇرغان.

شىن چىجى جۇگگونىڭ جەنۇبىي سوڭ دەۋرىدە ياشىغان سەركەردە، ئۇ جەڭ تېمىسىدىكى ئۇسلۇبى مەردانە ۋە شوخ نۇرغۇن شېئىرلارنى يازغان.

لى چىگجاۋ سوڭ دەۋرىدە ياشىغان شائىرە. ئۇرۇش مالىمانچىلىقى ئۇنىڭ تۇرمۇشىنى ئۆزگەرتىۋەتكەن. ئۇ چېن ھېسسىياتقا تولغان نۇرغۇن شېئىرلارنى قالدۇرغان.

سۇشى شىمالىي سوڭ دەۋرىدىكى ئۇلۇغ شائىر. ئۇنىڭ شېئىر، نەزمىلىرى ھېسسىياتلىق، مەزمۇنلۇق بولۇپ ئۆزگىچە ئۇسلۇبقا ئىگە.

پروزا

پېرسوناژلارنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەش ئارقىلىق تۇرمۇشنى ئەكس ئەتتۈرۈش پروزىنىڭ ئاساسلىق ئالاھىدىلىكى. ھەجمىگە ئاساسەن ئۇنى رومان، پوۋېست، ھېكايە دەپ ئايرىشقا؛ مەزمۇنىغا قاراپ تارىخىي رومان، باتۇرلار قىسسىسى ئىشق-مۇھەببەت ھېكايىلىرى، ئەقلىي يەكۈن ھېكايىلىرى دېگەندەك تۈرلەرگە ئايرىشقا بولىدۇ.

سانچۇ پانسا پاكار، دىقماق مالاي. ئۇ قورايدەك ئورۇق، ئېگىز خوجايىنى دونكىخوت بىلەن بىللە نۇرغۇن ھېيىم-خەتەرلەرنى بېشىدىن ئۆتكۈزىدۇ.

«دونكىخوت»

بۇ رومانىنى ئىسپانىيىلىك سېرۋانتىس يازغان. رومانىدا باش قەھرىمان دونكىخوتنىڭ ئوتتۇرا ئەسىردىكى چەۋەندازلارغا دائىر نۇرغۇن كىتابلارنى كۆرگەندىن كېيىن جاھانكەزدى باتۇر بولۇش كويىدا بولغانلىقى تەسۋىرلىنىدۇ. دونكىخوت ئۇچىسىغا ئەبجەق ساۋۇتنى كىيىپ، ئۆيىدىكى ئەبگا ئېتىغا مىنىپ، چەۋەنداز بولۇش ئۈچۈن يولغا چىقىدۇ، ئاقىۋەتتە، رېئاللىقتا ھەممىلا جايدا ئوخشىسزلىقلارغا ئۇچرايدۇ.

جيا باۋيۇ «قىزىل راۋاقتىكى چۈش»تىكى ئاساسلىق شەخس. ئۇ ئەركىنلىككە ئىنتىلىپ، لىن دەيىۋ بىلەن چىن مۇھەببەت رىشتىسى ئورنىتىدۇ.

لىن دەيىۋ «قىزىل راۋاقتىكى چۈش»تىكى ئاساسلىق شەخس. ئۇ ئىستېداتلىق، سەزگۈر، ھېسسىياتچان، دىلى مىسكىن، كېسەلچان قىز.

«قىزىل راۋاقتىكى چۈش»

بۇ چىنگ سۇلالىسى دەۋرىدە ئۆتكەن ساۋۇشۆچىن يازغان جۇڭگونىڭ مەشھۇر كلاسسىك رومانى. ئۇنىڭدا جيا باۋيۇ، لىن دەيىۋ، شۆباۋچەي ئوتتۇرىسىدىكى مۇھەببەت، نىكاھ پاجىئەسى ھەمدە جيا، شى، ۋاڭ، شۆدىن ئىبارەت تۆت چوڭ فېئودال جەمەتىنىڭ گۈللىنىشى ۋە خارابلىشىشى تەسۋىرلىنىدۇ.

تاللاپ بېقىڭ، بۇ كىتابلارنى كىم يازغان؟

① «ئۈچ پادىشاھلىق ھەققىدە قىسسە» A. شى نەيئەن
② «سۇ بويىدا» B. ساۋشۆچىن
③ «غەربكە سياھەت» C. لوگۈەنجۇڭ
④ «قىزىل راۋاقتىكى چۈش» D. ۋۇ چېڭئېن

جاۋاب: B④ D③ A② C①

«غەربكە سايامەت»

بۇ جۇڭگونىڭ مەشھۇر كلاسسىك رومانى، ئۇنى مىڭ دەۋرىدىكى ۋۇچېڭئېن يازغان، رومانىدا سۈن ۋۇكۇڭ، جۇباجيې، شاسىڭلارنىڭ راھىب كالان تاڭ سېڭنى قوغداپ، غەربكە بېرىپ نوم ئېلىپ كېلىش يولىدا جىن ـ شايا تۇنلار بىلەن كۆرەش قىلىپ، نۇرغۇن جاپا ـ مۇشەققەتلەردىن كېيىن مۇۋەپپەقىيەت قازانغانلىقى ھېكايە قىلىنىدۇ.

سۈن ۋۇكۇڭ «غەربكە سايامەت» تىكى ئاساسلىق شەخس. ئۇ تەڭداشسىز كۈچتۇڭگۇر بولۇپ، 72 خىل ئۆزگىرەلەيدۇ. نوم ئېلىپ كېلىش يولىدا، جىن ـ شايا تۇنلارنى ئەل قىلىپ نۇرغۇن خىزمەتلەرنى كۆرسىتىدۇ.

تاڭ سېڭ ئۇستاز بولۇپ، ئۇ غەربكە بېرىپ، ھەقىقىي نومنى ئېلىپ كېلىشكە نىيەت قىلغان.

«خارىرى پوتتېر»

بۇ ئەنگلىيەلىك تايال يازغۇچى ج. ك. روللىنىڭ رومانى. ئۇنىڭدا باش قەھرىمان خارىرى پوتتېر ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ سېھىرگەرلىك مەكتىپىدىكى خېيىم ـ خەتەرگە باتۇرلۇق بىلەن تاقابىل تۇرۇش سەرگۈزەشتى تەسۋىرلىنىدۇ.

«خارىرى پوتتېر» نىڭ بەش قىسىملىق خەنزۇچە تەرجىمىسى نەشر قىلىندى.

جۇباجيې كەمچىللىكى تولا، ئاقكۆڭۈل ئادەم. ئۇ ۋاپادار، ئەمما يەنە ئاچكۆز، قورقۇنچاق.

راھىب شاسېڭ سادىق، ئىشەنچلىك شاگىرت.

«پادىشاھنىڭ يېڭى كىيىمى»دە، پادىشاھنىڭ كوچىدا يالىڭاچ ئايلىنىپ يۈرگەنلىكى، بىر توپ خۇشامەتچى مۇلازىم-ئەمەلدارلارنىڭ ئۇنى: «يېڭى كىيىمىڭىز بەك ياراشتۇ» دەپ ماختاپ كۆككە كۆتۈرگەنلىكىدەك كۈلكىلىك ۋەقە ھېكايە قىلىنىدۇ.

ئاندېرسېن چۆچەكلىرى

ئاندېرسېن دانىيىلىك بىر موزدۇزنىڭ ئوغلى، كىچىك دوستلار ئۈنىڭ چۆچەكلىرىنى كۆرۈشكە ئامراق. «سەرەڭگە ساتقۇچى قىزچاق»دىكى نامرات قىزنىڭ ئېچىنىشلىق تۇرمۇشى ئادەمنى يىغلىتىۋېتىدۇ، «پادىشاھنىڭ يېڭى كىيىمى»دىكى گالۋاڭ، يارامسىز پادىشاھ ئادەمنىڭ كۈلكىسىنى قىستايدۇ، «دېڭىز قىزى»، «سەت ئۆردەك چۈجىسى»، «پۇرچاق مەلىكە» قاتارلىقلارمۇ ناھايىتى قىزىقارلىق بولۇپ، چوڭقۇر تەربىيىۋى ئەھمىيەتكە ئىگە.

باللار چۆچىكى

باللارچە ھېسسىيات، سەبىي تىل بىلەن يېزىلغان، باللارنىڭ پسىخىكىسى ۋە ھەۋىسىگە مۇۋاپىق كېلىدىغان ھېكايىلەر باللار چۆچىكى دەپ ئاتىلىدۇ. چۆچەك باللارغا چىنلىق، ياخشىلىق، گۈزەللىكنى ئۆگىتىدۇ، ئۇلاردا ئوبدان ئەخلاق-پەزىلەت ۋە مىجەز-خاراكتېر يېتىلدۈرىدۇ. مول تەسەۋۋۇر، دادىل مۇبالىغە، ئادەمىيەتشۇناسلىق ئىپادىلەش ئۇسۇلى چۆچەكنىڭ ئاساسلىق ئالاھىدىلىكىدۇر.

بۇلار قايسى ئەسەرلەردىكى پېرسوناژلار؟

①ئادەمسىمان بېلىجان
②يەتتە پاپا
③جى جى

A. «قار مەلىكە»
B. «دالىدىكى بىلەن شىياۋلىن»
C. «دېڭىز قىزى»

جاۋاب: B③ A② C①

يې شېكىتاۋنىڭ «قارانچۇق» ناملىق چۆچىكى

«قارانچۇق»نى ھازىرقى زامان ئەدىپى يې شېكىتاۋ يازغان. «قارانچۇق» تا يول بويىدىكى قارانچۇقنىڭ كۆزى ئارقىلىق، تەبىئىي ۋە سۈنئىي بالايىئاپەتلەرنىڭ دېھقانلارغا كەلتۈرگەن كۇلپەتلىرى كۆزىتىلىدۇ، ئەڭ ئاخىردا قارانچۇقمۇ ئازابقا چىدىماي يىقىلىدۇ.

قارانچۇق ئىنسانلار دۇنياسىدىكى كۇلپەتلەرنىڭ بارىنى كۆرۈپ يېتىدۇ.

شاھزادە

مۆتىۋەر ئىت پېپى

ئەتىرگۈل مەلىكە

باخا دالىنىڭ ئوغۇل قىلىۋالىدۇ.

تىمساھ خېنىم

دالىن جى جى بولىدۇ.

باۋباۋ خېنىم

جاڭ تىيەنيىنىڭ «دالىن بىلەن شياۋلىن» ناملىق چۆچىكى

جاڭ تىيەنيى جۇڭگونىڭ ھازىرقى زامان بالىلار ئەدەبىياتى يازغۇچىسى. ئۇ «دالىن بىلەن شياۋلىن»، «گۆھەر قاپاقنىڭ سىرى» قاتارلىق نۇرغۇن مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى يازغان. «دالىن بىلەن شياۋلىن»دا، دالىننىڭ تەييارتاپلىق قىلىپ ئۆزىنى ئۆزى ھالاك قىلىشى بىلەن شياۋلىننىڭ ھەققانىي، ئافكۆكۈل، توغرا يولدا ماڭىدىغان خاراكتېرى سېلىشتۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ ئوخشىمىغان تەقدىرى سۆزلەنگەن.

«قار مەلىكە»دىكى قارانىيەت خانىش قېرى مومايى سىياقىدا ياسىنىپ، قار مەلىكىگە زەھەرلىك ئالمىنى بېرىدۇ.

شياۋلىن بىلەن چياۋ چياۋ سىسىگىغا ناشىتلىق تەييارلىماقتا.

بۇزۇق ئەبلەخ سىسگې

گېرىم چۆچەكلىرى

گېرمانىيىلىك ئاكا ـ ئۇكا گېرىم (ياكوب گېرىم ۋە ۋىلىيام گېرىم)لار ھەمكارلىشىپ، چۆچەكلەرنى توپلىغان ۋە رەتلەپ نەشر قىلدۇرغان. بۇنىڭ ئىچىدىكى «قار مەلىكە»، «كىچىك قىزىل بۆرك»، «كۇل قىز» قاتارلىق ئەسەرلەرنى دۇنيانىڭ ھەممە يېرىدىكى كىچىك دوستلار ياقتۇرۇپ ئوقۇيدۇ.

ئاكا ـ ئۇكا گېرىملارنىڭ ھەيكىلى

«كىچىك قىزىل بۆرك»تىكى كىچىك قىزىل بۆرك سادىدا، ئاقكۆكۈل قىز بولۇپ، بۆرىنىڭ نەيرەڭنى دەماللىققا كۆرۈپ يېتەلمەيدۇ.

تیاتىرنىڭ كېلىپ چىقىشى

تیاتىر ئارتىســـلار تەبىئەت ۋە تۇرمۇشتىكى ۋەقە، ھېكايىلەرگە تەدبىقلاش ئاساســـدا رول ئېلىپ، ئۇنى كىشىلەرگە ئويناپ كۆرسىتىدىغان بىرخىل سەنئەت. ئۇ يىراق قەدىمكى دەۋرلەردىكى ئىنسانلارنىڭ ئىلاھلارغا تاۋاپ قىلىش مۇراسىمىدىن ئۆزگىرىپ پەيدا بولغان.

ئادەملەرنىڭ قىيا تاشــلارغا ئويۇلغان تۇرلۇك ئۇســـۇل ھەرىكەتلىرىدە ئەمگەك كۆرۈنۈشى ئىپادىلەنگەن.

ئۇســـۇلچىلارنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن بۇ رەڭلىك ســـاپال قاچىدىكى ئۇســـۇل ھەرىكىتى رېتىم ۋە زىننەت خاراكتېرىگە بايى بولۇپ، ئۇنىڭدا ئەڭ دەسلەپكى تیاتىر ئېلېمېنتلىرى بار.

تۇرمۇشنىڭ تیاتىردا ئەكس ئېتىشى

جەمئىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ، ئادەملەر تۇرمۇشتا يۇز بەرگەن ئىشلارنى ھېكايە قىلىپ توقۇغان، ئۇنى ئارتىسلار ئويناپ تاماشـــبىنلارغا كۆرســـەتكەن، بۇنىڭ بىلەن تیاتىردا تۇرمۇشـــتىكى ئادەملەر پەيدا بولغان. تیاتىر تۇرمۇشنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ، تۇرمۇش بولسا تیاتىرنىڭ مەنبەسىدۇر.

تیاتىرنىڭ بارلىققا كېلىشى

يىراق قەدىمكى دەۋرلەردىكى ئىنسانلار تەبىئىي ئاپەتلەردىن ئىنتايىن قورقاتتى، ئۇلاردا تەبىئەتنى تىزگىنلەش ئارزۇسى پەيدا بولغان. شـــۇڭا ئۇلار ئىلاھلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش ئىستىكىدە، بەلگىلىك مۇراسىملارنى ئۆتكۈزگەن. كىشىلەرنىڭ مانا شـــۇ مۇراســـىملارغا تەقلىد قىلىپ ئويىنىغـــان ئويۇنلىرى نەتىجىسىدە ئەڭ دەسلەپكى تیاتىر بارلىققا كەلگەن.

ھۆرمەتكە ســـازاۋەر مويســـپېتلار بىلەن مۇلايىـــم، ئاقكۆڭۈل ئاتىلار مەيلى تۇرمۇشتا ياكى تیاتىردا بولسۇن، ھامان ئىجابىي شەخسلەرگە ۋەكىللىك قىلىدۇ.

گۈل ئىلاھى رەڭمۇرەڭ گۈللەردىن تولىمۇ گۈزەل بېزىلەتتى.

ئادەملـــەر نەزىر-چـــىراغ قـــىلىنىدىغان ئىلاھلارنىڭ رولىنى ئادەملەر ئويناپ چىقاتتى.

دەرەخ مۇنەككىلى ئۇچىسىغا پىشىل دەرەخ شاخلىرى ۋە يوپۇرماقلارنى ئارتىۋالاتتى.

نەزىر بۇيۇمى

ئادەملەرمول-ھوسوللۇق مېۋە ۋە ئاشلىقلارنى تەقدىم قىلاتتى.

تەبىئەتنىڭ تىياتىردا ئەكس ئېتىشى

كىشىلەرنىڭ تەبىئەتتىكى بارلىق مەۋجۇداتلارنى تەقلىد قىلىشىدا، كۈچلۈك سۈبيېكتىپ تەسەۋۋۇر مۇجەسسەملەنگەنىدى. گۈل-گىياھ، دەرەخ-ئورمان، بۇلۇت، يامغۇر قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنى ئادەملەر ئورۇندايتتى. ئەڭ دەسلەپكى تىياتىرلاردا تەبىئەت ھادىسىلىرىنى ئويناپ كۆرسىتىش مۇھىم ئورۇندا تۇراتتى.

گۈلدۈرماما ئىلاھىنىڭ رولىنى كۆپىنچە بەستلىك، كۈچتۇگگۇر ئەرلەر ئورۇندايتتى.

رىپىتتىسىيە قىلىش

تىياتىرلارنى رەسىمى سەھنىدە ئويناشتىن ئىلگىرى، ئۇنى كۆڭۈل قويۇپ رىپىتتىسىيە قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. رىپىتتىسىيە سەھنە ئەسىرىگە ئاساسلىنىپ ئېلىپ بېرىلىدۇ، ئۇنىڭغا رېژىسسور يېتەكچىلىك قىلىدۇ. ئارتىسلار تىياتىر پېرسونا‌ژلىرىنىڭ رولىنى مەزمۇنغا ۋە رېژىسسورنىڭ كۆرسەتمىسىگە شۇنداقلا ئۆزىنىڭ پېرسوناژ ھەققىدىكى چۈشەنچىسىگە ئاساسەن ئويناپ چىقىدۇ.

كىيىم-كېچەك ۋە سەھنە جابدۇقلىرى

كىيىم-كېچەك ئارتىسلار سەھنىدە رول ئالغاندا پېرسونا‌ژلارنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ كىيىدىغان كىيىم-كېچەك، بېزەكلەرنى كۆرسىتىدۇ. تىياتىرنىڭ كىيىم-كېچەكلىرى ئادەتتە سەل مۇبالىغە قىلىنغان ھالدا تىكىلىدۇ. سەھنە جابدۇقلىرى ئويۇن قويغاندا ئىشلىتىلىدىغان تۈرلۈك قوشۇمچە بۇيۇملاردۇر. ئۇنىڭ تۈرى ناھايىتى كۆپ، بەزىلىرىنى ئارتىسلار قولىغا ئېلىۋالىدۇ، بەزىلىرى بولسا سەھنىگە تىزىلىدۇ.

مودىللاردىن ياسالغان دېكوراتسىيە ناھايىتى قىزىقارلىق ھەم شېئىرىي تۇسكە ئىگە.

گىرىم قىلىش

ئارتىسلار تىياتىردىكى پېرسونا‌ژلارنىڭ ئالاھىدىلىكى، خاراكتېرىگە ئاساسەن گىرىم قىلىدۇ. بەزى گىرىملاردا ئارتىسنىڭ چىراي ئىپادىسىنى تېخىمۇ دراماتىك تۇسكە ئىگە قىلىش مەقسىتىدە، ئارتىستنىڭ چىرايى مۇبالىغە قىلىنغان ھالدا تۈرلۈك رەڭلەر بىلەن بويىلىدۇ. بەزى گىرىملاردا بولسا ئاساسىي دىققەت-ئېتىبار كىيىم-كېچەك ۋە بېزەكلەرگە مەركەزلەشتۈرىلىدۇ.

مۇشۇكنىڭ رولىنى ئويناش ئۈچۈن بۇرۇتنى چاپلىۋېلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ گىرىمنىڭ بىر قىسمى ھېسابلىنىدۇ.

بۇ يەلپۈگۈچ ئارتىسنىڭ سەھنە جابدۇقى ھېسابلىنىدۇ.

سۇرەتتە: «ماەن گۆلى» ناملىق تىياتىردىكى ئارتىسلار رىپىتتىسىيە ئۆستىدە. «ماەن گۆلى»دە قىران يىگىت مالاڭ بىلەن ژاڭ بوۋاينىڭ شىياۋلەن، دالەن قاتارلىق قىزلىرى ئوتتۇرىسىدا بولغان ئىشلار ھېكايە قىلىنىدۇ. بىر تال خىسلەتلىك ماەن گۆلى پۈتۈن ھېكايىنى تۇتاشتۇرۇپ تۇرىدۇ.

ئارتىسلار نېمە ئۈچۈن سەھنىدە يىغىلىايدۇ ۋە كۈلەيدۇ؟

سەھنە تۆرىسىدىكى چىراغ دېكوراتسىيىگە خىيالىي تۈس بېرىدۇ.

چۈنكى، ئارتىسلار تۇرمۇشتىكى شاد- خۇراملىق، غەزەپ- نەپرەت، قايغۇ- ھەسرەتلەرنى سەھنىدە ئەكس ئەتتۈرۈشى لازىم.

رېژىسسورنىڭ روللارنى چۈشەندۈرۈشى

ئارتىسلارنى تىياتىردا قىزىقارلىق رول ئىجادىغا تەشكىللەيدىغان ۋە يېتەكلەيدىغان ئادەم رېژىسسور دەپىلىدۇ. رېژىسسور ئۇيۇن تەييارلاشتىكى مەركىزى شەخس. ئارتىسلارنى رېژىسسور تاللايدۇ، رول ئىجادىغا ئارتىسلار ئۆزىنىڭ پىكرىگە بويسۇندۇ. ئادەتتە رېژىسسورلار رولغا چىقمايدۇ.

رېژىسسور ئارتىسلارغا رولنى چۈشەندۈرمەكتە.

ئارتىسلار سەھنىگە چىقىشتىن ئىلگىرى سەھنە سۆزىنى پىششىق يادلىۋېلىشى لازىم.

بۇ قاپاق بوۋىنىڭ رولىنى ئويناۋاتقان ئارتىسنىڭ سەھنە جابدۇقى.

قارىغاي بوۋاينىڭ رولىنى ئويناۋاتقان ئارتىس ئۇيۇن تەييارلىماقتا.

ئارتىسلارنىڭ رېپېتىتسىيىسى

تىياتىردىكى پېرسوناژ رول دەپىلىدۇ. رولنى ئارتىسلار ئالىدۇ. ئارتىس رولنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئىجادىغا ئۆچۈن، رولنى تولۇق چۈشىنىشى، قايتا- قايتا مەشىق قىلىشى، بەدىئىي تۇرمۇشتەك ئورۇندىشى لازىم.

ئارتىس ئۆزى ئويناۋاتقان رولنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن گىرىم قىلىدۇ.

تیاتىر قويۇش

تیاتىر ئادەملەرنىڭ كۆرۈشى ئۈچۈن سەھنىدە ئوينىلىدۇ. ئارتىستلار سەھنىدە رول ئالىدۇ. تاماشىبىنلار پەستە ئولتۇرۇپ ئۇنى كۆرىدۇ. چىراغ، دېكوراتسىيە ئوينىلۋاتقان تیاتىرنىڭ ۋەقەلىكى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ.

سەھنىنىڭ يان تەرىپىگە يان چىراغ ئارقىلىق نۇر بېرىلىدۇ.

تاماشىبىن

ئويۇن قويۇلغاندا، تاماشىبىنلار ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ كۆرىدۇ. سەھنىنى ئېنىق كۆرەلەيدىغان بولۇش ئۈچۈن تیاتىرخانىلارنىڭ ئورۇندۇقلىرى ئادەتتە ئالدى رەت پەس، ئارقا رەت ئېگىز، يانتۇ شەكىلدە ئورۇنلاشتۇرۇلىدۇ.

سەھنە چىراغلىرى

سەھنە چىرىغى ئويۇن قويۇشتا كەم بولسا بولمايدىغان ئۈسكۈنە. نۇر سەھنىگە ئوخشاش بولمىغان يۆنىلىشلەردە بېرىلىپ، تیاتىردىكى كۆرۈنۈش، كەيپىيات ۋە پىرسوناژنى تېخىمۇ گەۋدىلەندۈرۈشكە خىزمەت قىلىدۇ.

تاماشىبىنلار ئورۇندۇقلىرى ئالدىدىكى رەتلىرى پاكارراق، ئارقىسىدىكى رەتلىرى ئېگىزرەك قىلىپ، پەلەمپەي شەكىلدە ئورۇنلاشتۇرۇلىدۇ.

پەردە يېپىلسا، سەھنە بىلەن تاماشىبىنلار قىسقا ۋاقىت ئايرىۋېتىلىدۇ. پەردە ئېچىلسا، ئويۇن باشلىنىدۇ.

سەھنە دېكوراتسىيسى

تیاتىردىكى مۇھىت ۋە كەيپىيات دېكوراتسىيە ئارقىلىق ئىپادە قىلىنىدۇ. بەزى دېكوراتسىيىلەر لاتىغا سىزىلغان كۆرۈنۈشلەر بولسا، بەزى دېكوراتسىيىلەر مودېل شەكىلدە ياسىلىدۇ. بەزىدە بولسا نەرسىنىڭ ئۆزى دېكوراتسىيە قىلىنىدۇ.

تاك سۇلالىسى ئەلچىسىنىڭ رولىنى ئالغان ئارتىس تاك دەۋرى پوسۇنىدا كىيىم كىيگەن.

مەلكە ۋېنچېڭ ھېكايىسىنىڭ قايسى دەۋرده بارلىققا كەلگەنلىكىنى بىلەمسىز؟

A. خەن دەۋرى. B. تاك دەۋرى. C. سوڭ دەۋرى

جاۋابى: B

دەرىپە رەدە كېرىزە پەردىسىگىلا ئوخشايدۇ.

ئويۇن قويغاندا ئارتىسلار سەھنىگە يان پەردىنىڭ ئارقىسىدىن چىقىدۇ.

سەھنىنىڭ ئارقىسىدىكى يېراق مەنزىرىنى ئىپادىلەيدىغان دېكوراتسىيە ئاسمانئەسۋىرلىك دېكوراتسىيە دەپ ئاتىلىدۇ.

سەھنە دېكوراتسىيىسى مودېل، ئەمەلىي بۇيۇم ۋە پەردىدىكى رەسىمدىن تەركىب تاپىدۇ.

مەھەرەم رولىنىڭ ئويىنىغان ئارتىسى ئۇچىسىغا راگروجە ئالاھىدىلىككە ئىگە كىيىم كىيگەن ۋە بېزەكلەرنى تاقىغان.

سەھنە ئويۇنى

سەھنىنى زال ئىچىدىمۇ، ئو-چۇقچىلىقتىمۇ لاھىيىلەشكە بولىدۇ. ئارتىسلار تىياتىردا رول ئېلىپ، ۋەقەلىكنى سەھنىدە ئويناش ئارقىلىق ئۇنى تاماشىبىنلارغا كۆرسىتىدۇ.

سۆزلەن گەنىمۇ تىياتىردىكى باش قەھرىمان. ئارتىسنىڭ كىيىمى ۋە بېزەكلىرى ھەم ئويۇنى بىرگە قەدىمكى تىبەت خانلىرىنىڭ سىيماسىنى نامايان قىلىدۇ.

تىياتىردىكى ئاياال باش قەھرىمان تاك دەۋرىدە ئۆتكەن مەلىكە ۋېنچېڭ. ئۇ پوزۇر ياسانغان، ئېسىل سۇپەت بولۇپ، تاك دەۋرىدىكى بايىاشاتچىلىق ۋە مەدەنىيەتكىنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ.

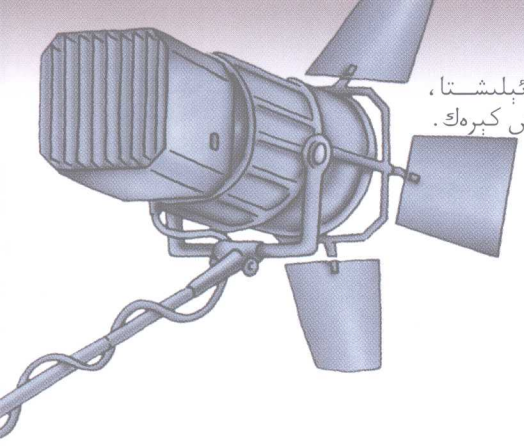

كىنونى سـۇرەتكە ئېلىشـتا، چىراغ نۇرىنى ماسلاشتۇرۇش كېرەك.

كىنو ئىشلەش

كىنو ئىشـلەش ـــــ كىنو كامېـرا ئارقىلىق مەنزىـرە، كۆرۈنۈش ۋە ئارتىسـلارنىڭ ئويۇنى قاتارلىقلارنى لېنتىگە ئېلىشنى كۆرسىتىدۇ. سۇرەت ئېلىنغان لېنتىنى كىنو خادىملىرى پىششـىقلاپ ئىشلەپ، ئۇنىڭدىن تولۇق فىلىملارنـى تەييارلايدۇ. ئاندىن كىنو ئاپپاراتىدىن پايدىلىنىپ لېنتىدىكى سۇرەتنى ئېكرانغا چۈشۈرۈپ كىشىلەرنىڭ هوزۇرلىنىشىغا سۇنىدۇ.

سۇرەتكە ئېلىش

ئالدىنئالا تاللاپ قويۇلغان سـۇرەتكە ئېلىش مەيدانىدا، ئارتىسـلار رولىنـىڭ تەرتىپى بويىچە گىرىم قىلىـدۇ، ئاندىن رېژىسسـورنىڭ پېتەكچىلىكىدە ئويۇن كۆرسـىتىدۇ. ئوپېراتور رېژىسسـورنىڭ تەلىپى بويىچە، ئۇنى كۆرۈنۈشـلەرگە ئايرىپ سۇرەتكە ئالىدۇ. باشقا خادىملارمۇ ئۆز ۋەزىپىلىرىنى ئادا قىلىپ، ئورتاق ماسلىشىدۇ.

تەييارلىق خىزمەتلىرى

كىنونى سۇرەتكە ئېلىشـتىن ئىلگىرى ئىشلىنىدىغان تەييارلىق خىزمەتلىرى ناهايىتى كۆپ. ئالدى بىلەن ئوبدان كىنو سىنارىيىسى بولۇشى لازىم. ئاندىن رېژىسسور كىنودىكى ۋەقەلىكنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسـەن ئارتىسلارنى تالىلايدۇ، سـۇرەتكە ئېلىش پىلانى تۈزىدۇ، ئاندىن كېيىن سۇرەتكە ئېلىش خىزمىتىنى بىر قەدەم-بىر قەدەمدىن تامامىلايدۇ.

ئوپېراتور سـۇرەتكە ئېلىش نۇقتىسـىنى ياخشـى تالىلاپ، ئاپپاراتنى سـۇرەتكە ئېلىنىدىغان ئوبيېكتقا توغرىلايدۇ.

مەيدان خاتىرىلىگۈچى سۇرەتكە ئېلىـش جەريانىنـى ۋە سـۇرەتكە ئېلىنغان كۆرۈنۈشـلەرنىڭ كونكرېت ئەھۋالىنى خاتىرىلەپ ماڭىدۇ.

كىنو كامېرادا تارتىلغان هەقىقىي ئەهـۋال كۆرۈنىشى ئاپپاراتىدا كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ.

رېژىسسـور سۇرەتكە ئېلىشقا پېتەكچىلىك قىلىدۇ هەم ئەمەلىي ئۇنۇمنى كۆزۈپ ئولتۇرىدۇ.

كۆرۈنۈشلەرگە ئايرىش دېگەن نېمە؟

بىر كىنو نۇرغۇن كۆرۈنۈشلەردىن تەركىب تاپىدۇ. رېژىسسور فىلىمنى سۈرەتكە ئالغاندا، كۆرۈنۈشلەرنى بىر-بىردىن، ئايرىم-ئايرىم سۈرەتكە ئالىدۇ، بۇ كۆرۈنۈشلەرنى ئايرىش دېيىلىدۇ.

كارتون فىلىم

كارتون فىلىم مۇبالىغلەشتۈرۈش ئۇسۇلىدا سىزىلغان رەسىملەر ئارقىلىق پىرسوناژ(ھايۋانلار) ئوبرازى يارىتىلىدىغان ۋە ھېكايە ۋەقەلىكى ئىپادىلىنىدىغان فىلىم بولۇپ، كارتون فىلىمنىڭ ئوبرازى جانلىق، قىزىقارلىق، رەڭگارەڭ بولغاچقا، باللارنىڭ كۆرۈپ ھوزۇرلىنىشىغا ئالاھىدە مۇۋاپىق كېلىدۇ.

20-ئەسىرنىڭ 60-يىللىرىدا ئىشلەنگەن رەڭلىز كارتون فىلىم «قۇمچاقنىڭ ئانىسىنى ئىزدىشى»دە چۈچۈگونىڭ ئەنئەنىۋى رەسسامىلىق ماھارىتى قوللىنىلغان بولۇپ، تولىمۇ قىزىقارلىق.

ۋەن لەيمىڭنىڭ رېژىسسورلىقىدا ئىشلەنگەن «ئەرشىنى مالمان قىلىش» چۈچۈگونىڭ سەرخىل كارتون فىلىمى. بۇ فىلىم 1963-يىلى 2-نۆۋەتلىك چۈچۈگو كىنوچىلىقى بويىچە بارچە گۈللەر تەڭ ئېچىلىش مۇكاپاتىنىڭ ئەڭ ياخشى گۈزەل سەنئەت فىلىمى مۇكاپىتىغا، 1978-يىلى ئەنگلىيە لوندون خەلقئارا كىنو فېستىۋالىنىڭ ئەڭ ياخشى فىلىم مۇكاپىتىغا ئېرىشكەن.

ۋەن گۈچەن

ۋەن لەيمىڭ

ۋەن چاۋچېن

ۋەن جەمەتىدىن بولغان ئۆچ ئاكا-ئۇكا

ۋەن لەيمىڭ، ۋەن گۈچەن، ۋەن چاۋچېن قاتارلىق ۋەن جەمەتىدىن بولغان ئۇچ ئاكا-ئۇكا چۈچۈگو گۈزەل-سەنئەت فىلىمىنىڭ يول باشچىلىرى بولۇپ، ئۇلار 1926-1940-يىللىرى «رەسسام سىزىش ئۆيىنى مالمان قىلىش»، «تاشپاقا بىلەن توشقاننىڭ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى»، «تۆگىنىڭ ئۇسسۇلغا چۈشۈشى» ۋە «تۆمۈر يەلپۈگۈچلۇك مەلىكە» قاتارلىق ئۇزۇن ۋە قىسقا كارتون فىلىملارنى بىرلىشىپ ئىشلىگەن.

قەغەز قىيما فىلىم

قەغەز قىيما فىلىمدە پىرسوناژلار ئوبرازى ۋە كۆرۈنۈشلەر قەغەزدىن قىيىلغان بولىدۇ، يەنە ئۇنىڭغا ئوخشىشىپ كېتىدىغان قىيما سايە فىلىممۇ بار. قەغەز قىيما فىلىم رەڭدار بولۇپ، پىرسوناژلار، كۆرۈنۈشلەر ناھايىتى ئىنچىكە، كونكرېت ئەكس ئەتتۈرۈلىدۇ، قىيما سايە فىلىمدە بولسا پىرسوناژلار، كۆرۈنۈشلەر ئاددىي، يان تەرەپتىن چۈشۈرۈلگەن قارا سايىدىن ھاسىل قىلىنىدۇ، ئۇ قوپالراق، ئىخچام بولىدۇ.

1958-يىلى ۋەن گۈچەن ياش ئىجادىيەتچىلەرنى يېتەكلەپ «جۇباجىيىنىڭ تاۋۇز يېيىشى» ناملىق تۇنجى قەغەز قىيما فىلىمنى سىناق قىلىپ ئىشلەپ مۇۋەپپەقىيەت قازاندى. فىلىمدىكى پىرسوناژلار ئوبرازى قويۇق مىللىي تۈستە يارىتىلدى.

1978-يىلى خەلقئارالىق كىنو فېستىۋالىدا مۇكاپاتقا ئېرىشكەن كارتون فىلىم قايسى؟

A. «ئەرشىنى مالمان قىلىش» B. «توز مەلىكە»

C. «جۇباجىيىنىڭ تاۋۇز يېيىشى»

گۈزەل سەنئەت فىلىمى

گۈزەل سەنئەت فىلىمى كارتون فىلىم، قونچاق فىلىمى، قەغەز قىيما فىلىم قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇ تەسەۋۋۇرغا باي، رەڭلىك مۇبالىغە قىلىنغان، ئىنتايىن قىزىقارلىق بولغاچقا، چوڭلارمۇ، باللارمۇ كۆرۈشكە ئامراق. سۇن ۋۇكۇڭ، بېلىقچى بالا، قاپاق بالا، ئاكا-ئۇكا ھېر، ناجا قاتارلىق گۈزەل سەنئەت فىلىمدىكى ئوبرازلارنى نۇرغۇن كىشىلەر تولىمۇ ياقتۇرىدۇ.

«ناجا ھەققىدە رىۋايەت» جۇڭگوچە مىللىي تۈسكە ئىگە كارتون فىلىم.

Flash قىسقا كارتون فىلمى

كومپيۇتېردا ئىشلەنگەن ئاددىي، چاتما رەسىملىك كۆرۈنۈشلەردىن ۋەقەلىك ۋە مەزمۇن قۇراشتۇرۇلىدىغان، ئۇنىڭغا مۇزىكا ياكى ئاۋاز كىرىشتۇرۇلىدىغان قىسقا فىلىملار نۆۋەتتە توردا ئېقىپ يۈرگەن قىسقا فىلىم Flash تۈر. بۇ كومپيۇتېرنىڭ ئومۇملىشىشىغا ئەگىشىپ بارلىققا كەلگەن يېڭى تېپتكى گۈزەل سەنئەت قىسقا فىلمى ھېسابلىنىدۇ.

كارتون فىلىم ئار-قىلىق ئىپادىلەنگەن لياڭ شەنبو بىلەن جۇ بېگتەينىڭ مۇھەببەت تېراگىدىيىسىدە بىرخىل پەۋقۇلئاددە گۈزەللىك تۈيغۇسى بار.

Flash كارتون فىلىمىدىكى كىچىك جىنلارنىڭ ئات ئۈستىدىكى ھەربىكەتلىرى ناھايىتى يومۇرلۇق ھەم قىزىقارلىق.

ياغاچ قونچاق فىلىم «تاۋۇز زەمبىرەك»

ياغاچ قونچاق فىلىم «نەسىردىن ئەپەندى»دە ئەقىل-پاراسەتلىك نەسىردىن ئەپەندىنىڭ باي-غوجاملارنى پەم بىلەن باپلىغانلىقى ھېكايە قىلىنىدۇ.

كارتون فىلىم قاچان دۇنياغا كەلگەن؟

فرانسىيىنىڭ كىنو تارىخچىلىرى 1877 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 30 ـ كۈنىنى كارتون فىلىمنىڭ دۇنياغا كەلگەن كۈنى قىلىپ بېكىتكەن. ئۇ فرانسىيىلىك ئوپتىكا ئالىمى ۋە رەسسام E. رىنو ئوپتىك كىنو قويۇش ئاپپاراتىنى كەشىپ قىلىپ، پاتېنت ھوقۇقىغا ئېرىشكەن كۈن بولۇپ، ئۇ سىزىپ ئىشلەپ چىققان «چۈجە بېقىش» قاتارلىق 20 نەچچە نومۇر ئەڭ دەسلەپكى كارتون فىلملار ھېسابلىنىدۇ.

ياغاچ قونچاق فىلىم

ھېكايە ۋەقەلىكى ياغاچ قونچاق ئوبرازلار ئارقىلىق ئىپادىلىنىغان فىلملار ياغاچ قونچاق فىلىم دېيىلىدۇ. ۋەقەلىكنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن ياغاچ قونچاقلارنى ياغاچتىن ۋە باشقا ساپال، فار-فۇرغا ئوخشاش ماتېرىياللاردىن ياساشقىمۇ بولىدۇ. ياغاچ قونچاق فىلىم ستېرېئولۇق، ئوبرازلىق بولۇپ، ھەم مۇبالىغە قىلىنغان، ھەم ھەقىقىي تۈيغۇغا باي بولىدۇ.

ئېگىز قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان تېلېۋىزىيە مۇنارىسى تېلېۋىزىيە نومۇرى سىگنالىنى تارقىتىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

تېلېۋىزىيە نومۇرى ئىشلەش

تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىدىكى تاغلار، ھەدىلەر ھەر كۈنى ناھايىتى ئالدىراش ئىشلەيدۇ. ئۇلار تاماشىبىنلارغا تېلېۋىزىيە نومۇرلىرىنى ئۆز ۋاقتىدا كۆرسىتىش ئۈچۈن كۆپ جاپا چېكىدۇ. تېلېۋىزىيە نومۇرى قانداق ئىشلىنىدۇ؟ بىز تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىغا بېرىپ كۆرۈپ باقايلى.

تېلېۋىزىيە نومۇرى ئىشلەشكە قاتناشىدىغان كىچىك ئارتىسلار رىياسەتچىنىڭ يېتەكچىلىكىدە رېپېتىتسىيە قىلماقتا.

ئۇن ئالغۇچى نەق مەيدانداۋاتقان ئۇن ئېلىشقا مەسئۇل.

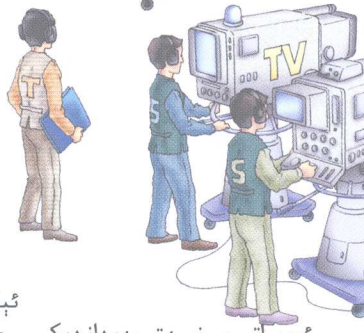

مەيدان خاتىرىلىگۈچى

ئۆپېراتور نەق مەيدانداۋاتقان كۆرۈنۈشلەرنى ئوخشاش بولمىغان نۇقتىلاردىن سۈرەتكە ئالىدۇ.

ئېلېكتر سىگنالىغا ئايلاندۇرۇلغان تارقىتىش

تېلېۋىزور ئېلېكتر سىگنالىنى سۈرەتكە ئايلاندۇرىدۇ.

ئېنتېننا سۈنئىي ھەمراھدىن تارقىتىلغان ئېلېكتر سىگنالىنى قوبۇل قىلالايدۇ.

سۈرەت ئېكراندا نامايان بولىدۇ.

ئارتىس رول ئالماقتا.

تېلېكامېرا

سۈرەت-كۆرۈنۈشلەر مەخسۇس بىرياقلىق قىلىش ئاپپاراتىغا كىرگۈزۈلىدۇ.

تېلېۋىزىيە سىگنالىنى قوبۇل قىلىش

ئۆيىمىزدىكى تېلېۋىزور تېلېۋىزىيە سىگنالىنى قوبۇل قىلىش ئاپپاراتى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. ئۇ ئۆزى قوبۇل قىلغان ئېلېكتر سىگنالىنى سۈرەتكە ئايلاندۇرۇپ، ئېكراندا نامايان قىلىدۇ. تېلېۋىزور تېلېۋىزىيە سىگنالىنى ئۆزلۈكسىز قوبۇل قىلىپ تۇرغانلىقتىن، بىزمۇ تىنماي ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان تېلېۋىزىيە نومۇرلىرىنى كۆرەلەيمىز.

تېلېۋىزىيە سىگنالىنى تارقىتىش

تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ خىزمەتچى خادىملىرى ئىشلەپ تەييار قىلىنغان نومۇرلارنىڭ سىگنالىنى تېلېۋىزىيە تارقىتىش مۇنارى ئارقىلىق تارقىتىدۇ ياكى ئېلېكتر كابېلى ئارقىلىق ئۇزىتىدۇ. تېلېۋىزىيە نومۇرلىرىنى يېراق-يېراقلارغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن تېلېۋىزىيە نومۇرىنىڭ سىگنالىنى ئالدى بىلەن يەرشارى سۈنئىي ھەمراھىغا يەتكۈزۈپ بېرىشكە توغرا كېلىدۇ، سۈنئىي ھەمراھ بۇنى يەنە يېراق-يېراقلارغا يەتكۈزۈپ بېرىدۇ. بۇ جەريان سۈنئىي ھەمراھ ئارقىلىق تارقىتىش دېيىلىدۇ.

نومۇر ئىشلەش

تېلېۋىزىيە خىزمىتى خادىملىرى مۇئەييەن نومۇرنىڭ تەلىپى بويىچە، سۈرەتكە ئېلىش پىلانىنى تۈزۈپ چىقىپ، ئارتىسلارنى رېپىتىتسىيە قىلىشقا، رول ئېلىشقا تەشكىللەيدۇ، ئاندىن تېلېۋىزىيە تېلېكامېرا ئارقىلىق مۇناسىپ كۆرۈنۈشلەرنى سۈرەتكە ئېلىپ، ئۇنى مۇكەممەل نومۇر قىلىپ ئىشلەپ چىقىدۇ. نومۇر ئىشلەش ئۇچۇن رېژىسسور، ئارتىس، رىياسەتچى، ئوپېراتور، چىراغچى، ئۇنىۋېرسالغۇچىلارنىڭ ھەمكارلىشىپ ئىشلىشىگە توغرا كېلىدۇ.

چىراغچىلار نەق مەيدانىدىكى يورۇتۇش ئۈسكىنىلىرىنى تەڭشەشكە مەسئۇل.

رىياسەتچى نومۇرنىڭ تەلىپى بويىچە ئارتىسلارنىڭ نومۇرغا قاتنىشىشىغا يېتەكچىلىك قىلىدۇ.

ئارتىسلار ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇلغان پىلان بويىچە رول ئالىدۇ.

تەھرىر تاغا-ھەدىلەر جەدۋىلىنى خىزمەت ئۈستىدە.

تەھرىرلەش، پىششىقلاپ ئىشلەش

ئىشلەپ تەييارلانغان نومۇرلارنى تەھرىرلەپ، پىششىقلاپ ئىشلەپ، كېسىپ-ئۇلاپ، قۇراشتۇرغاندىن كېيىنلا ئاندىن كۆرسىتىشكە بولىدۇ. تەھرىر تاغا-ھەدىلەر بۇ ئىشلارنى ئىشخانىسىدىكى مەخسۇس ئاپپاراتلاردا ئىشلەيدۇ. ئۇلارنىڭ تەھرىرلىكىدىن ئۆتۈپ ئىشلەنگەن نومۇرلارلا ئاندىن تارقىتىشقا بولىدىغان نومۇرلار ھېسابلىنىدۇ.

مەخسۇس رىژىسسور تېلېۋىزىيە نومۇرلىرىنى ئىشلەيدىغان نەق مەيدانىدا يېتەكچىلىك قىلماقتا.

سۈرەتكە ئېلىپ تەييارلانغان نومۇرلار كۆزىتىش ئاپپاراتىدا تەكشۈرۈلىدۇ.

تارقىتىش بۆلۈمىدىكى تاغا-ھەدىلەر ئىشلەپ تەييارلانغان نومۇرلارنى تاللاپ تارقىتىدۇ.

سەھنە جابدۇقلىرىنى مەخسۇس خادىم باشقۇرىدۇ.

بىزنىڭ تېلېۋىزىيە نومۇرلىرىنى كۆرەلىشىمىز ئۈچۈن بۇنچە كۆپ تەمگەك سەرپ قىلىندىغانلىقىنى زادىلا ئويلاپ باقمايتىكەنمەن.

رەسم سىزىش قالايمقان جىجىلاشتىن باشلىنىدۇ

رەسىم ئادەملەرنىڭ تۇرمۇشى ۋە ھېسسىياتىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ. مەيلى يېراق قەدىمكى دەۋرلەردە ياشىغان ئادەملەر ئۆزگىرىلەر، قىيا تاشلارنىڭ تاملىرىغا سىزىپ قالدۇرغان سىرلىق شەكىللەر بولسۇن ياكى كىچىك دوستلار سەبىيلەرچە سىزىپ چىققان رەسىملەر بولسۇن، بۇلارنىڭ ھەممىسى تۇرمۇشنى كۆزىتىش ۋە تەسەۋۋۇرنى مەنبە قىلغان. رەسىم سىزىش خىيالىدىن كەچكەننى سىزىشتىن باشلىنىدۇ.

ئوخشىتىپ سىزالماسلىقنىڭ كارايىتى چاغلىق

كىچىك دوستلار رەسىم سىزىشنى باشلىغاندا سىزغان رەسىملىرى مايماق-سايماق بولۇپ قېلىشى ۋە سىزىلغان ئوبيېكت بىلەن زور پەرقلىق بولۇپ قېلىشى مۇمكىن، بۇنىڭ كارايىتى چاغلىق. رەسىمنى شەيئىلەرنىڭ ئەڭ ئاساسىي ئالاھىدىلىكىنى چىڭ تۇتقان ھالدا سىزسىڭىز، ئاندىن يەنە تەسەۋۋۇر كۈچىڭىز ۋە ئىجادىيەت ئىقتىدارىڭىزنى تولۇق جارى قىلدۇرسىڭىزلا، ئاي-كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قەلىمىڭىز پىشىپ رەسمىنى ياخشى سىزالايدىغان بولسىز.

بالىلار قەغەزگە، يەرگە ياكى تاملارغا ئۆزىنىڭ «مۇبارەك» ئىزىنى قالدۇرۇپ قۇيۇشقا ھېرىسمەن.

بۇ رەسىمنىڭ سىزىقلىرى ئىنچىكە ياكى توم سىزىلىپ قالغان بولسىمۇ، بىراق ۋېلىسىپىتنىڭ ئىزناسىنى ئېنىق كۆرۈالغىلى بولىدۇ.

كىچىك دوستلار رەڭلىك شام بويىقىنى رەسىم سىزىشتا دائىم ئىشلىتىدۇ.

ۋېلىسىپىتنىڭ رولى، سىمى، ئورۇندۇقى، چاقى تولۇق سىزىلىپتۇ.

بالىلار رەسىمى ـــ ياپىۋەك (گاۋ خاۋۇبن، ئوغۇل، ئالتە ياش)

رەڭ بالىلارنىڭ ھېسسىياتىنى ئەڭ ئوبدان گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدۇ. جۇلالىق رەڭلەر ئۇلارنى خۇشال قىلىدۇ.

كىچىك دوستلار سىزغان ھايۋان رەسىملىرىنىڭ نىسبىتى تازا مۇۋاپىق بولمىسا قېلىشى مۇمكىن. بىراق، ئۇلار ھايۋانلارنىڭ مۇھىم بەلگىسىنى چىڭ تۇتۇۋالالايدۇ.

شام بويىقتا سىزىلغان بۇ ياپىۋەك رەسىمى ناھايىتى جانلىق چىققان.

بەش ياشتىن توققۇز ياشقىچە بولغان بالىلار رەسىم سىزىشقا بەك ئامراق.

رەسىم سىزىش ئارقىلىق ھەمراھلىرى بىلەن ھېسسىيات ئالماشتۇرغىلى بولىدۇ.

كۆزىتىش ۋە تەسەۋۋۇر

كۆزىتىش رەسىم سىزىشنىڭ ئاساسى. ئەتراپىڭىزدىكى دۇنيانى كۆڭۈل قويۇپ كۆزەتسىڭىزلا ئۇنى دەل جايىدا تەسۋىرلەپ بېرىلىشىڭىز مۇمكىن. تەسەۋۋۇر رەسىم سىزىشتىكى قانات. دادىل تەسەۋۋۇر قىلسىڭىز، رەسىمىڭىز جانلىق چىقىدۇ ھەم ئىجادىيلىققا ۋە ئىندىۋىدۇئاللىق(خاسلىق)قا تويۇنغان بولىدۇ.

رەسىم سىزىش ئادەمنىڭ كۆزىتىش، ئەستە قالدۇرۇش، تەسەۋۋۇر قىلىش، ئىجاد قىلىش ۋە ئىستېتىك ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرىدۇ.

بالىلار رەسىمدىكى بۇ قۇشلار ئۇچۇپ كېتىۋېتىپ تۇخۇم توغۇۋېتىپتۇ. بۇ- نىڭدىكى تەسەۋۋۇر نېمە دېگەن كۈچلۈك ـ ھە!

بۇ ئۆڭكۈر رەسىملىرى قوپال، ئاددىي ـ سادىدا ھەم جانلىق، ئۇنىڭدا ئادەملەرنىڭ ئوۋ ئوۋلاش داۋامىدا ھايۋانلار بىلەن تىركىشىۋاتقان كۆرۈنۈشى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن.

رەڭلىك قېرىنداشتا سىزىلغان رەسىمنىڭ رەڭگى يېقىشلىق بولۇپ، كۆتۈلمىگەن ئۇنۇم پەيدا قىلىدۇ.

قىيا تاش، ئۆڭكۈر رەسىملىرى

يېزىق بارلىققا كېلىشتىن ئىلگىرى، قەدىمكى زامانىدىكى ئادەملەر شەيئىلەرنى رەسىم ۋە بەلگىلەر بىلەن ئىپادىلىگەن. ئۇلار تۇرمۇشتىكى ئىشلارنى رەڭلىك توپا، تاش ياكى مېتالدىن ياسالغان قوراللار ئارقىلىق تېك قىيا تاشلارغا رەسىم، بەلگىلەر بىلەن يېزىپ، ئويۇپ قويغان. بۇ ئىنسانلار سىزغان ئەڭ دەسلەپكى رەسىملەر ئىدى.

كىچىك رەسىم سىزىش ئۆيى

رەسىم سىزىشقا رەسىم قەلىمى، قەغەز، رەسىم سىزىش تاختىسى قاتارلىق سايمانلار ۋە ماتېرىياللار كېرەك. بىز ئۆنىگىدىن پايدىلىنىپ، تۇرلۇك - تۇمەن رەڭگارەڭ رەسىملەرنى سىزىپ چىقالايمىز. كىچىك دوستلار، كىچىك رەسىم سىزىش ئۆيىگە كىرىپ ئۆلار بىلەن تونۇشۇپ، ئىشلىتىپ باقامسىلەر؟ قېنى مەرھەمەت!

كۈندۈزى رەسىم سىزغاندا تەبىئىي نۇردىن پايدىلىنىشقا بولىدۇ. ئەمما، كۈن نۇرىنىڭ تىك چۈشۈشىدىن ساقلىنىش لازىم.

رەسىم شىرەسى، رەسىم تاختىسى، رەسىم جازىسى

رەسىم شىرەسى رەسىم سىزىشقا ئىشلىتىلىدىغان شىرە بولۇپ، ئادەتتە جۈڭگوچە رەسىم ۋە سۇ بوياق رەسىملىرىنى سىزغاندا، قەغەز شىرە ئۈستىگە تۈز قويۇلۇپ، شىرە ئۈستىدە سىزىلىدۇ. رەسىم تاختىسى رەسساملار رەسىم سىزغاندا بىرقولدا تۇتۇپ تۇرۇدىغان قاتتىق تاختا بولۇپ، سىرتقا ناتۇرا رەسىم سىزىشقا چىققاندا كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ. رەسىم جازىسى ئاساسلىقى ماي بوياق رەسىم ۋە چوڭراق سۇ بوياق رەسىم ياكى سىدام سىزما سىزىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

قەلەم ۋە قەغەز

رەسىم قەلەم ۋە قەغەزدىن ئايرىلالمايدۇ. جۈڭگوچە رەسىم سىزىشقا ئادەتتە شۇەنجى قەغىزى ۋە مەخسۇس يۇڭ قەلەم ئىشلىتىلىدۇ، سۇ بوياق، دۇغ بوياق رەسىمگە سۇ بوياق قەلىمى ۋە ئادەتتىكى قەغەز ئىشلىتىلىدۇ. ماي بوياق رەسىم سىزىشقا ئادەتتە شەكلى ھەرخىل ئۈچى ياپىلاق ماي بوياق قەلىمى كېرەك. ماي بوياق رەسىم ئالاھىدە ئىشلەنگەن ماي بوياق رەسىم قەغىزىگە ياكى ماي بوياق رەسىم رەختىگە سىزىلىدۇ.

جۈڭگوچە رەسىم سىزىشقا ئىشلىتىلىدىغان يۇڭ قەلەم بىلەن ماي بوياق رەسىم سىزىشقا بولامدۇ؟

A. تامامەن بولىدۇ

B. بولمايدۇ، ماي بوياق جۈڭگوچە رەسىم قەلىمىنى بۇزۇپ قويىدۇ.

C. بەزىدە ئالاھىدە ئۇنۇم ھاسىل قىلىش ئۈچۈنلا ئىشلىتىلىدۇ.

جاۋابى: B

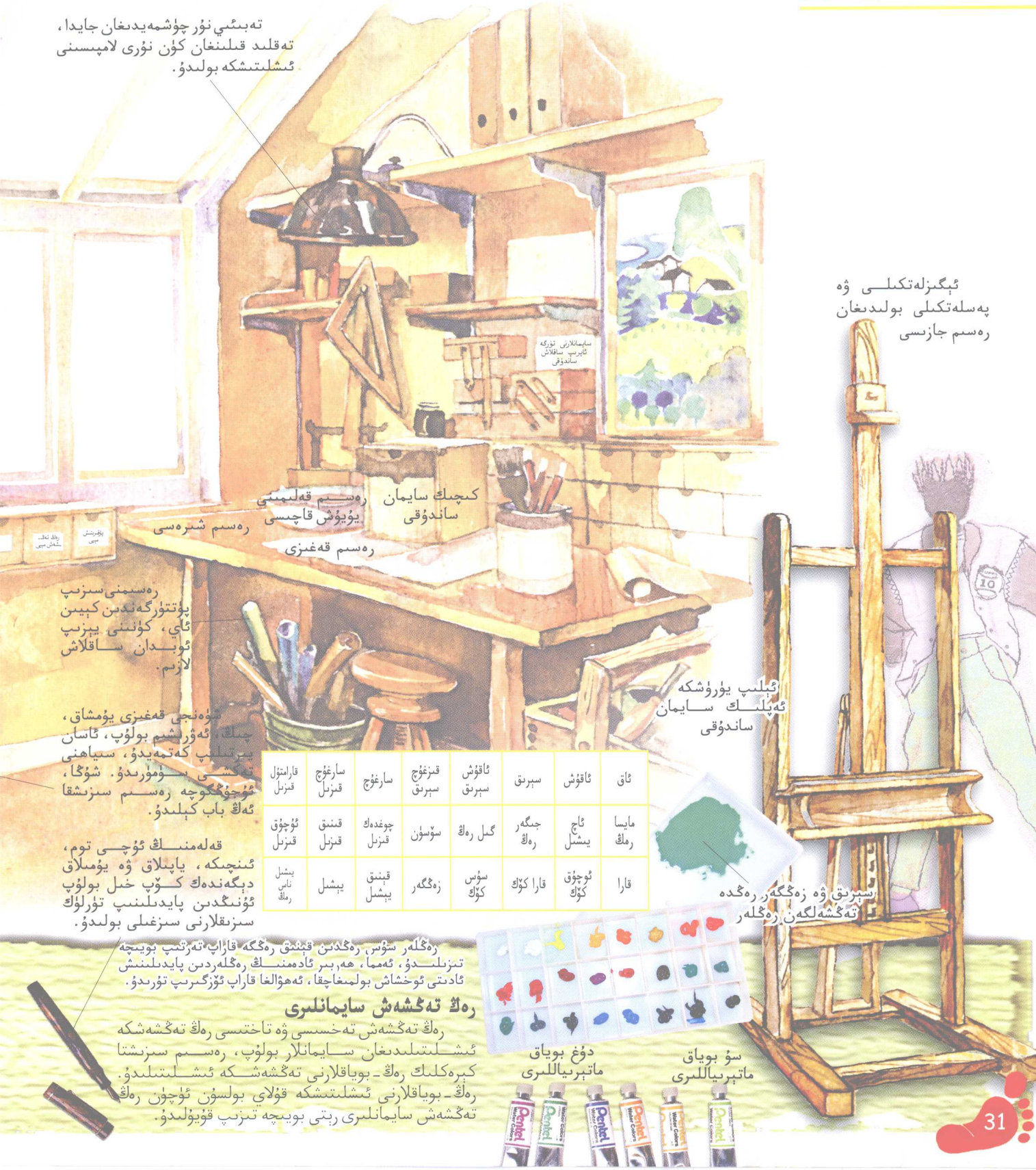

ئاق	ئاقۇش	سېرىق	ئاقۇش سېرىق	قىزغۇچ سېرىق	سارغۇچ	سارغۇچ قىزىل	قارامتۇل قىزىل
مايسا رەڭ	ئاچ يېشىل	جىگەر رەڭ	گىل رەڭ	سۇسۇن	چوغدەك قىزىل	قىنىق قىزىل	ئۇچۇق قىزىل
قارا	ئۇچۇق كۆك	قارا كۆك	سۇس كۆك	زەڭگەر	قېنىق يېشىل	يېشىل	يېشىل ئاس رەڭ

رەڭ تەڭشەش سايمانلىرى

رەڭ تەڭشەش تەخسىسى ۋە تاختىسى رەڭ تەڭشەشكە ئىشلىتىلىدىغان سايمانلار بولۇپ، رەسىم سىزىشتا كېرەكلىك رەڭ ـ بوياقلارنى تەڭشەشكە ئىشلىتىلىدۇ. رەڭ ـ بوياقلارنى ئىشلىتىشكە قولاي بولسۇن ئۈچۈن رەڭ تەڭشەش سايمانلىرى رېتى بويىچە تىزىپ قويۇلىدۇ.

ناتۇرا سىزىش

ئەمەلىي نەرسىلەرنى بىۋاستە كۆچۈرۈپ سىزىش ناتۇرا سىزىش دەپ ئاتىلىدۇ. ناتۇرا سىزىش رەسىم سىزىشنى ئۆگىنىشنىڭ ئاساسى. ئۇ سىزىقنىڭ كۆز، قول، ئويىغىزنى تەڭ ئىشقا سېلىش ماھارىتىگىزنى چىنىقتۇرىدۇ، ھەم ئىجادىيىتىگىزنى خام ماتېرىيال بىلەن تەمىنلەيدۇ. ناتۇرا سىزىش ئادەملەرنى سىزىش، مەنزىرىلەرنى سىزىش ۋە جىسىملارنى سىزىشقا ئايرىلىدۇ.

يىراقتىكى مەنزىرە كىچىك ھەم مەۋھۇم بولىدۇ. ئۇنى ئاددىيراق سىزىشقا بولىدۇ.

ئوتتۇرىدىكى مەنزىرە مەزمۇنغا باي، جانلىق بولىدۇ.

مياۋمياۋ، ناتۇرا سىزىش بىلەن فوتو ئاپپاراتىدا سۈرەتكە تارتىۋېلىشنىڭ ئانچە پەرقى يوقكەن، ناتورا سىزغانىنىڭ ئورنىغا ئۇنى فوتو ئاپپاراتىدا تارتۋالساقلا بولمامدۇ؟

يېقىندىكى مەنزىرە چوڭ ھەم چىن بولىدۇ، ئۇنى سىزىشقا كۆچ سەرپ قىلماي بولمايدۇ.

بولمايدۇ، رەسمنى ئۆزىڭ سىزغاندا نېمنى سىزىشنى ئۆزىڭ تاللىۋالالايسەن، فوتو ئاپپاراتتا تارتىلغان رەسمنى ئۆندەك قىلغىلى بولمايدۇ.

قاپقارا بۇرۇت ۋە كەڭ ماڭلاي ئەرلەرنىڭ پىشىپ يېتىلگەنلىكىنى ۋە پەم-پاراسىتىنى گەۋدىلەندۈرىدۇ.

باللار رەسمى — ئادەم پورترېتى
(چىن لىنزى سىزغان، ئوغۇل)

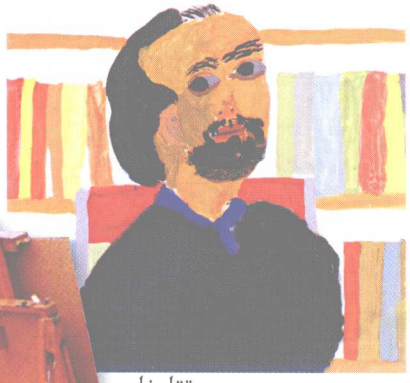

سىرتقا ناتۇرا سىزىشقا چىققاندا ئىشلىتىلىدىغان ئاددىي رەسىم جازىسى.

سانداۋۇقتا ناتۇرا سىزىشقا كېرەكلىك بويۇم، رەسىم قەلىمى ۋە رەڭ تەڭشەش تاختىسى قاتارلىق سايمان ۋە ماتېرىياللارنى سېلىپ قويغىلى بولىدۇ.

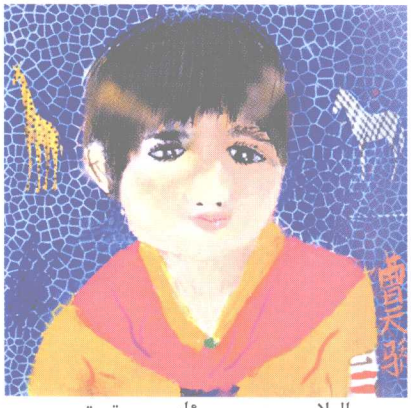

باللار رەسمى — ئادەم پورترېتى
(ساۋ تىيەنجياۋ سىزغان، 8 ياش)

ئادەم ناتۇراسى سىزىش

بىۋاستە مودېلغا قاراپ ئولتۇرۇپ سىزىلغان رەسىم ئادەم ناتۇراسىنى سىزىش دېيىلىدۇ. ئۇنىڭدا ئادەمنىڭ بوي-تۇرقى، ئورۇق-سېمىزلىكى، ھەرىكەت ھالىتىنىلا ئەمەس، بەلكى يەنە ئادەمنىڭ ئىچكى دۇنياسى ۋە ئىندىۋىدۇئاللىقىنى ئىپادىلەشكە تىرىشىش لازىم.

سۈس قىزىل لەۋلەر ۋە نۇرلۇق كۆزلەردىن سەبىي قىزلارغا خاس سادداللىق ۋە شوخلۇق چېقىپ تۇرىدۇ.

ئادەم پورترېتىنى سىزغاندا، ئادەملەرنىڭ روھىي ھالەت ئالاھىدىلىكىنى تۇتۇۋېلىش لازىم.

قارامتۇل پىشىل رەڭ پىشىل رەڭ بىلەن قىزىل رەڭنى بىر-بىرىگە ماسلاشتۇرۇپ، ئۆتكۈنچىلىك ۋە مۇقىملاشتۇرۇش رولىنى ئويناپدۇ.

كۈن نۇرى چۈشكەن جايىنىڭ نۇر سېزىمى كۈچلۈك بولىدۇ.

كۈن نۇرى چۈشمەيدىغان ئۆيدە نۇر سېزىمى ئىنتايىن تۆۋەن بولىدۇ.

سېرىق ۋە پىشىل رەڭلەر بىر-بىرىگە ماسلىشىپ بىرگەۋدىگە ئايلانغان.

ئۆي ئىچىدىكى نەرسە ۋە كۆرۈنۈشلەرنىڭ رەڭمۇ رەسىمگە كىرگۈزۈشكە بولىدۇ.

ئوچۇق قىزىل ۋە ئوچۇق پىشىل رەڭ ناھايىتى جۇلالىق بولۇپ، كۆزنى چاقنىتىپ، روشەن سىلىشتۇرما ھاسىل قىلىپ، رەسىمنىڭ ئاساسىي رەڭگىنى بېكىتىپ بېرىدۇ.

فىندىر مەنزىرە، كۆرۈنۈشلەرنىڭ فوكۇسىنى توغرىلاش، تاللانغان، كۆرۈنۈشنىڭ يورۇلىشىنى بېكىتىش، كۆرۈنۈشنىڭ بىراق-بىقىنلىقى، زىچ-شالاڭلىق ۋە نىسبەت مۇناسىۋىتىگە ھۆكۈم قىلىشقا ئىشلىتىلىدۇ. فىندىر پولېسا، قول پىلەن ئورۇندەسمۇ بولىدۇ.

مەنزىرە ـ كۆرۈنۈشلەرنى سىزىش

مەنزىرە ـ كۆرۈنۈشلەرنى سىزىشتا، ئالدى بىلەن كۆرۈنۈش تاللاش يۇنۇلۇشىنى ئېنىق بېكىتىش، ئاندىن كۆرۈنۈشنى ئىنچىكە كۆزىتىپ، قايسىلىرىنى سىزىش، قايسىلىرىنى سىزماسلىق، قايسىلىرىنى قېتىرقىنىپ سىزىش، قايسىلىرىنى يۇزەكى سىزىشنى ئېنىق تاللىۋالغاندىن كېيىن، ئەڭ ئاخىرىدا رەسىم سىزىشقا تۇتۇش قىلىش لازىم.

ئوخشاش بولمىغان نۇقتىدا تۇرۇپ كۆزىتىلگەن جىسىملارنىڭ نۇر سېزىمى، رەڭ تۇيغۇسى ۋە سۇپەت تۇيغۇسى ئوخشاش بولمايدۇ.

رەسىم سىزىشنى ئاددىي نەرسىلەرنى سىزىشتىن باشلاپ ئۆگىنىش كېرەك.

تۇرغۇن جىسىملارنىڭ رەسىمنى سىزىش

ئۆي ئىچىدە تۇرۇپ تۇرغۇن جىسىملارنىڭ رەسىمنى سىزغاندا، نۇر مەنبەسى ۋە سىزىلىدىغان رەسىمنىڭ يۇنۇلۇشىنى ئوبدان مۇقىملاشتۇرۇۋېلىش، ئاندىن ئۇنىڭ شەكلى، رەڭ تۇسى ۋە سۇپەت سېزىمىنى كۆزىتىش ئارقىلىق جىسىمنىڭ ئەينەن تۇرقىنى سىزىپ چىقىش لازىم.

مەن ياخشى كۆرىدىغان رەسىم

رەسىم كۆپ خىل بولىدۇ، ئىشلىتىلگەن قورال - سايمان، رەڭ ماتېرىيالغا قاراپ، ئۇنى جۇڭگوچە رەسىم، ماي بويىاق رەسىم، سۇ بويىاق رەسىم، موم بويىاق رەسىم، باسما رەسىم، ناتۇرا سىزما ۋە كومپيۇتېر رەسىمى قاتارلىقلارغا: رەسىمنىڭ تېمىسى، مەزمۇنىغا ۋە رەسىم سىزىش ئۇسلۇبىغا قاراپ، پېرسوناژ رەسىمى، مەنزىرە رەسىمى، ئۆرپ - ئادەت رەسىمى، چاغانلىق رەسىم، ھەجۋىي رەسىم... قاتارلىقلارغا ئايرىشقا بولىدۇ. سىز بۇلاردىن قايسىسىنى ياخشى كۆرىسىز؟

رەڭلىق موم قەلەم ياكى ماي بويىاق تاياقچىسى بىلەن سىزىلغان رەسىمىلەردە قەلەمنى بوش ياكى قاتتىق سۇركەپ سىزىشقا، قەلەم ئىزىنىڭ تومۇ-ئىنچىكلىكىنى ئىختىيارىي ئىگىلەشكە بولىدۇ.

بالىلار رەسىمى — بالىت ئويناش(گاۋيۇجيا، قىز)

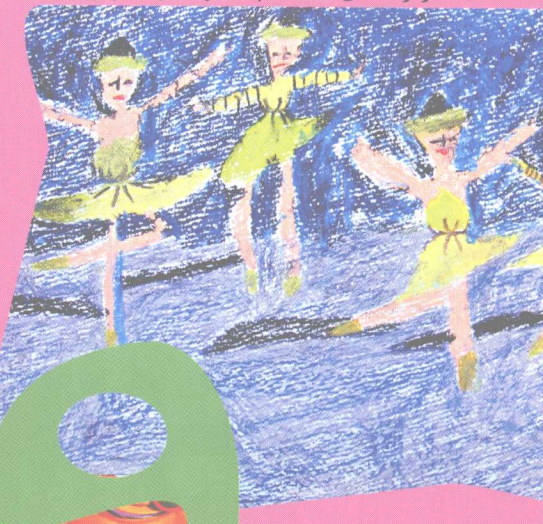

ھەجۋىي رەسىم (كارىكاتۇرا)

ھەجۋىي رەسىمدە، ئادەم ياكى ۋەقەلەر ئىخچام، ئاددىي، شەكلى ئۆزگەرگەن، مۇبالىغە قىلىنغان ئوبرازلار ياردىمىدە ئىپادىلىنىدۇ. ھەجۋىي رەسىمنىڭ بەزىلىرى كىنايىلىك، بەزىلىرى يۇمۇرلۇق، بەزىلىرى يوشۇرۇن مەنالارنى ياكى پەلسەپىۋى قائىدىلەرنى ئۆزىگە مۇجەسسەملىگەن بولۇپ، ئادەمنى كۈلكىگە قىستايدۇ ياكى ئويغا سالىدۇ.

تۇرلۇك رەسىم، خەرىتە سىزىش يۇمشاق دېتاللىرى ئارقىلىق كومپيۇتېردا سىزىپ چىقىلغان رەسىم كومپيۇتېر رەسىمى دېيىلىدۇ. بۇنداق رەسىم تەكشى بولۇشى، ستېرېئولۇق بولۇشىمۇ مۇمكىن، تېخنىكىلىق جەھەتتە بىر ياقلىق قىلىنغاندىن كېيىن رەسىملەرنى ھەرىكەتلىنىدىغان قىلغىلى بولىدۇ.

سىياھ قەلەم رەسىمى

سىياھ قەلەم رەسىمىدە شەيئىيلەرنىڭ ھالىتى سىزىقلارنىڭ ھالەت ئۆزگىرىشى ۋە سۇس- قېنىق، شالاڭ-زىچلىقى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ. ئۇ سىدام سىزمىنىڭ بىرخىلى بولۇپ، ئۇنى كۆپ خىل رەسىم ئىجادىيىتىدە قوللىنىشقابولىدۇ.

سىياھ قەلەم رەسىمىدە ئاق- قارا رەڭلەرنىڭ سېلىشتۇرمىسى كۈچلۈك، سىزىقلار مول ئۆزگىرىشچانلىققا ئىگە بولىدۇ.

بالىلار رەسىمى — كوچىدىكى رەسىمچى بوۋاي(دوڭ يىچېن، 6 ياش، قىز)

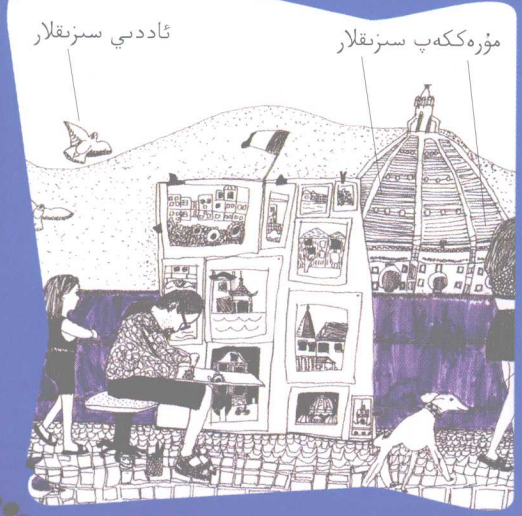

بالىلار رەسىمى — ئاپتو-موبىل(گو چۈشى، 9 ياش)

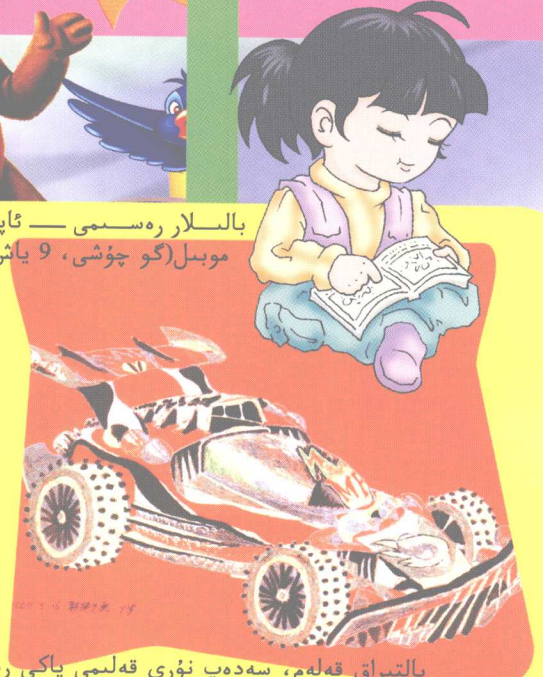

يالتىراق قەلەم، سەدەپ نۇرى قەلىمى ياكى رەڭلىك دۇغ بويىاق قەلىمى قاتارلىقلار بىلەن رەڭلىك قەغەزگە سىزىلغان رەسىمنىڭ رەڭگى جۇلالىق، يالتىراق، ناھايىتى چىرايلىق بولىدۇ.

ئوي-پىكىرىڭىز قاناتلىنىپ، قۇشقا ئوخشاش ئېگىزگە پەرۋاز قىلسۇن!مۇشۇنداق سىزىلغان رەسىمۇ ئادەمگە يېنىك، شوخ شاتلىق تۇيغۇسى ئاتا قىلىدۇ.

رەڭلىك موم قەلەم رەسىمى

رەڭلىك موم قەلەم رەسىمىنىڭ ئىزناسى قوپالراق بولۇپ، تەپسىلاتلار بەك ئىنچىكىلەنمەيدۇ، رەڭلەرگە باي بولۇپ، ئالاھىدە بولغان ساددا، ساپ گۈزەللىك تۇيغۇسى بەخش ئېتىدۇ، رەسىم سىزىشنى ئاسان ئۆگىنىۋالغىلى بولىدۇ.

سۇ بوياق رەسىم

سۇ بوياق ماتېرىياللىرى يارقىن، سۈزۈك بولۇپ ئۇنىڭدا سىزىلغان رەسىملەر ئوچۇق، تەبىئىي بولىدۇ، ئۇنىڭغا سۇ ئارىلاشتۇرۇلىدىغان بولغاچقا، رەڭ دەرىجىسى ۋە رەڭ تۇسىنىڭ قېنىق ياكى سۇسلىقى ئوبدان ئىپادىلىنىپ، ئىللىق، پارقىراق، روشەن، گۈزەل بولۇشتەك بەدىئي ئۇنۇمنى ھاسىل قىلىدۇ.

سۇ بوياق رەسىمدە، بوياقنىڭ سۇس-قېنىقلىقى سۇ بىلەن تەڭشىلىدۇ. سۇ ئاز بولسا رەڭ قويۇق، سۇ كۆپ بولسا رەڭ سۇس بولىدۇ.

بالىلار رەسىمى — مەن چوڭ يېڭاچ كەشكىدىم (ۋاڭ نەن سىزغان، 9 ياش)

بالىلار رەسىملىك كىتابى دېگەن نېمە؟

بىر-بىرىگە ئۇلىنىدىغان رەسىملەر ئارقىلىق بىرەر مۇكەممەل ھېكايە ياكى ۋەقەلىك تەسۋىرلەنگەن ۋە ئۇنىڭغا ئاددىي، ئىخچام يېزىق چۈشەندۈرۈشى قوشۇلغان، كۆپىنچە مەزمۇنى تەربىيەۋى ئەھمىيەتلىك بولغان كىتابچىلار «چاتما رەسىم» دەپ ئاتىلىدۇ، ئادەتتە «بالىلار كىتابى» دېيىلىدۇ.

رەڭلىك سىياھ قەلەم ئارقىلىق سىزىلغان رەسىمدىمۇ رەڭلەرنى رەڭگارەڭ ئىپادىلەپ بەرگىلى بولىدۇ.

بالىلار رەسىمى — پۈرۈچ يولۇاس (جاڭ لىمو سىزغان، 6 ياش)

«نەي ئاڭلاش» (قىسمەن بۆلىكى) (مىڭ دەۋرى، ۋۇۋېي سىزغان)

نەيچى كۆزىنىي يۇمۇپ، قوللىرىنى پەدىگە تەڭكەش قىلىپ، پۈتىنى رىتىمغا كەلتۈرگەن ھالدا ئاستا يەرگە ئۇرۇپ بېرىلىپ نەي چالماقتا. لەرزان مۇزىكا ئېقىق سۈيىگە جۆر بولۇپ شوخ ياڭرىماقتا.

بۇ رەسىمدە بەخىرامان ئولتۇرۇپ كۆڭۈللۈك ئارام ئېلىش مەنزىرىسى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن.

نەي تىڭشاۋاتقان ئادەم كۆزلىرىنى بىر نۇقتىغا تىكىپ، ساقىلىنى تاراپ، بېشىنى سىڭايان قىلىپ، مۇزىكا ساداسىغا غەرق بولغان ھالدا ئولتۇرىدۇ.

جۆڭگوچە رەسىمدىكى جەزبدارلىق

جۆڭگوچە رەسىمدە سېھرىلىك بولۇشقا ئەھمىيەت بېرىلىپ، رەسىمدىكى پۇراق ۋە ئومۇمىي روھ ئوخشاشلىق بىلەن ئوخشىماسلىق ئارىسىدا نامايەن بولىدۇ، شۇنداقلا بۇ ئارقىلىق رەسسامنىڭ سۈبيېكتىپ ھېس تۇيغۇلىرى ئىپادىلىنىدۇ. رەسىم سىزغاندا ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان نەرسىلەر بىراقلا تاشلىۋېتىلىپ، ماھىيەتلىك نەرسىلەر مۇبالىغە قىلىنغان ھالدا ئەكس ئەتتۈرۈلىدىغان بولغاچقا، جۆڭگوچە رەسىمنىڭ جەزبدارلىقىمۇ شۇ ھامان قەغەز يۈزىدە ئايان بولىدۇ.

رەسساملار تاشىنى ئۇنىڭ پۈختىلىقى ۋە قاتتىقلىقىنى مەدھىيىلەپ، ئۆزىنىڭ ئىرادىسى ۋە خاھىشىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن سىزىدۇ.

نېلۇپەر پاتقاقتىن ئۈنۈپ چىققىنى بىلەن ئۆزىگە قىلچە پاتقاق يوقتۇرمايدۇ. نېلۇپەر سىزىش رەسسامنىڭ ئالىيجانابلىقى، پاكلىق، باشقىلاردىن پەرقلىنىدىغان خىسلەتكە ھېرىسمەنلىكىنى ئىزھار قىلىدۇ.

بېغىشلىمىنىڭ خېتىنى تېك يېزىش ياكى ئاز-كۆپ يېزىش رەسىمنىڭ ئېھتىياجىغا باغلىق، ئىشلىتىلىدىغان ھۆسنىخەت شەكلىمۇ رەسىمنىڭ ئۇسلۇبىغا ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

بېغىشلىما يېزىش ۋە تامغا بېسىش

سىزىلىپ پۈتكەن رەسىمگە ئەڭ ئاخىرىدا بېغىشلىما ياكى شېئىر، نەزمە قاتارلىقلار يېزىلىدۇ، ئاندىن رەسسامنىڭ ئىسمى ئۇيۇلغان تامغا بېسىلىدۇ. بۇ بېغىشلىما يېزىش ۋە تامغا بېسىش دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ جۆڭگوچە رەسسامىلىقنىڭ ئۆزگىچە ئالاھىدىلىكىدۇر.

رەسىمگە بېسىلىدىغان تامغا ئويما تامغا ۋە قاپارتما تامغا دەپ ئايرىلىدۇ. باسقاندا خېتى ئاق، تېگى قىزىل چىقىدىغىنى ئويما تامغا، خېتى قىزىل تېگى ئاق چىقىدىغىنى قاپارتما تامغا دېيىلىدۇ.

قەلەم يۇغۇچ يۇڭ قەلەمنى يۇيۇش، چايقاشقا ئىشلىتىلىدۇ.

سىياھدان سىياھنى ئېزىشكە، سالاشقا ۋە يۇڭ قەلەمنى چىلاشقا ئىشلىتىلىدۇ. ئەڭ داڭلىق سىياھدان تېشى سىياھدانى.

باستۇرغۇچ رەسىم قەغىزىنىڭ يۇرۇشۇپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

رەڭ بېرىش ئۇسۇلى

سىياھ ئىشلىتىش جۆڭگوچە رەسىمدە رەڭ بېرىش ئۇسۇلى دېيىلىدۇ. رەڭ بېرىش سىياھ بىلەن سۇنىڭ نىسبىتە ئۆزگىرىشى ۋە قەلەم سۇرۇشنىڭ تېز-ئاستىلىقى ئارقىلىق تەڭشىلىدۇ. سىياھ كۆمۈر قارىسى، تۇم قارا، ئوچۇق قارا، سۇس قارا، قېنىق قارا قاتارلىق بەش خىل ھالەتە بولىدۇ، رەڭ بېرىش ئۇسۇلىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىدىغان رەسىم كۆڭلەن سىزما رەسىم بولۇپ، ئۇنىڭدا سىياھ ئاددىي، ئىخچام ئىشلىتىلىپ، رەسىمدىكى شەكىل بويىچە روھ ۋە ئومۇمىي مەزمۇن ئىپادىلىنىدۇ.

بەش خىل سىياھقا ئاق رەڭ قوشۇلۇپ، ئالتە رەڭ دەپ ئاتىلىدۇ.

جۇڭگوچە رەسىم سىزىش

جۇڭگوچە رەسىم يۇڭ قەلەمنى سياھ ياكى سۇس رەڭلەرگە تەگكۈزۈپ، تاۋار رەخت ياكى شۇەنجى قەغىزگە سىزىلغان رەسىمنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ رەڭگارەڭ تاشقى دۇنيا سىزىقلارنىڭ سۇس ـ قېنىق، توم ـ ئىنچىكە ئۆزگىرىشلىرى ئارقىلىق تەسۋىرلىنىدۇ. جۇڭگوچە رەسىم سىزىشتا سىزىش ئۇسۇلى، رەڭ بېرىش ئۇسۇلى ۋە جەزبىدارلىققا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىلىدىغان بولغاچقا، جۇڭگوچە رەسىمنىڭ ئىپادىلەش كۈچى ناھايىتى كۈچلۈك بولىدۇ.

سىزىش ئۇسۇلى

يۇڭ قەلەم بىلەن رەسىم سىزىشتا يۇڭ قەلەمنى ئىشلىتىش ئۇسۇلى سىزىش ئۇسۇلى دېيىلىدۇ. قەلەمنى ئىشلەتكەندە ئۇنى تىك سۈرۈش، يانچە سۈرۈش، تەتۈر سۈرۈش ۋە سۆرىتىپ سۈرۈش ئارقىلىق تۈرلۈك سىزىقلار سىزىلىدۇ. قەلەمنى ئېلىش، قىسىش، چېچىلدۇرۇش، چېكىتلەش ئارقىلىق رەسىمگە رەڭ بېرىلىدۇ.

A. مىكىلانگىلو
B. رافائىل
C. لىئوناردو داۋىنچى

ماي بوياق رەسىم سىزىش

ماي بوياقتا سىزىلغان رەسىم ماي بوياق رەسىم دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇ تېگى بىر ياقلىق قىلىشتىن تۆتكەن رەخت، قەغەز ياكى ياغاچ تاختا قاتارلىق ماتېرىياللارغا سىزىلىدۇ. ماي بوياق رەسىم رەڭدار، تۇيغۇغا باي، كۆچلۈك ئىپادىلەش كۈچىگە ئىگە بولىدۇ. ماي بوياق رەسىمنى ناھايىتى ئەينەن قىلىپ سىزىشقىمۇ، ئىنتايىن ئابستراكت قىلىپ سىزىشقىمۇ بولىدۇ.

تېپىپ بېقىڭ، مەن كىم؟

مەن ئىتالىيەدىكى فىلورېنسىيەنىڭ ۋىنچى بازىرىدا توغۇلغان، مەن سىزغان «مۇنالىزا» ناملىق رەسىمنىڭ دۇنيادا داڭقى بار. كىشىلەر يەنە مېنى ھەيكەلتىراش، ماتېماتىكا، ئاناتومىيە، بىناكارلىق، ئاستىرونومىيە، زوئولوگىيە، بىئولوگىيە ۋە قۇرۇلۇش تېخنىكىلىرىنىمۇ چوڭقۇر تەتقىق قىلغان، مۇزىكىدىنمۇ خەۋىرى بار، دېيىشىدۇ. مېنىڭ كىملىكىمنى بىلەلەيدىغىنىمۇ؟

رەسىم سىزىشتىن ئىلگىرى رەسىم رەختىگە قاتلاملىق بىر قەۋەت بوياق بېرىلىدۇ.

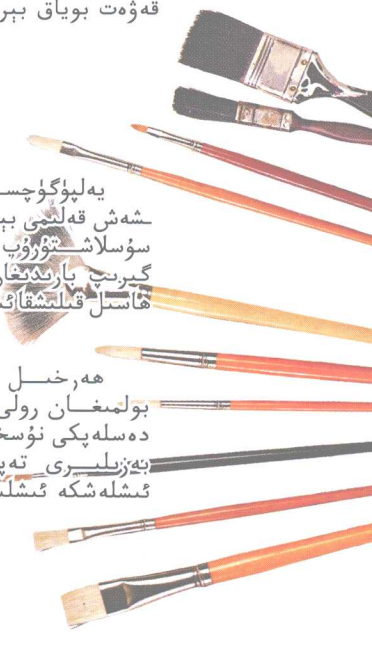

يەلپۈگۈچسىمان رەڭ تەڭشەش قەلىمى بىرىلگەن رەڭلەرنى سۈسلاشتۇرۇپ، تەدرىجىي ئۆزگىرىپ پارىدىغان رەڭ تۇسىنى ھاسىل قىلىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

ھەر خىل قەلەملەرنىڭ ئوخشاش بولمىغان رولى بار، بەزىلىرى رەسىمنىڭ دەسلەپكى نۇسخىسىنى سىزىشقا ئىشلىتىلسە، بەزىلىرى تەپسىلاتلارنى ئىنچىكىلەپ ئىشلەشكە ئىشلىتىلىدۇ.

رەسىم تەگلىكىنى ئىشلەش

رەختكە، قەغەزگە ياكى ياغاچ تاختىغا ماي بوياق رەسىم سىزىشتىن ئىلگىرى رەسىم تەگلىكىگە ياخشى ئىشلەش كېرەك، شۇنداق قىلغاندىلا رەسىم ئاندىن پارقىراق، جۇلالىق بولىدۇ. رەسىم تەگلىكىنى ئىشلەشتە ئاساسلىقى يېلىم ياساش، يېلىم بېرىش، پاتلاش ۋە سىلىقلاش قاتارلىق قەدەم-باسقۇچلارنى ئورۇنداش لازىم.

① توشقان تېرىسى يېلىمى، ئاق يېلىم ياكى باشقا ماي سىڭدۈرمەيدىغان ماتېرىياللاردىن تەگلىك يېلىمى تەييارلىنىدۇ.

② يېلىم تەگلىك ئۈستىگە چوتكا بىلەن بىر يۈنلىشتە نېپىز قىلىپ سۈركىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە تەگلىك رېڭى بېرىلىدۇ، يېلىم ۋە رەڭ تەكشى بېرىلىشى لازىم.

ماي بوياق رەسىم تەگلىكىنى ئىشلەش جەريانى

③ ماي بوياق رەسىم رەختى يۈزىنىڭ تەكشى بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، بىر قەۋەت رەڭ بېرىلىپ بولغاندىن كېيىن، قۇم قەغەز بىلەن سىلىقلىنىدۇ.

ماي بوياق قەلىمى

ماي بوياق قەلىمى ماي بوياق رەسىم سىزىشنىڭ مۇھىم قورالى. ئۇنىڭ ئۇچى ئادەتتە ھايۋان يايلى، تۈكى ياكى بىرىكمە تالالىق ماتېرىيالدىن ياسىلىدۇ. شەكلى ۋە چوڭ-كىچىكلىكى ئوخشاش بولمىغان قەلەملەردە رەڭگارەڭ بوياقلارنى ئىشلىتىپ، گۈزەل دۇنيانى تەسۋىرلەپ بەرگىلى بولىدۇ.

رەڭ تەڭشەش پىچقىنىڭ ئۈچى بىلەن رەسىم تۈجۈپلەپ پەردازلىنىدۇ، پىچاقنىڭ ياپىلاق يۈزى ئارقىلىق رەسىم يۈزى سىلىقلىنىدۇ، تۈزلىنىدۇ.

كۆپ خىل ئىقتىدارلىق رەڭ تەڭشەش پىچقى

رەڭ تەڭشەش پىچقى ماي بوياق رەسىم سىزىشنىڭ ئەڭ ياراملىق قورالى بولۇپ، ئۇنىڭدىن پايدىلىنىپ، نۇرغۇن خىزمەتلەرنى تاماملىغىلى بولىدۇ. ئالايلۇق، رەڭ تەڭشەش تاختىسىدا رەڭ تەڭشەش، رەڭ تەڭشەش تاختىسىنى قىرىپ تازىلاش، رەسىم يۈزىگە رەڭلەرنى ئاشۇرۇش ۋە ئۆزگەرتىش؛ ئەڭ قالتىس يېرى شۇكى، رەسىم خاتا سىزىلىپ قالغان بولسا، ئۇنى رەڭ تەڭشەش پىچقى بىلەن بىراقلا قىرىپ چىقىرىۋېتىپ، ئۇنىڭغا قايتا رەڭ بەرسىلا بولىدۇ.

قانداق رەسىم سىزىشتىن قەتئىينەزەر، ئالدى بىلەن رەسىم تەگلىكىنى ئىشلەش كېرەك.

ئاپتاپپەرەس سىزىشنى ئۆگىنىشتە ئىشنى تەقلىد قىلىپ سىزىشتىن باشلاش كېرەك.

ماي بوياق رەسىم سىزىشتا ئالدى بىلەن ئوبدان پىلانلاپ، نېمىنى سىزىش، قانداق سىزىشنى تاللىۋېلىش كېرەك، ئاندىن كېيىن يەنە ئۇنىڭ قۇرۇلمىسى، ئورۇنلاشتۇرۇلىشىنى ئوبدان بىر تەرەپ قىلىش كېرەك.

رەسىم سىزغاندا نۇر، رەڭ ۋە كومپوزىتسىيىنىڭ مۇناسىۋىتىگە دىققەت قىلىش لازىم.

سۇدىن قورقمايدىغان ماي بوياق

ماي بوياق رەسىم سىزىشقا ئىشلىتىلىدىغان بوياق ماتېرىيالى ماي بوياق دەپ ئاتىلىدۇ، ئۇ بوياق بىلەن ئۆسۈملۈكلەر مېيىنى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدۇ. ماي بوياق ئوچۇق، جۇلالىق بولۇپ ئۇستىلەپ سۈركەشكە بولىدۇ. سۇدىن قورقمايدۇ، ئۇزۇن ساقلانسىمۇ رەڭگى ئۆڭمەيدۇ.

كىچىك رەڭ تەڭشەش قۇتىسى رەڭ تەڭشەش تاختىسى ئۈستىگە قويۇپ ئىشلىتىشكە ئەپلىك.

رەڭ تەڭشەش مېيى بوياقلارنى سۈيۇقلاشتۇرۇشقا ئىشلىتىلىدۇ.

ماي بوياق رەسىمنىڭ بوياقلىرى

يۇڭ قەلەمدە خەت يېزىش

يۇڭ قەلەمدە خەت يېزىش جۇڭگونىڭ ئالاھىدە خەتتاتلىق سەنئىتى بولۇپ، ئۇنىڭدا خەتنىڭ قۇرۇلمىسىغا، قەلەم ۋە سىياھ ئىشلىتىشىگە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىلىدۇ. موي قەلەمدە خەت يېزىشنى ئۆگەنگۈچىلەر ئالدى بىلەن ئاساسىي قەلەم ئىشلىتىش ئۇسۇلىنى ئوبدان مەشىق قىلىشى، ئاندىن ئۇلۇغ خەتلەرگە قاراپ خەتنىڭ قۇرۇلمىسىنى، ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئۆگىنىشى لازىم.

يۇڭ قەلەم ھايۋانلارنىڭ مويى ياكى ئادەمنىڭ چېچىدىن ياسىلىدۇ. يۇنىڭ ئىچىدە بۆرە تۈكى، ئاغمىغاننىڭ قۇيرۇقىدىن ياسالغان قەلەملەر دائىم ئىشلىتىلىدۇ.

ئوبدان يۇڭ قەلەمنىڭ دەستىسى يومۇلاق ھەم تۈز، يۇڭى رەڭلىك، يۇمشاق، سىلىق، ئۇچى ئۇچلۇق بولىدۇ.

شۇەنجى قەغىزى يۇمشاق، ئەۋرىشىم، ئاپئاق، سىلىق بولۇپ پۈرلىشۇالمايدۇ، تۈكلىشىپ قالمايدۇ، قاتلىنىشتىن قورقمايدۇ، ئۇزۇنغىچە رەڭگى ئۆڭمەيدۇ، ساقلاشقا ئەپلىك. ئۇ ھۆسنىخەت يېزىش، جۇڭگوچە رەسىم سىزىشقا تازا باب كېلىدۇ.

سىياھ نۆكچىسى

رەڭلىك قەغەزگە خەت يازغاندا سۇسىراق سىياھ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

يۇڭ قەلەم جازىسى

ئەدەبىلەرنىڭ تۆت گۆھىرى

خەتتاتلىققا، جۇڭگوچە رەسىم سىزىشقا كېرەكلىك يۇڭ قەلەم، سىياھ، قەغەز، سىياھدان «ئەدەبىلەرنىڭ تۆت گۆھىرى» دەپ ئاتىلىدۇ. بۈلارنىڭ ئەڭ داڭلىقلىرى جېجياڭ خۇجۇ ۋىلايىتىنىڭ يۇڭ قەلىمى، ئەنخۇينىڭ سىياھسى، گۇاڭدوڭنىڭ جاۋچىڭ شەھىرىدىن چىقىدىغان سىياھدان، ئەنخۇينىڭ شۇەنچىڭ شەھىرىدىن چىقىدىغان شۇەنجى قەغىزىدۇر.

قول بېغىشى

يۇقىرى بىلەك

ئالقان

جەينەك

تۆۋەن بىلەك

خەتنى رۇس ئولتۇرۇپ، دىققەتنى مەركەزلەشتۈرۈپ يېزىش كېرەك.

سىياھ ئەزگەندە، قول بارماقلىرى بىلەن سىياھ كومىلىچنى قىسىپ، كۆچىنى مۇۋاپىق ئىشلىتىپ، سائەت ئىستىرىلكىسىنىڭ مېڭىش يۆنىلىشىدە بىر خىل تېزلىكتە ئالدى-ئارقىغا چۆرگىلىتىپ ئېزىش كېرەك، شۇنداق قىلغاندىلا قويۇقلىقى مۇۋاپىق سىياھ تەييارلىغىلى بولىدۇ.

يۇڭ قەلەم تۇتقاندا، كۆچنى بەش بارماققا يىغىش كېرەك.

سىياھنى ئىشلىتىشكە توغرا كەلگەندە ئېزىش، ئىشلىتىپ بولغاندىن كېيىن سىياھ قۇتىسىغا سىلىپ قويۇش كېرەك.

ئاق قەغەزگە خەت يازغاندا قويۇق سىياھ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

خەتنى كىچىكرەك يازغاندا، بېغىشىنى شىرەگە قويۇپ، قەلەمنى ئالقاندا تىرەپ يېزىش كېرەك.

تاش سىياھدان

خەتنى چوڭراق يازغاندا، بىلەك مۇئەللەق ھالەتتە تورۇشى، ئالقان ۋە بىلەكنىڭ كۆچىگە تايىنىپ يېزىش كېرەك.

يۇڭ قەلەم سىياھقا چوڭراق چىلىنىپ كەتسە خەت يازغاندا بولغاپ قويىدۇ، يېتەرلىك چىلانمىسا خەت كەمتۈك بولۇپ قالىدۇ.

جاۋاب: رۇس ئولتۇرۇش، داۋاملىق مەشىق قىلىش كېرەك.

يۇڭزى" (永字) خېتى سەككىز بۆلەكلىك خەت يېزىش ئۇسۇلى

يۇڭ قەلەمدە خەت يازغاندا، خەت يېزىشنى باشلاش، داۋاملاشتۇرۇش، قەلەمنى توختىتىش يېزىش ئۇسۇلى دېيىلىدۇ. "يۇڭزى" سەككىز بۆلەكلىك خەت يېزىش ئۇسۇلى ئەڭ ئاساسىي يېزىش ئۇسۇلى بولۇپ، بۆلار چېكىت، توغرا سىزىق، تىك سىزىق، تىك ئىلمەك، يان قويرۇق، ئۇزۇن ياپراق، قىسقا ياپراق، تەتۇر ياپراقتىن ئىبارەت.

كەيشۇ خېتىنىڭ قۇرۇلمىسى ناھايىتى مۆڭۈپىق، سىزىقلىرى ئېنىق بولۇپ، خەت يېزىشنى مەشىق قىلىشتىكى ئەڭ ياخشى خەت شەكلى.

"يۇڭزى" خېتى سەككىز بۆلەكلىك خەت يېزىش ئۇسۇلى

1. چېكىت (دېئن)
2. توغرا سىزىق(خېڭ)
3. تىك سىزىق(شۇ)
4. تىك ئىلمەك(گوۇ)
5. يان قۇيرۇق(تى)
6. ئۇزۇن ياپراق(چاڭپېي)
7. قىسقا ياپراق (ئۇڭ تەرەپتە، ئۇڭدىن سولغا يېزىلىدۇ)، (دۇەنپېي).
8. تەتۇر ياپراق (يۇقىرىدىن تۆۋەنگە قىيپاش يېزىلىدۇ) (نا).

يۇڭ قەلەمدە خەت يازغاندا، خەت سىزىقلىرىنىڭ رەت تەرتىپىگە دىققەت قىلىش، خەتنى باشلاش ۋە ئاخىرلاشتۇرۇشقا تېخىمۇ ئەھمىيەت بېرىش لازىم.

تەقلىد قىلىپ كۆچۈرۈش

ئالدىنقىلارنىڭ تاش ئابىدىلەرگە يازغان ئۆرنەك خەتلىرىنى تەقلىد قىلىپ كۆچۈرۈپ ئۆگىنىش تەقلىد قىلىپ كۆچۈرۈش دېيىلىدۇ. تەقلىد قىلىپ كۆچۈرۈش يۇڭ قەلەمدە خەت يېزىشنى ئۆگىنىشتە دائىم قوللىنىلىدىغان ئۇسۇل بولۇپ، ئادەتتە كەيشۇ خەت شەكلىنى ئۆگىنىشتىن باشلىنىپ، ئالدى بىلەن تۆرلۈك خەت سىزىقلىرىنىڭ ئۆلچەملىك يېزىلىشى مەشىق قىلىنىدۇ، قول كۆندۈرگەندىن كېيىن باشقا خەت شەكىللىرى تەقلىد قىلىپ كۆچۈرۈلىدۇ.

壽春堂記
延祐乙卯嘉
平之月東里

中東海徐浩題
法蓮華諸佛之
多寶佛塔證經

يۇڭ قەلەمدە خەت يېزىشنى ئۆگىنىشتە نېمىلەرگە دىققەت قىلىش كېرەك؟

خەتنى توققۇز كاتەككە بۆلۈپ يېزىش ئۇسۇلى

چاسا كاتەكچىنى توققۇز كېچىك كاتەكچىگە ئايرىپ خەت يېزىش ئۇسۇلى خەتنى توققۇز كاتەككە بۆلۈپ يېزىش ئۇسۇلى دېيىلىدۇ. بۇ ئۇسۇل يۇڭ قەلەمدە خەت يېزىشنى يېڭى ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ خەتنىڭ جايلىشىش ئورنىنى ئېنىق بىكىتىۋېلىشىغا ياردەم بېرىدۇ.

خەتنى توققۇز كاتەككە بۆلۈپ يېزىش ئۇسۇلىدىن باشقا، يەنە «田» خېتى شەكىللىك، «米» خېتى شەكىللىك خەت يېزىش ئۇسۇلىمۇ بار.

توققۇز كاتەككە بۆلۈپ يېزىش ئۇسۇلىدا خەت يازغاندا، خەتنىڭ قۇرۇلمىسى ۋە شەكلىگە قاراپ، بۇنىڭ ئىچىدىكى مەلۇم كاتەكتىكى خەتنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكىنى تەڭشەشكە بولىدۇ.

جۇڭگو تۇگۈچى

جۇڭگو تۇگۈچى رەڭلىك يىپەك لېنتىدىن توقۇلىدىغان بېزەك بولۇپ، بىرنەچچە تۇگۈچتىن تەركىب تاپىدۇ. تۇگۈچنىڭ يۇقىرى-تۆۋەن، ئوڭ-سول تەرەپلىرى بىر-بىرىگە سىممېترىك بولۇپ قويۇق جۇڭگوچە پۇراققا ئىگە، شۇڭا ئۇ جۇڭگو تۇگۈچى دەپ ئاتىلىدۇ.

قەغەز تۇرنا ياساشنىڭ قەدەم-باسقۇچلىرى

توقۇش ئۇسۇلى 1

① تەرەپلىرىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 5 سانتىمېتر كېلىدىغان بىر ۋاراق قەغەز تەييارلىنىدۇ.

توقۇش ئۇسۇلى 2

قەغەز قاتلاش ئويۇنى

بىر ۋاراق قەغەزنى قاتلاش، پۈكلەش، كېسىش ۋە تەتۈر ئۆرۈش ئارقىلىق تۇرلۈك شەكىللەرگە كەلتۈرگىلى بولىدۇ، قەغەز قاتلاش ئويۇنى ئادەمنىڭ كۆز، مېڭە، قولىنىڭ ئۆزئارا ماسلىشىش ئىقتىدارىنى چىنىقتۇرىدۇ.

② قەغەزنىڭ بۇرجىكى بۇرجەككە، يان تەرىپى يان تەرەپكە جۈپلەپ قاتلىنىدۇ، ئاندىن قەغەزنىڭ ئوتتۇرا نۇقتىسى چىمداپ توتۇلۇپ، ئىچىگە قارىتىپ جۈپلەپ قاتلىنىپ تۇزلىنىدۇ.

③ ئوڭ-سول بۇرجەكلىرى ئارقىغا قاتلىنىدۇ، ئاندىن ئىچىگە ئۆرۈلىدۇ، يۇقىرىقى بۇرجىكى ئىچىگە قارىتىپ قاتلىنىدۇ.

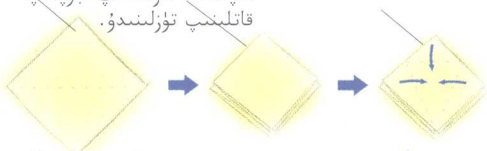

④ يۇقىرىقى بۇرجىكى قاتلانغان ئىزىنى بويلاپ، سىرتقا قاتلىنىپ، ئوڭ-سول تەرەپتىكى ئۇچ بۇرجەك ئېچىلىدۇ.

⑤ ھەربىرىتچان بۇرجىكى تۆۋەندىن يۇقىرىغا قارىتىپ ئۆرۈلىدۇ، ئوتتۇرا سىزىق بويىچە چىلىك بېسىپ تۇزلىنىدۇ.

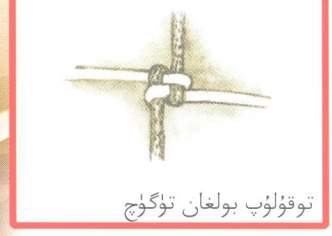

توقۇلۇپ بولغان تۇگۈچ

يىپەك لېنتە بىلەن ئۇچىنى ئولاپ مۇقىملاشتۇرۇپ، ئاندىن ئۇنى يەنە ئازراق بېزەش لازىم.

⑥ ئوڭ-سول تەرەپتىكى ئۇچ بۇرجەك سىرتقا ئۆرۈلىدۇ.

⑦ ئاستىنقى ئىككى بۇرجىكى ئايرىم-ئايرىم ھالدا بۇقىرىغا قارىتىپ تۇزلىنىدۇ.

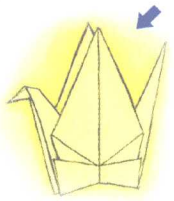

⑧ سول تەرەپتىكى بۇرجەكنى تۆۋەنگە قاتلاپ بىر كىچىك ئۇچ چىقىرىلىدۇ، ئاندىن ئۇنى يەنە قاتلاپ ئىككى چوڭ ئۇچ بۇرجەك ھاسىل قىلىنىدۇ.

⑨ قورسىقى پۈۋلەپ كۆپىتۈرۈلۈپ ياكى تارتىپ كۆپىتۈرۈلۈپ، ئاندىن رەڭ بېرىلسىلا قەغەز تۇرنا پۈتۈپ چىقىدۇ.

چاپلىما رەسىم

كېرەكسىز گېزىت، لاتا، قۇلۇلە قېپى، ياغاچ پارچىسى قاتارلىق كۆپ خىل ماتېرىياللارنى كېسىپ، پارچىلاپ، ئۆزىمىزنىڭ ئويلىغىنى بويىچە يېگىشتۇرۇپ چاپلىساقلا، ئۇنىڭدىن بىر يېڭى ھاسىل بىلەن بولىدۇ، بۇنىڭدا ھەم ماتېرىيالنى تېجەپ قالغىلى، ھەم يېڭى مەزمۇننى ئىپادىلىگىلى بولىدۇ.

قەيچا بىلەن ئۆزىمىز خالىغان شەكىلنى كېسىپ چىقىرالايمىز.

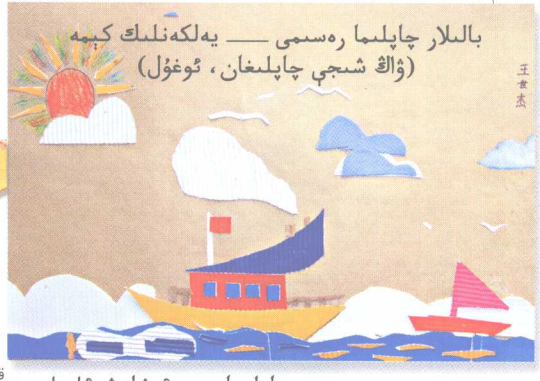

چاپلىما رەسىم ئىشلەش ئۇچۇن، ئالدى بىلەن ياسىماقچى بولغان شەكىلنىڭ رەسىمىنى سىزىۋالىمىز. ئاندىن ئۇنى كېسىۋېلىپ، مۇۋاپىق ئورۇنغا چاپلىساقلا بولىدۇ.

① لاي پىشۇرۇش مەشىقى: لاينى كۈچ بىلەن ئەيلەپ، ئۇنىڭدىكى ھاۋانى سىقىپ چىقىرىش كېرەك.

كۆلالچىلىق سەنئىتى

لاي، ساپال لېيى قاتارلىقلاردىن تۇرلۈك شەكىللەردىكى ھۈنەر ـ سەنئەت بۇيۇملىرىنى ياساش ناھايىتى مەنىلىك بىر ئىش. ئۇنى ياساشتا لاينى ئەيلەپ پىشۇرۇش، سوزۇش، شەكىلگە كەلتۈرۈش، سىرلاش، خۇمداندا پىشۇرۇش قاتارلىق قەدەم ـ باسقۇچلارنى بېسىپ ئۆتۈش كېرەك.

ئادەم ياكى ھايۋانلىك بېشى، گەۋدىسى، پۇت ـ قولى قاتارلىقلارنىڭ ئايرىم ـ ئايرىم قېلىپىنى ياساپ چىقىپ، ئىچىگە ساپال لېيىنى چىڭداپ قۇيۇپ چىققاندىن كېيىن، ئۇلارنى ئوبدان قوراشتۇرۇپ، چاپلاپ چىقسىلا مۇكەممەل ئادەم ياكى ھايۋان ئوبرازىنى ھاسىل قىلغىلى بولىدۇ.

ئۆزىمىز قول سېلىپ ئىشلەپ باقايلى

تۇرمۇشنىڭ ھەممىلا يېرىگە گۈزەللىك مۇجەسسەملەشكەن. سىز ئادەتتە تۇرمۇشنى دىققەت بىلەن كۆزىتىدىغان، كۆڭۈل قويۇپ ماتېرىيال توپلايدىغان، يەنە ئۇلارنى ئەپچىللىك بىلەن پىششىقلاپ ئىشلەيدىغان بولسىڭىزلا، ئۆماققىنە بىر بۇيۇم خۇددى جېنى بارەكەلا ئالدىڭىزدا پەيدا بولىدۇ. قېنى تېزراق سىناپ باقمامسىز!

② سوزۇش: ئەيلەپ پىشۇرۇلغان لاي لاي پىشۇرۇش ماشىنىسى ئۈستىگە قويۇلىدۇ. ماشىنا ھەرىكەتلەنگەندىن كېيىن، لاي پارچىسى ئىككى قوللاپ يۇقىرى ـ تۆۋەن سىلىنىپ سوزۇلىدۇ.

④ خۇمداندا پىشۇرساقلا، ئەسەر تەييار بولىدۇ.

③ ياساپ شەكىلگە كىرگۈزۈلگەن، قۇرۇتۇلغان ساپال بۇيۇمغا سىر بېرىلىدۇ.

ئاسما سېۋەت ياساش

ئۆينى سەرەمجانلاشتۇرغاندا، ئۆزىمىز قول سېلىپ گۈل تەشتە كلىرىنى ئېسىپ قويىدىغان ئاسما سېۋەت ياسىساق بولىدۇ، ئۇ ئۆيىمىزگە ياكى بالكونىمىزغا ھاياتىي كۆچ ۋە گۈزەللىك تۈيغۇسى ئاتا قىلىدۇ.

⑥ گۈل تەشتىكىنى ئاسما سېۋەتكە سېلىپ، ئاندىن بىر تۈگۈچ تۈگۈپ، ئۇنى ئېسىپ قويساقلا بولىدۇ.

⑤ بىر-بىرىگە يېقىن ئىككى تۈگۈچنى يەنە ئىككى تالغا ئايرىش ھەم ئىككىسىنىڭ ئۇزۇنلىقى تەڭ جايدا يەنە تۈگۈچ تۈگۈش، تۈگۈچنى تاكى گۈل تەشتىكىنىڭ گىرۋىكىگە توغرا كېلىدىغان جايغىچە تۈگۈش لازىم.

④ شوينىنى يەنە ئىككى تېلىنى بىر گۇرۇپپا قىلىپ، بەش يۇنۇلىشكە ئايرىپ، تەشتەكنىڭ گىرۋىكىگە كەلگەندە تۈگۈچ قىلىپ تۈگىمىز.

③تۈگۈلگەن تۈگۈچنى تەشتەكنىڭ تېگىگە كەلتۈرىمىز.

② ئىككى مېتىر ئۇزۇنلۇقتىكى بەش تال شوينىنى ئايرىم-ئايرىم تەڭ قاتلاپ، بىرلەشتۇرۇپ باغلاپ تۈگۈچ تۈگىمىز.

① بىر تەشتەك ۋە ئازراق شوينا تەييارلايمىز.

كەچقۇرۇنلىقى سىزگە بىر كارتون ئىت ھەمرا بولسا ئانچە يالغۇزلۇق تارتىپ قالمايسىز.

بوشلۇقتىن تولۇق پايدىلانغاندا، ئاستىدا ئولتۇرۇپ ئۆگىنىش قىلغىلى، ئۇستىدە ئۇخلىغىلى بولىدۇ.

تامدىكى رەسىم پۇتۇن ئۆينىڭ كەيپىياتىغا ماس كېلىشى لازىم.

ئۇيۇنچۇق ماشىنا ۋە دۇربۇن كىچىك خوجايىنىنىڭ ھەۋىسىنى نامايەن قىلىپ بېرىدۇ.

جۇلالىق قىزىل ۋە سېرىق رەڭ كىچىك خوجايىنىنىڭ شوخ-ئۇچقۇق مىجەزىنى گەۋدىلەندۇرىدۇ.

چوڭ-كىچىك تارتمىلىرى بار ئىشكاپقا ئۇششاق-چۈششەك نەرسىلەرنى يىغىپ سېلىپ قويساق، ئۆيىمىز ناھايىتى رەتلىك، پاكىز كۆرۈنىدۇ.

ھۇجرىمىزنى سەرەمجانلاشتۇرايلى

ھۇجرىمىزنى ئۆزىمىز قول سېلىپ سەرەمجانلاشتۇرساق، تەسەۋۋۇر قىلغىمىز كېلىدىغان ھۇجرىمىزنى جارى قىلدۇرۇپ، قىزىقىش تەلىپىمىزنى قاندۇرالايمىز ۋە قول سېلىپ ئىشلەش ئىقتىدارىمىزنى چىڭىتىۋالايمىز. ئۆيى جاھازلىرى، دېكورلىرى ۋە كارىۋات ياپقۇچلارنى ئۆزىمىز ياقتۇرىدىغان رەڭلەردە سەرەمجانلاشتۇرساق، تام ۋە شىرەلەرنى كىچىك بۇيۇملار بىلەن زىننەتلىسەك، كۈندىلىك بۇيۇملارنى ئىشكاپ، ساندۇقلارغا سېلىپ ساقلىساق، ھۇجرىمىز تېخىمۇ ئازادە، ئىشلىتىشكە تېخىمۇ قولاي، خاسلىققا ئىگە، گۈزەللىك تۈيغۇسىغا تېخىمۇ باي بولىدۇ.

ئۆيۈمنى گۈزەللەشتۇرىمەن

تۇرمۇشىمىز گۈزەللىككە مۇھتاج. ئۆزىمىز قول سىلىپ ئىشلەپ، ئۆگەنگەن گۈزەل ـ سەنئەت بىلىملىرىدىن پايدىلىنىپ، ئۇششاق بۇيۇملارنى ياساپ، ھوجرا ئۆيىمىزگە تىزىپ قويساق، بۇ يالغۇز قەلبىمىزنلا ئەمەس، بەلكى يەنە ئائىلىمىزنىمۇ گۈزەللەشتۇرۇپ تېخىمۇ ئازادە، تېخىمۇ ئىللىق قىلىدۇ.

ئېسىگىزدە بولسۇن، تۇنجى قېتىم مىخ رەسىم ئىشلىگەندە، ئۇنى چوڭلارنىڭ ياردىمى، يېتەكچىلىكى ئاستىدا ئىشلەيمىز.

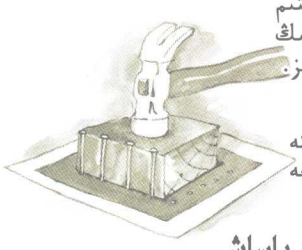

② ئاندىن چېرتيوژغا ئاساسەن، چوڭ باشلىق مىخنى رېتى بويىچە ياغاچ تاختايغا قاقىمىز.

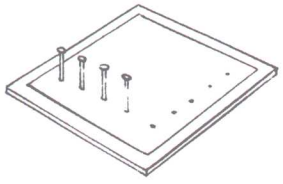

③ مىخلارنى تەڭ ئېگىزلىكتە قېقىش ئۇچۇن، بىر پارچە ياغاچنى ئۆلچەم قىلىۋالىمىز.

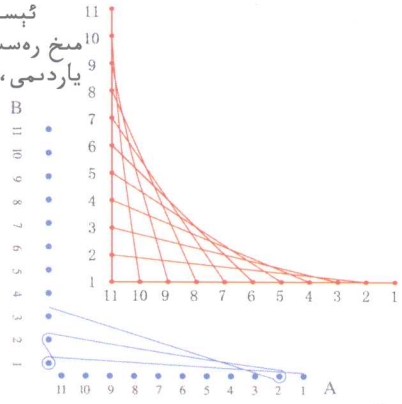

④

مىخ رەسىم ياساش

زىننەت مىخى، شويىنا ۋە ياغاچ تاختايدىن ياسالغان رەسىم مىخ رەسىم دېيىلىدۇ. مىخ رەسىم ئۆزگىچە پۇراقلا ئېگە بولۇپ، ئىشلەش، ئۆگەنمەك ناھايىتى ئاسان. ئۆزىمىز قول سىلىپ مىخ رەسىم ياسساق، ئىجادىيەت خۇشاللىقىدىن تولۇق بەھرىمان بولالايمىز.

پىشىل ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆيگە تىزىپ قويساق، ئۆيىمىزگە جۇشقۇن كەيپىيات بەخش ئېتىدۇ، شۇنداقلا ئۆيىمىزنىڭ ھاۋاسىنىمۇ ساپلاشتۇرىدۇ.

① مىخ رەسىم ياساش ئۈچۈن ئالدى بىلەن چېرتىيوژنى ئوبدان سىزىۋېلىش كېرەك.

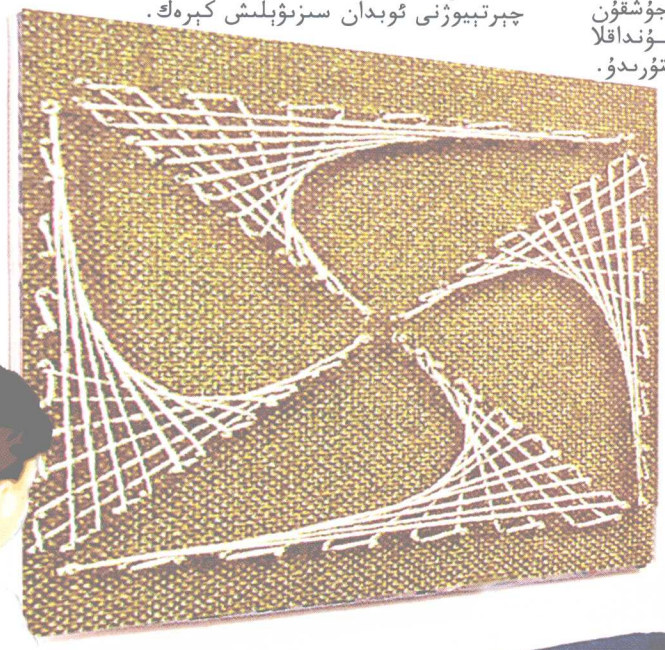

بۇ يەرگە ئالتۇن بىلىق باقىدىغان ئەينەك قاچىنى قويساق ئۆيىمىز ھاياتىي كۈچكە تولىدۇ.

ئۆينىڭ قۇرۇلمىسىغا قاراپ، ئۇيغۇن جاھازلىرىنى مۇۋاپىق سەرەمجانلاشتۇرۇش لازىم.

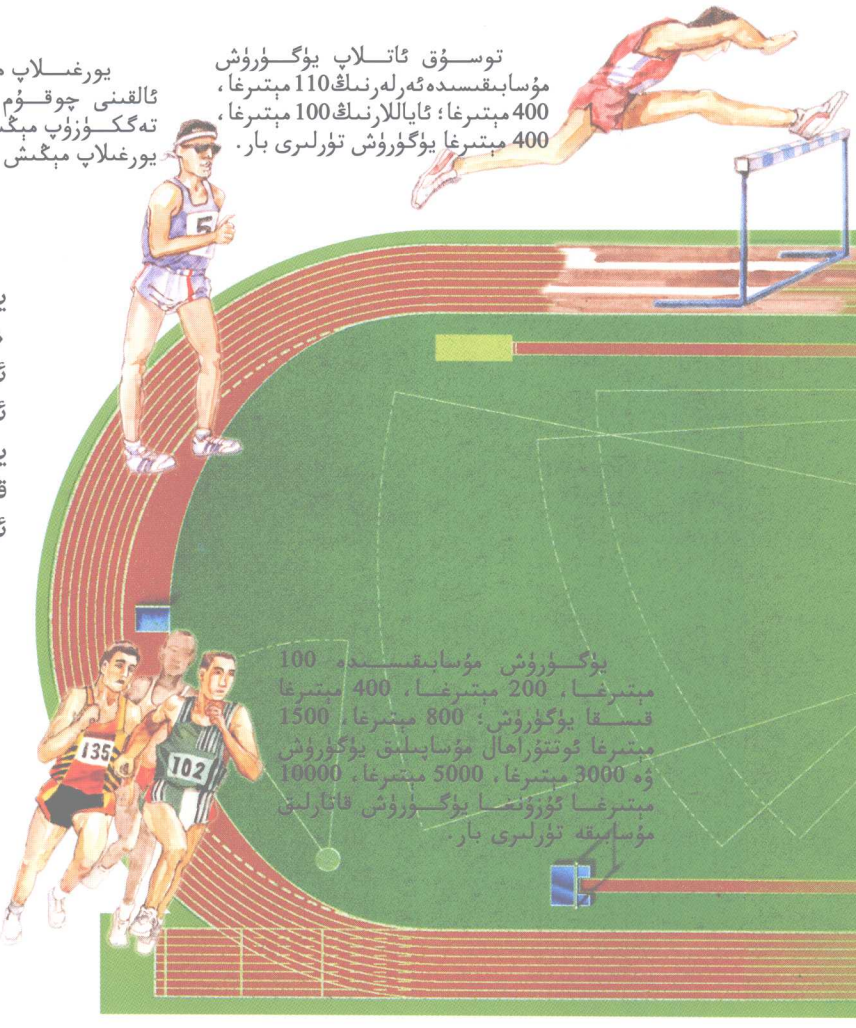

يېنىك ئاتلېتىكا

يېنىك ئاتلېتىكا ھەرىكىتى يورغىلاپ مېڭىش، يۈگۈرۈش، سەكرەش، ئېتىش ھەرىكىتى بولۇپ، «تەنھەرىكەتنىڭ ئانىسى» دېيىلىدۇ، ئۇ كىشىلەرنىڭ ئومۇميۈزلۈك قاتنىشىدىغان تەنتەربىيە تۈرى. يېنىك ئاتلېتىكا مۇسابىقىسى ئېتىش، سەكرەش مۇسابىقىسى، يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى، ئومۇمىي ماھارەت مۇسابىقىسى قاتارلىق جەمئىي 40 نەچچە يەككە تۈردىكى مۇسابىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى

يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە نەتىجە ۋاقىتقا قاراپ ھېسابلىنىدۇ. ئۇ يورغىلاپ مېڭىش، يۈگۈرۈشتىن ئىبارەت ئىككى چوڭ تۈرگە بۆلىنىدۇ. يورغىلاپ مېڭىش مەيدان مۇسابىقىسى ۋە تاشيول مۇسابىقىسى قاتارلىق ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ. يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى قىسقا يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى، ئوتتۇراھال مۇساپىلىق يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى، ئۇزۇنغا يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى ۋە توسۇق ئاتلاپ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى، كۆچ ئۇلاپ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى، توسالغۇلۇق يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى قاتارلىقلارغا بۆلىنىدۇ.

ئېتىش، سەكرەش مۇسابىقىسى

ئېتىش، سەكرەش مۇسابىقىسىدە نەتىجە ئېگىزلىكىگە ۋە يىراقلىقىغا قاراپ ھېسابلىنىدۇ. ئېگىزگە سەكرەش، خادىغا تايىنىپ ئېگىزگە سەكرەش، يىراققا سەكرەش، ئۈچ دەرىجىلىك يىراققا سەكرەش ۋە چويۇن توپ ئېتىش، نەيزە ئېتىش، دىسكا ئېتىش، زەنجىرلىك توپ ئېتىش قاتارلىقلار ئېتىش، سەكرەش مۇسابىقىسى تۈرلىرى ھېسابلىنىدۇ.

كۈچ ئۇلاپ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە 4×400 مېتىرغا، 4×200 مېتىرغا، 4×400 مېتىرغا، 4×800 مېتىرغا يۈگۈرۈش تۈرلىرى بار. بۇ تۈرلەر كوللېكتىپنىڭ ھەمكارلىشىشى ۋە ماسلىشىشىغا ئېھتىياجلىق.

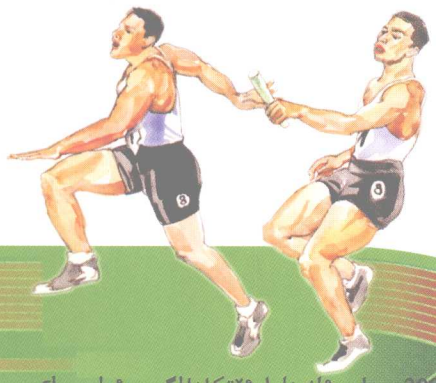

يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى تۆۋەندىكى قايسى خىل ھەرىكەت تۈرلىرىنى ئۆزئىچىگە ئالىدۇ؟

A. يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى

B. دىسكا ئېتىش

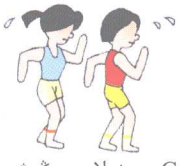

C. يورغىلاپ مېڭىش

2004ـ يىلى ئافېنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنتەربىيە مۇسابىقىسىدە، 20 ياشلىق شەندۇڭلۇق قىز ئىشىك خۇينا 30 مىنۇت 24 سېكۇنت 36 دەقىقىلىق نەتىجە بىلەن ئاياللارنىڭ 10000 مېتىرغا يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە ئالتۇن مېدالغا ئېرىشتى.

ليۇشىياڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ 110 مېتىرغا توسۇق ئاتلاپ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە ئالتۇن مېدالغا ئېرىشكەندىن كېيىن، ھاياجانلانغان ھالدا جۇڭگونىڭ دۆلەت بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ غەلبە شاتلىقىنى ئىزھار قىلدى.

يەل تاپان ليۇشياڭ

ليۇشياڭ 1983ـ يىلى 7ـ ئاينىڭ 13ـ كۈنى شاڭخەيدە تۇغۇلغان. بويىنىڭ ئېگىزلىكى 1.88 مېتىر. 2004ـ يىلى ئافېنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە، ئۇ 12 سېكۇنت 91 دەقىقىلىق نەتىجە بىلەن ئەرلەرنىڭ 110 مېتىرغا توسۇق ئاتلاپ يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە ئالتۇن مېدال ئېلىپ، جۇڭگولۇق ئەر ماھىرلارنىڭ ئولىمپىك مۇسابىقىسى يېنىك ئاتلېتكا تۈرىدىكى نۆل سەۋىيىسىنى بۇزۇپ تاشلىدى. بۇ نەتىجە ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ رېكورتىنى بۇزۇپ تاشلاپ، دۇنيا رېكورتىغا تەڭلەشتى، بۇ بىر قېتىملىق تارىخىي غەلبە.

پۇتبول

پۇتبول ھەرىكىتىنىڭ «دۇنيادىكى بىرىنچى تەنتەربىيە ھەرىكىتى» دېگەن نامى بار. بۇ ھەرىكەت دۇنيانىڭ ھەممە جايلىرىغا تارقالغان. «ئەنگلىيە دەرىجىدىن تاشقىرى پۇتبول كۇلۇبلىرى بىرلەشمە مۇسابىقىسى»، «ئىتالىيە A دەرىجىلىك پۇتبول كۇلۇبلىرى بىرلەشمە مۇسابىقىسى»، «ئىسپانىيە A دەرىجىلىك پۇتبول كۇلۇبلىرى بىرلەشمە مۇسابىقىسى»، «گېرمانىيە A دەرىجىلىك پۇتبول كۇلۇبلىرى بىرلەشمە مۇسابىقىسى»، «فرانسىيە A دەرىجىلىك پۇتبول كۇلۇبلىرى بىرلەشمە مۇسابىقىسى» قاتارلىقلار دۇنيادىكى بەش چوڭ پۇتبول بىرلەشمە مۇسابىقىسى دەپ ئاتىلىدۇ. تۆت يىلدا بىر قېتىم ئۆتكۈزۈلىدىغان دۇنيا پۇتبول لوگىقسىنى تالىشىش مۇسابىقىسى ۋە ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ پۇتبول مۇسابىقىسى زور كۆلەملىك خەلقئارالىق پۇتبول مۇسابىقىلىرىدۇر.

2002-يىلى پېيلى پۇتبول مەيدانىغا چۈشمىدى، بىراق، ئۇ پۇتبول ھەرىكىتىگە يەنىلا كۆڭۈل بۆلۈپ كەلدى. رەسىمدە: ئۇ ياپونىيىدە ئۆتكۈزۈلگەن 17-نۆۋەتلىك دۇنيا پۇتبول لوگىقسىنى تالىشىش مۇسابىقىسىنىڭ ئەڭ ياخشى سەپ شەكلى كاندىداتلىرىنىڭ ئىسملىكىنى جاكارلىماقتا.

پۇتبول شاھى پېيلى

پېيلى بىرازىلىيىنىڭ مۇنەۋۋەر پۇتبولچىسى. ئۇ 18 يېشىدا دۆلەت كوماندىسىغا تالىلىنىپ، شۇ يىللا بىرازىلىيە پۇتبول كوماندىسىنىڭ ئەزاسى سۈپىتىدە بىرازىلىيىنىڭ تۇنجى دۇنيا چېمپىيونلىقىغا ئېرىشىشىگە ئالاھىدە تۆھپە قوشقان. ئۇنىڭ تېخنىكىسى يۇقىرى، تاكتىكىسى جانلىق بولۇپ، توسالغۇلارنى بۆسۈپ ئۆتۈپ توپ كىرگۈزۈشكە ئۇستا، شۇنداقلا كوماندا ئەزالىرى بىلەن ھەمكارلىشىشقىمۇ ماھىر. ئۇ 20 يىلدا 1363 مەيدان مۇسابىقىگە قاتنىشىپ، 1281 توپ كىرگۈزگەن. ئۇنىڭ تېخنىكىسى ۋە توپ ئويناش ئىستىلىنىڭ دۇنيادا تەسىرى بار.

توپ مەستانىلىرى يۇزلىرىنى بويىاپ، ئۆزلىرىنىڭ پۇتبول كوماندىسىنى قوللايدىغانلىقىنى ئىزھار قىلىدۇ.

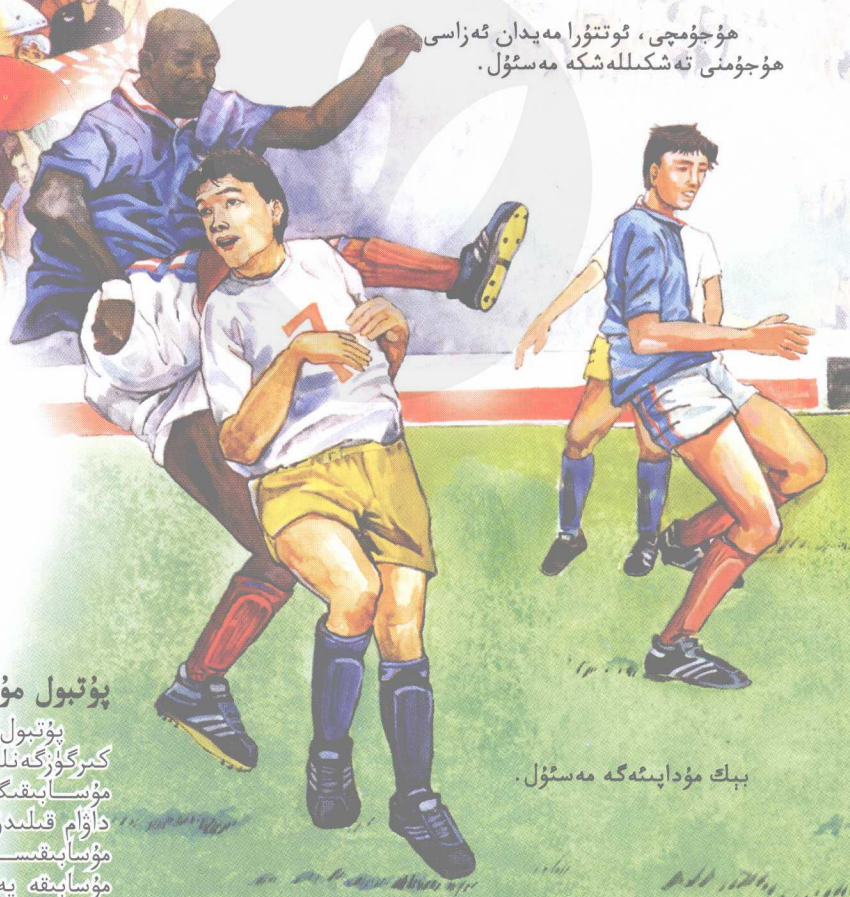

ھۇجۇمچى، ئوتتۇرا مەيدان ئەزاسى ھۇجۇمنى تەشكىللەشكە مەسئۇل.

بېك مۇداپىئەگە مەسئۇل.

توپ مەستانىلىرى

ھازىرقى زامان پۇتبول ھەرىكىتىگە تېخنىكا كۆپ تاماشىبىنلار ئىشتىراك قىلىدىغان بولدى. تاماشىبىنلار ئېچىدە توپ مەستانىلىرى پۇتبولغا پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلگۈچىلەردۇر. ئۇلار مەدەتچىلەر ئەتىرىتى بولۇپ تەشكىللىنىپ مۇسابىقە مەيدانىدا قىقاس-چۇقان كۆتۈرۈپ، تۇرلۈك شەكىللەر بىلەن ئۆزلىرى ياقتۇرىدىغان توپ كوماندىلىرى ۋە پۇتبولچىلارنى قوللايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. توپ مەستانىلىرىنىڭ ئىشتىراك قىلىشى پۇتبول ھەرىكىتىگە تۈرتكە بولماقتا.

پۇتبول مۇسابىقىسى

پۇتبول مۇسابىقىسىدە، توپنى قارشى تەرەپ ۋاراتارغا كۆپ كىرگۈزگەنلەر غەلبە قىلىدۇ، مۇسابىقە ئالدىنقى ۋە كېيىنكى مەيدان مۇسابىقىگە ئايرىپ ئۆتكۈزىلىدۇ، ھەبىر مەيدان مۇسابىقە 45 مىنۇت داۋام قىلىدۇ، ئارلىقتا 15 مىنۇت دەم ئېلىش ۋاقتى بولىدۇ. شاللاش مۇسابىقىسىدە 90 مىنۇت ئېچىدە يېڭىش-يېڭىلىش بەلگىلەنمىسە، مۇسابىقە يەنە 30 مىنۇت داۋاملاشتۇرۇلىدۇ. يېڭىش-يېڭىلىش يەنىلا بېكىتىلمىسە، نۇقتا توپ ئۇرۇش ئارقىلىق بەلگىلىنىدۇ.

تەپمە پومزەك

پۇتبول قەدىمكى جۇڭگودا «تەپمە پومزەك» دەپ ئاتالغان، بۇ «تېپىپ ئويناىدىغان توپ»دىكەن مەنىنى بىلدۈرەتتى. خەن دەۋرىگە كەلگەندە ھازىرقى توپ مەيدانلىرىغا ئوخشاپ كېتىدىغان، مۇسابقە ئۆتكۈزۈلىدىغان مەخسۇس توپ مەيدانلىرى بارلىققا كەلگەن. تاڭ، سۇڭ دەۋرىگە كەلگەندە تەپمە توپ ئويناش ئىنتايىن ئەۋج ئالغان. 2004 ـ يىلى خەلقئارا پۇتبولچىلار بىرلەشمىسى پۇتبولنىڭ جۇڭگودا كېلىپ چىققانلىقىنى رەسمىي بېكىتتى.

قارىغاندا، قەدىمكى جۇڭگودىكى تەپمە توپ پائالىيىتى ھازىرقى زامانداكى پۇتبولغا ئوخشاش جىددىي، كەسكىن ئېلىپ بېرىلمايدىغاندەك قىلىدۇ.

پۇتبولنىڭ سىرتقى قېپى خۇرۇمدىن ئىشلىنىلىدۇ، ئايلانمىسى68 ـ 71 سانتىمېتىر، ئېغىرلىقى 396 ـ 453 گرام كېلىدۇ. پۇتبول مۇسابىقىسىدە رېپىرنىڭ رۇخسىتىسىز مۇسابىقە توپىنى ئالماشتۇرۇشقا بولمايدۇ.

مۇسابىقىگە قاتنىشىدىغان كوماندا ئەزالىرى

پۇتبول مۇسابىقىسىدە ئىككى تەرەپتىن مۇسابىقىگە 11 ئادەم قاتنىشىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە ۋاراتار ۋاراتارنى ساقلاشقا، قالغان ئون ئەزا ئىش تەقسىماتى بويىچە ھۇجۇمچى، ئوتتۇرا مەيدان ئەزاسى، بېك قاتارلىقلارغا ئايرىلىدىغان بولۇپ، ھۇجۇمغا ئۆتۈش، مۇداپىئەلىنىش قاتارلىق ۋەزىپىلەرگە مەسئۇل بولىدۇ. رەسمىي مۇسابىقىدە ھەربىر كوماندىنىڭ پەقەت ئۇچتىنلا ئادەم ئالماشتۇرۇشىغا رۇخسەت قىلىنىدۇ. ئەگەر مۇسابىقىدە، بىر تەرەپنىڭ ئەزالىرى يەتتە ئادەمدىن ئاز بولۇپ قالسا، رېپىر دەرھال مۇسابىقىنى ئاياغلاشتۇرۇپ، قارشى تەرەپنى يەڭدى دەپ، ھۆكۈم چىقىرىدۇ.

ۋاراتار ئېكى ئاخىرقى مۇداپىئە سېپى بولۇپ، ئۆزىنىڭ جازا توپ رايونىدا توپنى قولى بىلەن تۇتۇشقا ھوقۇقلۇق بىردىنبىر ئادەم.

تۆۋەندىكى ئەھۋاللارنىڭ قايسىلىرى قەستەن قائىدىگە خىلاپلىق قىلىش بولىدۇ؟

A. ئۆزىنىڭ جازا توپ رايونىدا قارشى تەرەپنىڭ ئەزاسىنى سوقۇۋېتىش.

B. قارشى تەرەپنىڭ ئەزاسىنى پۇتلاپ يىقىتىۋېتىش.

C. توپنى قولى بىلەن تۇتۇۋېلىش.

ۋاسكېتبول

ۋاسكېتبول ـــ توپنى شاپتۇل قاچىلايدىغان سېۋەتكە ئېتىپ دەل چوشۇرۇش ئويۇنىدىن كېلىپ چىققان بىرخىل كوللېكتىپ توپ تۇرى، مۇسابىقىلىشىدىغان ئىككى تەرەپ ئۇزۇنچاق چاسا مەيدانىدا تۇرلۇك تېخنىكا، ماھارەت، تاكتىكىلارنى ئىشقا سېلىپ توپنى گارغا ئېتىپ چوشۇرىدۇ. يېڭىش ـ يېڭىلىش ئېرىشكەن نومۇرىنىڭ ئاز ـ كۆپلۈكىگە قاراپ بېكىتىلىدۇ.

كوچا ۋاسكېتبولى

«كوچا ۋاسكېتبولى» يەنە «ئۈچكە قارشى ئۈچ»لۈك ۋاسكېتبول مۇسابىقىسى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. بۇنداق مۇسابىقە ئادەتتە كوچا-كويلاردىكى ئاممۇي توپ مەيدانلىرىدا ئۆتكۈزۈلىدۇ، ئىككى تەرەپ توپنى مەيداننىڭ يېرىمىدىلا ئويناپىدۇ، ھەربىر كومانىدا تۆت ئادەمدىن تەركىب تاپىدۇ، مەيدانغا ئۈچ ئادەم چوشىدۇ. بىر مەيدان مۇسابىقە ۋاقتى 20 مىنۇت بولىدۇ. ئۇ يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بۇيان مەملىكىتىمىزگە تارقىلىپ كىرگەن بولۇپ، بەزى چوڭ، ئوتتۇرا دەرىجىلىك شەھەرلەردە كۆپ قېتىم مۇسابىقە ئۆتكۈزۈلدى.

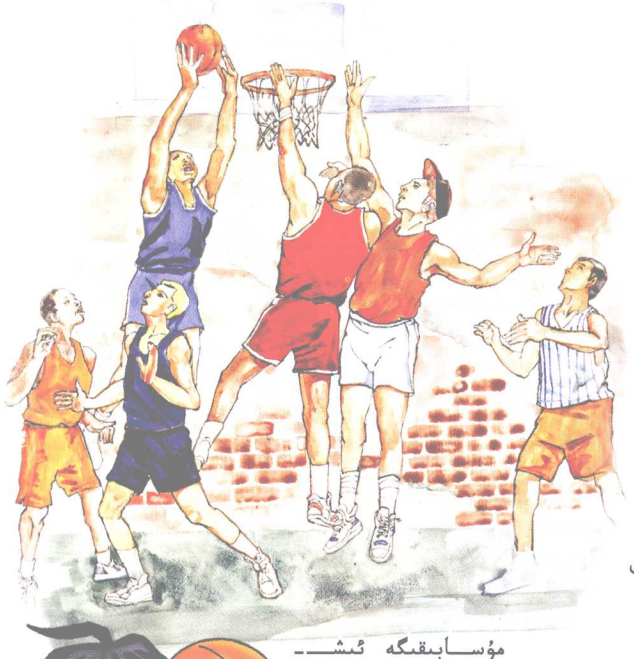

مۇسابىقىگە ئىشتىلىدىغان ۋاسكېتبول ئاپپىلىسىن رەڭگىدە بولۇپ، ئايلانمىسىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 78.75 ـ 75 سانتىمېتر، ئېغىرلىقى 650 ـ 570 گرام بولىدۇ.

ھۇجۇم قىلغان تەرەپ توپنى تىزگىنلەپ تۇرغان بولسا، ئۇنى جەزمەن 24 سېكۇنت ئىچىدە گارغا ئېتىشى لازىم. توپنى ئۈچ نومۇرلۇق سىزىقنىڭ سىرتىدىن ئېتىپ چوشۇرگەن بولسا ئۈچ نومۇر، ئىچىدە تۇرۇپ ئېتىپ چوشۇرگەن بولسا ئىككى نومۇر بېرىلىدۇ، جازا توپ ئېتىپ چوشۇرگەن بولسا بىر نومۇر بېرىلىدۇ.

رەسمىي ۋاسكېتبول مۇسابىقىسى زال ئىچىدىكى مۇنتىزىم مەيداندا ئۆتكۈزۈلىدۇ. توپ مەيدانىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 28 مېتىر، كەڭلىكى 15 مېتىر بولۇپ، ئۇزۇن تەرەپنىڭ سىزىقى يان سىزىق، قىسقا تەرەپنىڭ سىزىقى باش سىزىق، ئىككى يان سىزىقنى تۇتاشتۇرىدىغان ئوتتۇرىدىكى سىزىق ئوتتۇرا سىزىق دەپ ئاتىلىدۇ. مەيدانىڭ يەنە ئوتتۇرا چەمبەر، ئۈچ سېكۇنتلىق رايون، جازا تۇپ رايونى، ئۈچ نومۇرلۇق سىزىق قاتارلىقلار بار.

ۋاسكېتبول مۇسابىقىسى

رەسمىي ۋاسكېتبول مۇسابىقىسىگە ئىككى تەرەپتىن بەشتىن ئادەم مەيدانغا چوشىدۇ، مۇسابىقە تۆت بۆلەككە بۆلۈنۈپ ئېلىپ بېرىلىدۇ، ھەربىر بۆلىكىنىڭ ۋاقتى 10 مىنۇت بولىدۇ (ئامېرىكىدىكى NBA ۋاسكېتبول بىرلەشمە مۇسابىقىسىنىڭ ھەربىر بۆلىكى 12 مىنۇت بولىدۇ)، ئەگەر 4 ـ بۆلەك مۇسابىقە ئايانغلىشىدىغان ۋاقىتتا، ئىككى تەرەپنىڭ ئالغان نومۇرى تەڭ بولۇپ قالغان بولسا مۇسابىقە بەش مىنۇت ئۇزارتىلىدۇ؛ئەگەر يەنىلا تەڭ بولۇپ قالسا، مۇسابىقە يېڭىش-يېڭىلىش بېكىتىلگەنگە قەدەر بەش مىنۇتتىن ئۇزارتىلىدۇ.

	NBA	FIBA
مۇسابىقە ۋاقتى	48 مىنۇت	40 مىنۇت
رېپىر سانى	ئۈچ ئادەم	ئىككى ئادەم
توپچىلارنى جازالاپ مەيدانىدىن چىقىرىۋېتىش	ئالتە قېتىم	بەش قېتىم
ۋاقىتلىق توختاشنى ئىلتىماس قىلىش	مەيدانغا چۈشكەندىن كېيىن توپچى	مەيدان يېنىدىكى تربۇنىر

NBA بىلەن FIBA نىڭ مۇسابىقە قائىدىسى جەھەتتە نۇرغۇن پەرقى بار.

NBA ئامېرىكا كەسىپىي ۋاسكېتبول بىرلەشمە مۇسابىقىسىنىڭ ئىنگلىزچە قىسقارتىپ يېزىلىشى

FIBA خەلقئارالىق ۋاسكېتبول بىرلەشمىسىنىڭ ئىنگلىزچە قىسقارتىپ يېزىلىشى

ۋاسكېتبول كومانداسى ئەزالىرىنىڭ ئىش تەقسىماتى ئوخشاش ئەمەس. بۇنىڭ ئىچىدىكى ئوتتۇرا ھوجۇمچى مۇسابىقىدە مۇھىم رول ئويناپىدۇ. ھوجۇم قىلىش، مۇداپىئەلىنىش تېخنىكىسى جەھەتتىن ئەتراپلىق پىشىلگەن ياخشى ئوتتۇرا ھوجۇمچى ھوجۇمغا ئۆتكەندە ھەم ئوبدان ماسلىشىپ توپنى يەتكۈزۈپ بېرەلەيدۇ، ھەم ئۆزى توپنى گارغا چوشۇرۇپ نومۇر ئالالايدۇ. مۇداپىئەدە تۇرغاندا ھەم رەقىبىنى مۇداپىئە كۆرەلەيدۇ، ھەم گارنىڭ ئاغزىنى قامال قىلىپ، دەل ۋاقتىدا ئورۇن تولدۇرالايدۇ.

ياۋمىڭ 1980 ـ يىلى 9 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى تۇغۇلغان، بويىنىڭ ئېگىزلىكى 2.26 مېتىر.

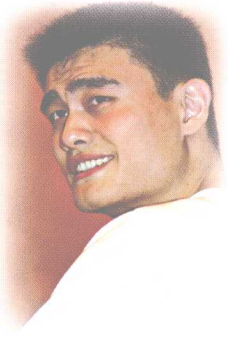

ياۋمىڭ ۋاسكېتبول مەيدانىدىكى ئوتتۇرا ھوجۇمچى.

ئوتتۇرا سىزىق

ياۋمىڭ

جۇڭگونىڭ مۇنەۋۋەر ۋاسكېتبول تەنھەرىكەتچىسى. 1999 ـ يىلى جۇڭگو جەنۇپ ۋاسكېتبول چولپانلىرى كومانداسىغا تاللانغان. 2000 ـ يىلى دۆلەت كومانداسىنىڭ ئەزاسى بولغان. 2002 ـ يىلى ئامېرىكا خيوستون راكېتا كۇلۇبىغا ئەزا بولۇپ، NBA نىڭ چولپىنىغا ئايلانغان. 2004 ـ يىلى ئۆتكۈزۈلگەن ئافىنا ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە، ياۋمىڭ جۇڭگو كومانداسىنىڭ غوللۇق ئەزاسى بولۇپ، جۇڭگو ئەرلەر ۋاسكېتبول كومانداسىنىڭ سەككىز كۈچلۈك كومانداغا قاتارىدىن ئورۇن ئېلىشىغا تۆھپە قوشقان.

ۋالىبول

ۋالىبول كوللېكتىپ ماھارەت تۈرى. سېتكا بىلەن ئىككىگە ئايرىلغان مەيداندا، ئىككى كوماندىنىڭ ئەزالىرى قائىدىگە ئۇيغۇن شەكىلدە، توپنى سېتكىدىن ئۇياقتىن - بۇياققا ئۇرۇپ ئۆتكۈزىدۇ ۋە بۇ ھەرىكەتنى توپ ياكى ياكى يەرگە چۈشكىچە ياكى مەيدان سىرتىغا چىقىپ كەتكىچە ۋە ياكى قارشى تەرەپ ئۇنىڭغا دەل جايىدا قايتۇرما زەربە بېرەلمىگۈچە داۋاملاشتۇرىدۇ، بۇنىڭ بىلەن نومۇر ھېسابلىنىدۇ.

جۇڭگو ئاياللار ۋالىبول كوماندىسى

1981- يىلىدىن 1986- يىلىغىچە جۇڭگو ئاياللار ۋالىبول كوماندىسى دۇنيا لوڭقىسىنى تالىشىش مۇسابىقىسى، دۇنيا لەۋھە تالىشىش مۇسابىقىسى ۋە ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە ئۈدا دۇنيا چېمپىيونى بولۇپ، دۇنيا ئايال ۋالىبولچىلىرى تارىخىدىكى ئۈدا بەش قېتىم چېمپىيون بولغان كوماندا بولۇپ قالدى. جۇڭگو ئاياللار ۋالىبول كوماندىسىنىڭ روھى جۇڭگو خەلقىنىڭ جاسارەت بىلەن ئالغا بېسىشىغا ئىلھام بەردى. 2004- يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە جۇڭگو ئاياللار ۋالىبول كوماندىسى كۇچلۇك كوماندىلارنى يېڭىپ، يەنە بىر قېتىم ئولىمپىك تەنتەربىيە مۇسابىقىسىنىڭ ئالتۇن مېدالىغا ئېرىشتى.

ساھىل ۋالىبول مۇسابىقىسى

ساھىل ۋالىبول مۇسابىقىسى 20- ئەسىرنىڭ 20- يىللىرىدا بارلىققا كەلگەن. ساھىل ۋالىبول مۇسابىقىسى قائىدىسى زال ئىچى ۋالىبول مۇسابىقىسىنىڭكى بىلەن ئاساسىي جەھەتتىن ئوخشاش. ئوخشىمايدىغان يېرى ساھىل ۋالىبول مۇسابىقىسىدە ئىككى تەرەپتىن پەقەت ئىككىلا ماھىر مەيدانغا چۈشىدۇ، ئادەم ئالماشتۇرۇشقا بولمايدۇ. ئادەتتە ئۇچ مەيدان مۇسابىقىدە ئىككى مەيدان ئۇتقان تەرەپ غەلبىگە قازانغان بولىدۇ. ھەربىر مەيدان مۇسابىقە 15 مىنۇت داۋاملىشىدۇ. ئۇچ مېتىرلىق ھۇجۇم سىزىقى بولمايدۇ. كوماندا ئەزالىرىنىڭ مەيدانىدىكى ئورنى مۇقىم بولمايدۇ.

ۋالىبول ئايلانمىسىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 65-67 سانتىمېتىر، ئېغىرلىقى 260-280 گرام.

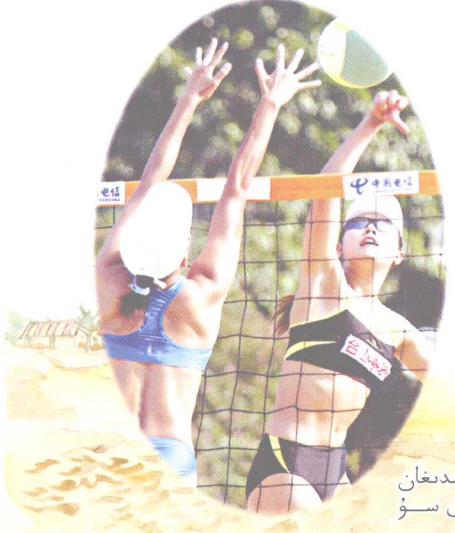

كۆزنى كۆچلۈك ئورنىڭ زەخمىلەندۈرۈپ قويۇشىدىن ساقلىنىش، كۆزنى ئاسراش ئۈچۈن، قارا كۆزەينەك تاقاش لازىم.

ۋالىبول مەيدانىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 18 مېتىر، كەڭلىكى توققۇز مېتىر بولۇپ، تۆت ئەتراپىدا ئەڭ ئاز بولغاندىمۇ ئىككى مېتىر كەڭلىكتىكى بوشلۇق بولىشى لازىم. مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىغا سىزىلغان توغرا سىزىق مەيدانىنى تەڭ ئىككى رايونغا بۆلىدۇ.

ساھىل ۋالىبول مۇسابىقىسىگە قاتنىشىدىغان تەنھەرىكەتچىلەر ئۈچىسىغا رەڭگى جۇلالىق سۇ ئۆزۈش كىيىمى كىيىدۇ.

ۋالبول مۇسابىقىسى

ۋالبول مۇسابىقىسىدە ئىككى تەرەپتىن ئالتىدىن كوماندا ئەزاسى مەيدانغا چۈشىدۇ. بىر قانچە نەپەردىن زاپاس ئەزا بولىدۇ. بەش مەيدان مۇسابىقىدە ئۈچ مەيدان ئۇتقان تەرەپ غەلىبە قازانغان بولىدۇ. ئالدىنقى تۆت مەيدان مۇسابىقىدە 25 نومۇر، ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىدە 15 نومۇر ھېسابلىنىدۇ. ئۈچ مېتىرلىق ھۇجۇم سىزىقى ئېنىق بېكىتىلىدۇ. مەيداندىكى كوماندا ئەزالىرىنىڭ مۇقىم ئورنى بولىدۇ.

ھۇجۇمنى تورىغۇچى كوماندا ئەزاسى ئېگىز سەكرەپ قارشى تەرەپنىڭ ھۇجۇمنى توسايدۇ. بۇ بىرىنجى مۇداپىئە لىنىيىسىدۇر.

توپكا ئۇرۇش ھۇجۇم قىلىپ نومۇر ئېلىشنىڭ ئاساسلىق ۋاستىسى.

پاسچى توپنى توپكا ئۇرغۇچى ئەزاغا يەتكۈزۈپ بېرىدۇ.

ئارقا مۇداپىئە ئەزالىرى مۇداپىئە قىلماقتا.

A توپ باشلاش

B جۈپ بىلەكتە توپ ئېلىش

C توپكا ئۇرۇش

D توپ توراش

ۋالبولغا دائىر تۆۋەندىكى تېخنىكىلىق ھەرىكەتلەرنىڭ قايىسىلىرى ھۇجۇم قىلىشقا كىرىدۇ؟

ۋەتەنگە شان ـ شەرەپ كەلتۈرگەن تىكتاك توپ تىرىنبرى سەي جىنخۇا (ئوتتۇرىدىكى ئادەم) ئەرلەر تىكتاك توپ كوماندىسىنىڭ بەش يولۇسسى ـــ لىيۇ گولياڭ، مالىن، ۋاڭ لىچىن، كوڭ لىڭخۇي، لىيۇ گوجېڭ (ئارقا رەت سولدىن ئوڭغىچە) لار بىلەن بىرگە.

تىكتاك توپ

تىكتاك توپ ئوتتۇرا ئەسىردىكى تېننىس ھەرىكىتىدىن ئايرىلىپ پەيدا بولغان زال ئىچى تەنھەرىكىتى. تىكتاك توپنىڭ ئېنگلىزچە مەنىسى «ئۈستەل تېننىس توپى» دېگەنلىك بولىدۇ. توپ پالاق ۋە ئۈستەلگە تەككەندە «تىك ـ تاك» قىلغان ئاۋاز چىقىدىغان بولغاچقا كىشىلەر ئۇنى تىكتاك توپ دەپ ئاتىغان.

دۆلەت توپى

1959 ـ يىلى روڭ گوتۇەن يېڭى جۇڭگو ئۇچۇن تۇنجى تىكتاك توپ دۇنيا چېمپىيونلىقىغا ئېرىشىپ، جۇڭگو تىكتاك توپ ھەرىكىتىنىڭ 50 يىلدىن بۇيانقى ئىزچىل گۈللىنىشىدەك شانلىق تارىخىنى باشلاپ بەرگەنىدى. جۇڭگو تىكتاك توپ كوماندىسى بۇگۈنگە قەدەر ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى، دۇنيا لەۋھە تالىشىش مۇسابىقىسى، دۇنيا لوكۇقسىنى تالىشىش مۇسابىقىسى قاتارلىق كاتتا مۇسابىقىلەردە 140 نەچچە قېتىم دۇنيا چېمپىيونلۇقىغا ئېرىشتى، يەنە كۆپ قېتىم دۇنيا لەۋھە تالىشىش مۇسابىقىسى ۋە ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ھەممە ئالتۇن مېدالىرىنى قولغا كەلتۈردى. جۇڭگودا تىكتاك توپ «دۆلەت توپى» دېگەن ئالىي ئاتاققا ئىگە.

توپ باشلىغاندا پالاق بىر قولدا تۇتۇلۇپ، يەنە بىر قولدا توپ يۇقىرىغا تاشلىنىدۇ. تاشلانغان ئېگىزلىكى 16 سانتىمېتىردىن ئاز بولماسلىقى لازىم.

تىكتاك توپ ئويناش

جۇپ ئويناشتا، ھەر ئىككى ماھىرلىكى ئوبدان كۈچ چىقىرىشى ۋە ھەمكارلىشىشىغا تولىغا كېلىدۇ. 2004 ـ يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە ۋاڭ نەن بىلەن جاڭ يىنىڭ ئايالارنىڭ جۇپ ئويىنىشى بويىچە چېمپىيون بولدى.

ئىككى نەپەر (يەككە ئويناش) ياكى تۆت نەپەر (جۇپ ئويناش) ماھىر قولىغا دانچىلىك رېزىنكە، ياكى بۇلۇت قەۋىتى چاپلانغان پالاقنى تۇتۇپ، ئوتتۇرىسى سېتكا بىلەن ئايرىلغان ئۈستەلنىڭ ئىككى بېشىدا تۇرۇپ نۆۋەتلىشىپ توپ باشلاپ ياكى توپ قوبۇل قىلىپ، تىكتاك توپنى بىر ـ بىرىگە ئۇنكۇزۇپ ئۇرىدۇ. توپنى باشلىغاندا توپنى بىۋاستە قارشى تەرەپنىڭ ئۈستىلىگە چۈشۈرمەي، ئۇنىڭ ئۈستىلىدىن سەكرىتىپ چۈشۈرىشى كېرەك، توپنى قوبۇل قىلغاندا جەزمەن قارشى تەرەپ ئۇرغان توپنىڭ ئۇز ئۈستىلىگە چۈشۈپ سەكرەپ چىقىشىنى كۈتۈپ تۇرۇش كېرەك، بولمىسا قائىدىگە خىلاپلىق قىلغانلىق بولىدۇ.

جاۋابى: پالاقنى توغرىسىغا تۇتۇش، پالاقنى تۆز تۇتۇش ئۇسۇلى

مۇسابىقە قائىدىسى

تىكتاك توپ مۇسابىقىسىدە بەش مەيداندا ئۇچ مەيدان ئۇتۇش ياكى ئۇچ مەيداندا ئىككى مەيدان ئۇتۇش تۈزۈمى قوللىنىلىدۇ. ھەربىر مەيدان مۇسابىقىدە ئالدى بىلەن 11 نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ ئۇتقان بولىدۇ. ئەگەر ھەر ئىككىلا تەرەپنىڭ ئالغان نومۇرى ئوخشاشلا ئون نومۇر بولۇپ، تەڭ كەپقالغان بولسا، ئاۋۋال ئىككى نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ ئۇتقان بولىدۇ.

قارشى تەرەپنىڭ توپىنى قوبۇل قىلالماسلىق ئۇتتۇرغانلىق بولۇپ، قارشى تەرەپكە بىر نومۇر قوشۇلىدۇ.

تىكتاك توپ ئۈستىلى تىكتۆتبۇلۇڭ شەكلىدە بولۇپ، ئۇزۇنلۇقى 2.74مېتىر، كەڭلىكى 1.525 مېتىر، يەردىن 76 سانتىمېتىر ئېگىز، تۆت ئەتراپىدا ئىككى سانتىمېتىر كەڭلىكتە ئاق جىيەك سىزىق بار. ئۈستەلنىڭ ئۇزۇن تەرىپى يان سىزىق، قىسقا تەرىپى باش سىزىق دېيىلىدۇ.

باش سىزىق

سېتكىنىڭ ئېگىزلىكى 15.25 سانتىمېتىر، ئۇزۇنلۇقى 1.83 مېتىر.

2000 ـ يىلدىن كېيىن، مۇسابىقىنىڭ كۆرۈشچانلىقىنى ئاشۇرۇش، تېلېۋىزىيەدا تارقىتىش تەلىپىگە ئۇيغۇنلىشىش ئۈچۈن خەلقئارالىق تىكتاك توپ بىرلەشمىسى مۇسابىقە توپىنى دىئامېتىرى 38 مىللىمېتىرلىق كىچىك توپتىن، دىئامېتىرى 40 مىللىمېتىرلىق چوڭ توپقا ئۆزگەرتتى.

ئوتتۇرا سىزىقنىڭ كەڭلىكى ئۇچ سانتىمېتىر بولۇپ، جۇپ ئويناشتا توپ باشلىغاندىلا ئىشلىتىلىدۇ.

يان سىزىق

پالاقنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكى، شەكلى ۋە ئېغىرلىقى چەكلەنمەيدۇ، ئەممە پالاقنىڭ تەگلىك تاختىسى تەكشى، قاتتىق بولىدۇ. پالاق يۈزىگە دانچىلىك رېزىنكە ياكى بۇلۇت قەۋتى چاپلانغان بولىدۇ.

تىكتاك توپ مۇسابىقىسى

تىكتاك توپ مۇسابىقىسىدە ئەر ـ ئايال كوللېكتىپ ئويناش، ئەر ـ ئايال يەككە ئويناش، ئەر ـ ئايالار جۇپ ئويناش ۋە ئارىلاشما جۇپ ئويناش قاتارلىق يەتتە تۈر بار. 1988 ـ يىلى سېئۇل ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە، تىكتاك توپ رەسمىي مۇسابىقە تۈرى قىلىپ بېكىتىلىپ، ئەر ـ ئايالار يەككە ئويناش ۋە جۇپ ئويناش قاتارلىق تۆت تۈر تەسىس قىلىندى. 2000 ـ يىلدىن باشلاپ، بىر مەيدان مۇسابىقە نومۇر تۈزۈمى 21 نومۇردىن 11 نومۇرغا ئۆزگەرتىلدى ھەم توپنى توسۇۋالماي باشلاش چارىسى يولغا قويۇلدى.

سىزنىڭچە ئۇلارنىڭ پالاق تۇتۇش ئۇسۇلىدا قانداق ئوخشماسلىق بار؟

تەنھەرىكەتچىلەر ئىشلىتىدىغان پالاق توغرا پالاق ياكى تۈز پالاق دەپ ئىككىگە ئايرىلىدۇ، پالاق تۇتۇش ئۇسۇلىمۇ توغرىسىغا تۇتۇش ياكى تۈز تۇتۇش دەپ ئىككىگە بۆلىنىدۇ.

تېننىس توپ ۋە پەي توپ

تېننىس توپ ۋە پەي توپ ھەربكتى ئەنگلىيدە بارلققا كەلگەن. ئوتتۇرىسىغا سېتكا تارتىلغان تىكتۆتبۇلۇڭلۇق مەيداندا ئىككى ئادەم (يەككە ئويناش) ياكى تــۆت ئادەم (جۈپ ئويناش) تېننىس پالقى بىلەن توپنى سېتكىدىن ئۇياقتىن - بۇياققا ئۇرۇپ ئۆتكۈزۈدۇ. تېننىس توپ ۋە پەي توپ دۇنياغا كەڭ تارقالغان تەنتەربىيە ھەربكتى.

تېننىس توپ مۇسابىقىسى

رەسمىي تېننىس مۇسابىقىسىدە ئەر-ئاياللار كوللېكتىپ ئويناش، يەككە ئويناش، جۈپ ئويناش ۋە ئارىلاشما جۈپ ئويناش قاتارلىق يەتتە تۈر تەسىس قىلىنغان. مۇسابىقىدە ئالدى بىلەن بىر تەرەپ توپ باشــلايدۇ، بىرىنجى قېتىم توپ باشلىغاندا سەۋەنلىك يۈز بەرسە نومۇر ھېسابلانمايدۇ. ئىككى تەرەپتىن ئالدى بىلەن تۆت نومۇرغا ئېرىشكىنى بىر مەيدان ئۇتقان بولىدۇ. ئەگەر ئىككى تەرەپنىكى ئېرىشكەن نومۇرى تــەڭ بولۇپ قالغاندا، بىر تــەرەپ تولۇق ئىككى نومۇرغا ئېرىشىپ ئۇتقاندىلا، ئاندىن ئاخىرقى بىر مەيدان مۇسابىقە ئاخىرلىشىدۇ.

تېننىس توپ پالقى ئىللىپســمان رامكا ئىچىگە قوي ئۆچىپى، كالا پېيىدىن ئىشــلەنگەن يىپ ياكى نىلون يىپتىن توقۇلىدۇ. پالاق رامكىسى ياغاچتىن، مېتالدىن ياكى سۈرمە تاشتىن ياسىلىدۇ.

توپ باشلاش تېخنىكىسى

توپ باشــلاش نومۇرغا ئېرىشىشنىڭ دەسلەپكى قەدىمــى. توپنى كۆچەپ، شــىددەت بىلەن ۋە كۆپ خىل ئۇسۇلدا پىرقىرىتىپ باشلىغاندا، نومۇرغا بىۋاستە ئېرىشكىلى ياكى سېتكىدا توسۇپ زەربە بېرىش پۇرسىتى يارىتىلغان بولىدۇ. ئادەتتە تەكشى توپ ئۇرۇپ باشلاش، يۇقىرىغا پىرقىرىتىپ توپ باشــلاش ۋە كېســىپ توپ باشلاش ئۇسۇللىرى كۆپ قوللىنىلىدۇ.

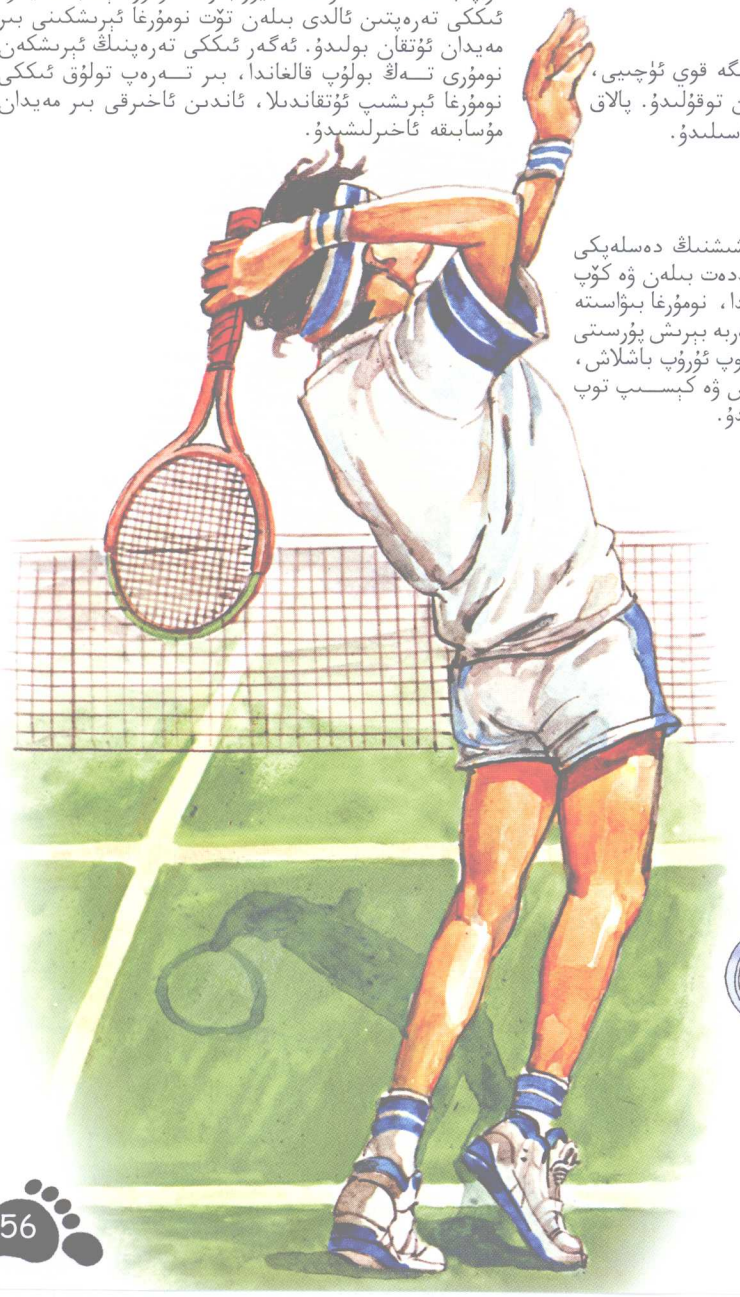

ئۆلچەملىــك تېننىس توپ ئــاق رەڭدە ياكى سېرىق رەڭدە بولۇپ، ســىرتقى قەۋىتى رېزىنكە تالالىق يىپ بىلەن ئورۇلۇپ ياسىلىدۇ، دىئامېترى 6.35 - 6.67 ســانتىمېتر، ئېغىرلىقــى 56.7 - 58.47 گرام بولىدۇ.

پەي توپ پەيدىن ياســالغان، تېننىس توپ نېمىدىن ياسالغان؟

A توردىن

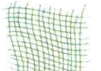

B رېزىنكىدىن

C يۆگلۈق تالادىن

جاۋابى: C B

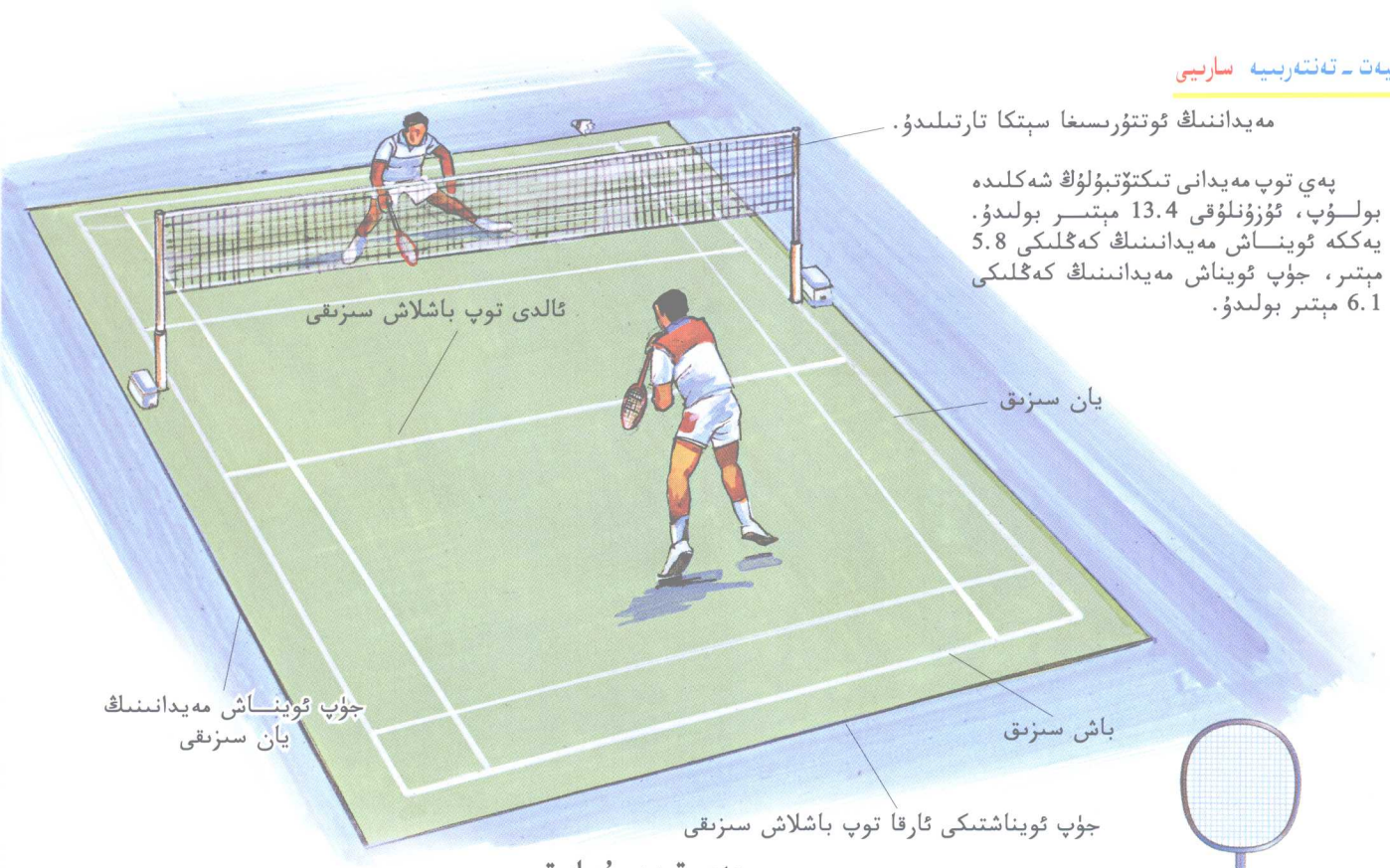

پەي توپ مەيدانى تىكتۆتبۇلۇڭ شەكلىدە بولۇپ، ئۇزۇنلۇقى 13.4 مېتىر بولىدۇ. يەككە ئويناش مەيداننىڭ كەڭلىكى 5.8 مېتىر، جۈپ ئويناش مەيداننىڭ كەڭلىكى 6.1 مېتىر بولىدۇ.

پەي توپ مۇسابىقىسى

پەي توپ مۇسابىقىسىدە، توپ باشلىغان تەرەپ كەتكۈزۈپ قويمىسلا ئاندىن نومۇرغا ئېرىشەلەيدۇ. مۇسابىقىدە ئۇچ مەيداندا ئىككى مەيدان ئۇتقان تەرەپ يەڭگەن بولىدۇ. ئەرلەر يەككە ئويناش، ئەرلەر جۈپ ئويناش، ئاياللار جۈپ ئويناش، ئارىلاشما جۈپ ئويناش مۇسابىقىلىرىدە ئالدى بىلەن 15 نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ ئۇتقان بولىدۇ. ئاياللارنىڭ يەككە ئوينىشىدا 11 نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ ئۇتقان بولىدۇ. مۇسابىقە ئاخىرلىشىش باسقۇچىدا ئىككى تەرەپنىڭ نومۇرى تەڭ بولۇپ قالسا، ئاۋۋال نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ مۇسابىقە ۋاقتىنى ئۇزارتىشنى تاللىۋالسا، ئاۋۋال ئۇچ نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ ئۇتىدۇ. مۇسابىقە ۋاقتىنى ئۇزارتىشنى تاللىۋالمسا، ئالدى بىلەن بىر نومۇرغا ئېرىشكەن تەرەپ ئۇتىدۇ.

پەي توپ پالىقى تېننىس توپ پالىقىدىن كىچىك بولۇپ، نىلون يىپ ياكى قوي ئۇچىيىدىن توقىلىدۇ. ئېلاستىكلىقى ياخشى، پالاق رامكىسى بىرىكمە مېتال ياكى ياغاچتىن ياسىلىدۇ.

پەي توپ يېرىم چەمبەر شەكلىدىكى يۈمشاق ياغاچ تەگلىككە 14ـ16 تال پەينى قاداش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. ئېغىرلىقى 4.74 5.50 گرام، ياغاچ تەگلىكنىڭ دىئامېترى 2.5ـ2.8 سانتىمېتر بولىدۇ. سىرتى بىر قەۋەت نېپىز خروم بىلەن قاپلىنىدۇ.

2004ـيىلى 8ـئاينىڭ 22ـكۈنى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە لى تىڭ بىلەن سۇن تەينتېيەن ياخشى ماسلىشىپ، تېننىس توپتا ئاياللارنىڭ جۈپ ئوينىشى بويىچە چېمپىيون بولدى. بۇ دۆلىتىمىز تەنھەرىكەتچىلىرىنىڭ تېننىس توپتا تۇنجى قېتىم چېمپىيون بولۇشىدۇر.

سۇ ئۇستى تەنھەرىكىتى

سۇ ئۇستى تەنھەرىكىتى نۇرغۇن كىشىلەر ياقتۇرىدىغان تەنتەربىيە ھەرىكىتى. ئۇ كىشىلەرنى قۇياش نۇرى، ھاۋا ۋە سۇدىن ھۇزۇرلاندۇرىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە سۇ ئۇزۇش ھەرىكىتى ئەڭ ئومۇملاشقان بولۇپ، سۇ ئۇزۇشنى ئۆگىنىۋالسىلا، ئاندىن باشقا سۇ ئۇستى تەنھەرىكەت تۇرلىرى بىلەن شۇغۇللانغىلى بولىدۇ.

2004-يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئۇچ مېتىرلىق سەكرەش تاختىسىدىن سۇغا سەكرەش ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىسىدە، ئېلىمىزنىڭ داڭلىق ماھىرى گو جىڭجىڭ 633.15 نومۇر بىلەن ئالتۇن مېدالغا ئېرىشتى.

يەلكەنلىك تاختا تەنھەرىكىتى

تەنھەرىكەتچى تاختاي ئۇستىدە تۇرۇپ، يەلكەنكە ئۇرۇلغان تەبىي شامال كۈچىدىن پايدىلىنىپ، يەلكەننى باشقۇرۇپ، يەلكەنلىك تاختىنى سۇ ئۇستىدە ئالغا ئىلگىرلىتىدۇ. يەلكەنلىك تاختا تەنھەرىكىتى 20-ئەسىرنىڭ 60-يىللىرىنىڭ ئاخىرىدا دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، 30 نەچچە يىللىقلا تارىخقا ئىگە، ئەمما ئۇ ھازىر دۇنيا تەنتەربىيە ھەرىكىتىدىكى تەرەققىياتى ئەڭ تېز، ئەڭ قىزىق تۇرنىڭ بىرى بولۇپ قالدى.

مۇسابىقىگە ئىشلىتىلىدىغان يەلكەنلىك تاختا يەلكەنلىك تاختا، ماچتا، رول، نىشانىي مۇقىملاشتۇرۇش تاختىسى ۋە يەلكەنلىك تاختا تانىسى قاتارلىق بۆلەكلەردىن تۇرۇلغان.

مەيلى سەكرەش سۈپسىدىن ياكى سەكرەش تاختىسىدىن سۈغا سەكرەشتە بولسۇن بوشلۇق ھەربىر تەلەپنى سەكرەشتىن بۇرۇنلا پىلانلىنىپ، ھاۋاغا كۆتىرىلگەندىن كېيىن ئورۇندىلىپ تاماملىنىدۇ.

سۈغا سەكرەش

تەنھەرىكەتچى سەكرەش سۈپسى يا-كى تاختىسىدىن سۈغا سەكرەپ، بوشلۇقتا ئورۇنلىنىدىغان ھەرىكەتلەرنى تاماملاپ، سۈغا شۇڭغۇيدۇ. سەكرەش سۈپسى 10 مېتىرلىق، 7.5 مېتىرلىق، 5 مېتىرلىق ئېگىزلىكتە بولىدۇ. سۈغا سەكرەش تاختىسى ئۈچ مېتىرلىق ۋە بىر مېتىرلىق ئىككى خىل ئېگىزلىكتە بولىدۇ. سۈغا سەكرەش مۇسابىقىسىدە تەنھەرىكەتچى سەكرەپ سۈغا شۇڭغۇپ كىرگۈچە بىر يۈرۈش ھەرىكەتنى قىسقىغىنە ۋاقىت ئىچىدە ئورۇنداپ بولىشى كېرەك، شۇنىڭ ئۈچۈن تەنھەرىكەتچىدىن تېخنىكىلىق ھەرىكەتلەرگە پىششىق بولۇش، شۇنداقلا سالماق ۋە تەمكىن بولۇش تەلەپ قىلىنىدۇ.

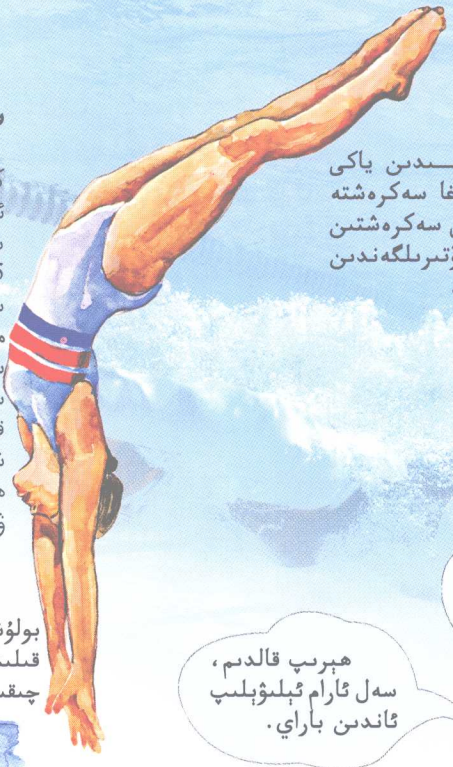

چىچى، دولقۇن تېيىلىپ كېلەيلى، بولامدۇ؟

ھېرىپ قالدىم، سەل ئارام ئېلىۋېلىپ ئاندىن باراي.

بەدەن سۈغا كىرىشتىن ئىلگىرى ئېلىپتەك تۈز بولۇشى، سۇ يۈزى بىلەن 90 گرادۇسلۇق بۇلۇڭ ھاسىل قىلىشى كېرەك. سۈغا شۇڭغۇپ كىرگەن چاغدا چاچراپ چىققىدىغان سۇ تامچىلىرى ئاز بولۇشى كېرەك.

پاقىچىلاپ ئۈزۈش پاقىنىڭ ھەرىكىتىگە تەقلىد قىلىپ سۇ ئۈزۈش بولۇپ، بۇنىڭ 100 مېتىرغا، 200 مېتىرغا ئۈزۈش ۋە كۆچ ئۇلاپ ئۈزۈش قاتارلىق مۇسابىقە تۈرلىرى بار.

ئەركىن ئۈزۈش ئىككى پۇتتا سۈنى تېپىپ، ئىككى قولدا سۈنى پېرىپ ئۈزۈش قىيافىتى بولۇپ، بۇنىڭ 50 مېتىرغا، 100 مېتىرغا، 200 مېتىرغا، 400 مېتىرغا، 800 مېتىرغا، 1500 مېتىرغا ئۈزۈش ۋە كۆچ ئۇلاپ ئۈزۈش قاتارلىق مۇسابىقە تۈرلىرى بار.

ئوڭدىسىچە ئۈزۈش ئوڭدىسىغا يېتىپ، ئىككى قولدا سۈنى ئارقىسىغا تارتىپ ئۈزۈش قىيافىتى بولۇپ، بۇنىڭ 100 مېتىرغا، 200 مېتىرغا ئۈزۈش مۇسابىقە تۈرلىرى بار.

كېپىنەكچىلاپ ئۈزۈش كېپىنەك ۋە دېلفىننىڭ ھەرىكىتىگە تەقلىد قىلىنغان ئۈزۈش قىيافىتىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ 100 مېتىرغا، 200 مېتىرغا، ئۈزۈش مۇسابىقە تۈرلىرى بار.

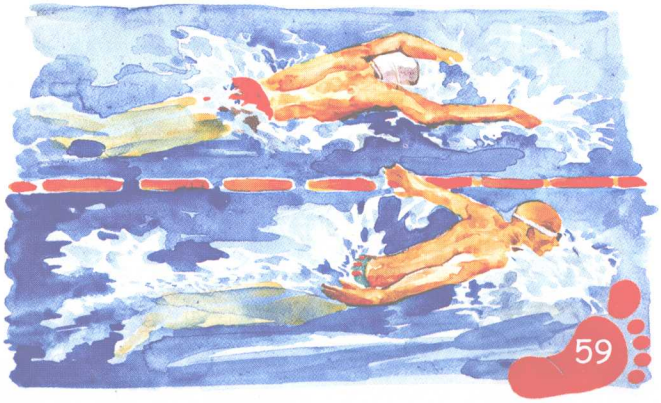

سۇ ئۈزۈش

سۇ ئۈزۈش بەدەننى ھەرىكەتلەندۈرۈش ئارقىلىق سۇدا ئالغا سىلجىش ھەرىكىتى. سۇ ئۈزۈش ھەرىكىتى ھايۋانلارنىڭ ھەرىكىتىنى دوراشتىن كەلگەن. ئالايلۇق، پاقىچىلاپ ئۈزۈش پاقىنىڭ ھەرىكىتىگە ئاساسلىنىپ يارىتىلغان. سۇ ئۈزۈش قائىدىلىرىنى جاپالىق مەشىق قىلغاندىلا پۇختا ئىگىلىگىلى بولىدۇ. سۇ ئۈزۈشنى ئۆگىنىۋالغاندا، بەدەننى چىنىقتۇرغىلى شۇنداقلا يەنە جىددىي پەيتلەردە ئۆزىنى قوتقۇزغىلى بولىدۇ ياكى باشقىلارنى قوتقۇزۇۋالغىلى بولىدۇ.

قار - مۇز تەنھەرىكىتى

قىش پەسلىدە شىمالنى قار - مۇز قاپلايدۇ. كىشىلەر بۇ تەبىئي قار - مۇزلاردىن پايدىلىنىپ، تەنھەرىكەت پائالىيەتلىرىنى ئېلىپ بارىدۇ. مۇشۇ ئاساستا كۆپلىگەن ھازىرقى زامان قار - مۇز تەنھەرىكەت (قىشلىق تەنتەربىيە) تۈرلىرى بارلىققا كەلگەن. تۆت يىلدا بىر قېتىم ئۆتكۈزۈلىدىغان قىشلىق ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى قار - مۇز تەنتەربىيە تۈرلىرىنىڭ كاتتا يىغىلىشى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

مۇز توپ مۇسابىقىسىدە، تەنھەرىكەتچى پۈتىغا كانكى ئايىغى كىيىپ، قولىغا مۇز توپ كالتىكى تۇتىدۇ. ئۇچىسىغا كۆكرەكلىك، جەينەكلىك، ئاغلىق، تىزلىق تارتىلغان تەنھەرىكەت كىيىمى كىيىدۇ، بېشىغا كاسكا كىيىدۇ.

مۇز توپ مۇسابىقىسى

مۇز توپ مۇسابىقىسى كوللېكتىپ ماھارەت تۈرى بولۇپ، بىر مەيدان مۇسابىقە 60 مىنۇت داۋاملىشىدۇ. ئۇچ مەيدانغا بۆلۈپ ئېلىپ بېرىلىدۇ. مۇسابىقىگە ھەربىر كوماندىدىن ئالتىدىن تەنھەرىكەتچى مەيدانغا چۈشۈپ، ئەتراپى قورشالغان مەيدانداً رېزىنكىدىن ياسالغان يۇمىلاق توپنى تالىشىدۇ ۋە توپنى قارشى تەرەپنىڭ ۋاراتارىغا ئۇرۇپ كىرگۈزسە نومۇرغا ئېرىشىدۇ. نومۇرنى كۆپ ئالغان تەرەپ ئۇتىدۇ.

ئالاھىدە ياسالغان مۇز توپ كالتىكى

رېزىنكىدىن ياسالغان يېسسى يۇمىلاق مۇز توپ

ۋاراتار توپنى پۈتۈن كۆچى بىلەن توسۇماقتا.

تېز مۇز تېپىلىشتا تەنھەرىكەتچى ئۇچىسىغا نىلون چاپان، ئىشتان، ئاياغ، پاپىياق ۋە پەلەي ئۆلاپ تىكلىگەن، بەدەننى چىڭ قىسىپ تۇرۇدىغان تەنھەرىكەت كىيىمى كىيىدۇ.

مۇز تېپىلىش

تەنتەربىيە مۇسابىقىسىدىكى مۇز تېپىلىشتا، تەنھەرىكەتچىدىن كانكى ئايىغى كىيىپ، مۇز ئۈستىدە تېپىلىش سۈرئىتى ياكى ماھارىتى جەھەتتە بەسلىشىش تەلەپ قىلىنىدۇ، بۇ ئاساسلىقى تېز مۇز تېپىلىش، فىگۇرا چىقىرىپ مۇز تېپىلىش قاتارلىقلارنى ئۆزئىچىگە ئالىدۇ. تېز مۇز تېپىلىش ئايلانمىسى 400 مېتىرلىق ئۆلچەملىك تېپىلىش يولىدا تېپىلىش ۋە ئايلانمىسى 111.21 مېتىرلىق قىسقا تېپىلىش يولىدا تېپىلىش قاتارلىق ئىككى خىل بولىدۇ. فىگۇرا چىقىرىپ مۇز تېپىلىش يالغۇر كىشىلىك مۇز تېپىلىش، ئىككى كىشىلىك مۇز تېپىلىش ۋە مۇز ئۈستى ئۈسسۇلى قاتارلىق تۆرلەرگە بۆلىنىدۇ.

كانكى ئايىغىنى كىيىپ مۇز ئۈستىدە ھەرىكەت قىلىش ۋېلىسىپىت مىنىشكە ئوخشاپ كېتىدۇ. بۇنىڭدا ئاۋۋال بەدەننىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاشنى ئۆگىنىۋېلىش، ئاندىن تېپىلىش سۈرئىتىنى ئاستا-ئاستا تېزلىتىش كېرەك.

تېز مۇز تېپىلىش كانكىسىنىڭ بىسى نېپىز، ئۇزۇن بولىدۇ. بۇ تەنھەرىكەتچىنىڭ تەڭپۇڭلىقىنى ساقلاپ، سۈرئىتىنى ئاشۇرۇشقا پايدىلىق.

ئېگىز تاغدا قار تېيىلىش پۈتقا چاڭغا باغلاپ، چاڭغا ھاسسىنىڭ يارداىمىدە مەلۇم يانتۇلۇقتىن تۆۋەنگە تېيىلىشنى كۆرسىتىدۇ. مۇسابىقىدە، سۈرئەت ۋە مەلۇم قىيىنلىق دەرىجىسى بار ھەرىكەتنى ئورۇنداش يېڭىش-يېڭىشقا ھۆكۈم قىلىشقا ئاساس بولىدۇ.

قار تېيىلغاندا مۇھاپىزەت كىيىملىرىنى تولۇق كىيىش لازىم. كاسكىسىمان قالپاق، رەڭلىك كۆزەينەك، شامال توسۇش كۆزەينىكى تەنھەرىكەتچىنىڭ قار تېيىلىشتىكى بىخەتەرلىكىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىدۇ.

قار تېيىلىش كىيىمى يېنىك، رەڭگى جۇلالىق بولۇشى لازىم.

مياۋمياۋ، قانداق قىلغاندا يېقىلىپ كەتمەي يىدىغان بولىدۇ؟

A تەڭپۇڭلۇقنى ساقلاش
B ھەرىكىتى ماسلاشقان بولۇش
C سۈرئەت مۇۋاپىق بولۇش
D يېڭى چاڭغا ئايىغى كىيىش

ئېگىز تاغدا قار تېيىلىپ ئايلانغاندا، تەنھەرىكەتچىدىن ھەرىكەتنى ئوبدان ماسلاشتۇرۇش، بەدەننىڭ ئېغىرلىق مەركىزىنى ئالماشتۇرۇپ تۇرۇش، بەدەننىڭ تەڭپۇڭلىقنى ساقلاش تەلەپ قىلىنىدۇ.

چاڭغا ھاسسىسى بەدەننى تەڭپۇڭلاشتۇرۇش ۋە تېرەپ تۇرۇش رولىنى ئوينايدۇ.

قار تېيىلىش

قار تېيىلىش بىر خىل تەنھەرىكەت تۈرى سۈپىتىدە شىمالىي ياۋروپادا باشلانغان. قار تېيىلىش ھەرىكىتىنىڭ كەڭ يولغا قويۇلۇشى ۋە ئومۇملىشىشى 1924 ـ يىلىدىكى تۇنجى نۆۋەتلىك ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئۆتكۈزۈلۈشىگە تۈرتكە بولغان. قار تېيىلىش باتۇرلارنىڭ ھەرىكىتى بولۇپ، مۇسابىقە تۈرلىرى كۆپ، بۇنىڭ ئىچىدە ئېگىز تاغدا قار تېيىلىش، تېز قار تېيىلىش ۋە قار تېيىلىش تاختىسىدا قار تېيىلىش بىر قەدەر ئومۇملاشقان.

ئاسما هالقا

ئاسما هالقا ـــ پولات ئارغامچا بىلەن 5.8 مېتىر ئېگىزلىكتىكى جازىغا ئېسىپ قويۇلغان ئىككى دانە ياغاچ هالقىنى كۆرسىتىدۇ. ياغاچ هالقا هەرىكىتى فرانسىيەدە بارلىققا كەلگەن ئەرلەرنىڭ ماهارەت گىمناستىكا تۈرى. مۇسابىقىنىڭ يۈرۈشلۈك هەرىكەتلىرى تۇرلۇك پۈلاڭلاش، كۆچىنىش ۋە تۇرغۇن هالەتلەرگە ئوتۇش قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپىدۇ.

گىمناستىكا

ئەركىن گىمناستىكا، ياغاچ ئات، ئاسما هالقا، يالاڭ تورنىك، قوش تورنىك، ئېگىز - پەس تورنىك، تەڭپۇڭلۇق لىمى قاتارلىقلار گىمناستىكا هەرىكتى تۈرلىرى بولۇپ، ماهارەت كۆرسىتىش گىمناستىكىسى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. يەنە بىر خىلى ئايالار گىمناستىكىسى تۈرلىرى بولۇپ، بەدىئىي گىمناستىكا دەپ ئاتىلىدۇ. گىمناستىكا هەرىكتىنىڭ هەرىكەتلىرى كۆچلۈك، ساغلام، نەپىس بولۇپ، ئادەملەر تەرىپىدىن «كۆچمە هەيكەل» دەپ ئاتالغان.

ئاسما هالقىنىڭ ئېگىزلىكى يەردىن 2.55-2.85 مېتىر بولىدۇ.

كرىست شەكلىدە كۆچىنىپ تۇرۇش ـــ تۇرغۇن هەرىكەت قىياپىتىدۇر.

ئامېرىكىلىق تەنھەرىكەتچى K.توماس ياغاچ ئات هەرىكىتىدە ئىككى پۇتىنى كېرىپ، دولقۇنسىمان تولۇق پىرقىراش تېخنىكىسىنى ئىجاد قىلدى، كېيىن ئۇ «توماسچە تولۇق پىرقىراش» دەپ ئاتالدى.

ئەركىن گىمناستىكا

ئەركىن گىمناستىكا ـــ ماهارەت گىمناستىكىسىنىڭ بىر تۈرى. ئەرلەرنىڭ ئەركىن گىمناستىكىسىدا موللاق ئېتىشنى ئاساس قىلىپ، ئاددىي هالدىكى قول بىلەن موللاق ئېتىش، بوشلۇقتا موللاق ئېتىشتىن مۇرەككەپ هالدىكى بوشلۇقتا ئىككى-ئۈچ قېتىم پىرقىراپ موللاق ئېتىش، كۆپ قېتىم پىرقىراش ۋە بەدەننى تىكلەپ پىرقىراشقا تەرەققىي قىلىدۇ. ئايالارنىڭ ئەركىن گىمناستىكىسى تۈرلۈك پىرقىراش، ئاتلاش، سەكرەش، ئۇسسۇل قاتارلىق تېخنىكىلىك ماهارەت هەرىكەتلىرىدىن تەركىب تاپقان بولۇپ، تۈزۈلۈشى، ئۇلىنىشى تېخىمۇ گۈزەل، ئەپچىل بولىدۇ هەم ئۇنىڭغا يېقىملىق مۇزىكا تەڭكەش قىلىنىدۇ.

ياغاچ ئات

ياغاچ ئات ئەرلەرنىڭ ماهارەت كۆرسىتىش گىمناستىكا تۈرى بولۇپ، مۇسابىقىدە ئىككى بىلەكنىڭ كۆچىگە تايىنىپ، بىر پۇتنى پىرقىرتىپ يۇقىرىغا كۆتۈرۈش، ئۇنىڭ ۋە تەتۈر قايچىسىمان كىرىشتۈرۈش، بىر ياكى ئىككى پۇتتا تولۇق چۆرگىلەش ۋە يۆتكىلىش، هەرخىل بۇرۇلۇش قاتارلىقلار تۈرلۈك هەرىكەتلەر نۆۋەتلەشتۈرۈلۈپ ئورۇندىلىدۇ.

ياغاچ ئاتنىڭ ئۈزۈنلۇقى 160 سانتىمېتىر، كەڭلىكى 35 سانتىمېتىر.

جاۋابى: ③① B ④② A

ياغاچ ھالقىنىڭ ئىچكى دىئامېترى 20 سانتىمېتر بولىدۇ.

تەڭپۇڭلۇق لىنىي ئۈستىدە ئىشلىنىدىغان تۈرلۈك ھەرىكەتلەر تەنھەرىكەتچىدىن بەدەن تەڭپۇڭلىقىنى ياخشى تىزگىنلىيەلەيدىغان ماھارەت يېتىلدۈرۈشنى تەلەپ قىلىدۇ.

چەمبىرەك بىلەن ئادەمنىڭ ھەرىكىتى بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ، تەڭگەش، نەپىس كۆرۈنىدۇ.

تەڭپۇڭلۇق لىنىي

تەڭپۇڭلۇق لىنىي ئاياللارنىڭ ماھارەت كۆرسىتىش گىمناستىكا تۈرى. مۇسابىقىدە قەدەملەپ سەكرەش، پىرقىراش، تەڭپۇڭلىنىش، شەكىل چىقىرىش ۋە موللاق ئېتىش قاتارلىق ھەرىكەتلەر ئورۇندىلىدۇ. بىر يۈرۈش ھەرىكەتنىڭ بەدىئىي ماھارەتلىك، تەكشى، تۇراقلىق بولۇشى تەلەپ قىلىنىدۇ.

لېنتە ئۇسۇلى ئارقىلىق ھەرىكەتنىڭ گۈزەللىكىنى نامايان قىلغىلى بولىدۇ.

بەدىئىي گىمناستىكا

قول ياكى تاناً، چەمبىرەك، توپ، كالتەك، لېنتە بىلەن مۇزىكىغا تەڭگەش قىلىپ ئۇرۇندىلىدىغان ئايالار گىمناستىكىسى بەدىئىي گىمناستىكا دەپ ئاتىلىدۇ. بەدىئىي گىمناستىكىنىڭ ھەرىكىتى رېتىملىق، چىقىرىلغان ھەرىكەت شەكلى نەپىس بولۇپ، كۈچ بىلەن گۈزەللىك بىرلەشتۈرۈلىدۇ.

تۆۋەندىكى گىمناستىكا تۈرلىرىدىن قايسىلىرىنىڭ ئەرلەر تۈرى (A)، قايسىلىرىنىڭ ئاياللار تۈرى (B) ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرەلەمسىز؟

2004 ـ يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە روسىيىنىڭ بەدىئىي گىمناستىكىسى ئالتۇن مېدالغا ئېرىشتى.

④ ئاسما ھالقا

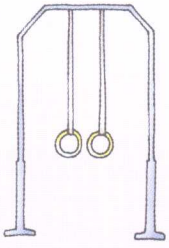

③ تەڭپۇڭلۇق لىنىي

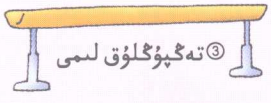

② ياغاچ ئات

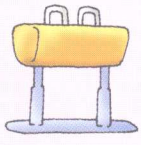

① بەدىئىي گىمناستىكا

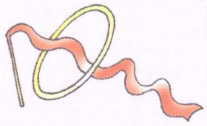

ئولىمپىك بايرىقى بەش ھالقىلىق بايراق، بايراق تېگى ئاق، جىيەكسىز بولۇپ مەركىزىگە قىزىل، يېشىل، سېرىق، كۆك، قارا رەڭلىك كىرىشتۇرۇلگەن يۇمىلاق ھالقا چۈشۈرۈلگەن، بۇ بەش چوڭ قىتئەنىڭ ئىتتىپاقلىقىغاۋەپۈتۈن دۇنيادىكى تەنھەرىكەتچىلەرنىڭ ئولىمپىك مۇسابىقە مەيدانىدا ئادىل، سەمىمىي مۇسابىقىلىشىشىغا سىمۋول قىلىنغان.

ئولىمپىك مەشئىلىگە ئوت تۇتاشتۇرۇش

ئولىمپىك مۇسابىقىسى باشلىنىشتىن ئىلگىرى، ئولىمپىيەدىكى يۇنان ئىلاھەسى ھېرا(زېۋىسنىڭ خوتۇنى)نىڭ ئىبادەتخانىسى يېنىدا پېتىنقى ئەينەكتە قۇياش نۇرىنى فوكۇسلاپ مەشئەلگە ئوت يېقىلىدۇ. ئاندىن مەشئەلنى كۆتۈرۈپ كۈچ ئۇلاپ يۈگۈرۈش ئارقىلىق، مەشئەل ئېچىلىش مۇراسىمىدىن بىر كۈن ئىلگىرى مۇسابىقە ئۆتكۈزۈلىدىغان شەھەرگە يەتكۈزۈپ بېرىلىدۇ. ئېچىلىش مۇراسىمىدا، ساھىبخان دۆلەتنىڭ تەنھەرىكەتچىسى مەشئەلنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ئۆتكۈزۈپ، ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئاساسىي مەشئىلىنى ياقىدۇ. ئاساسىي مەشئەلگە ئوت يېقىش ئۈسۇللىرى كۆپ خىل بولۇپ، مۇسابىقە ئۆتكۈزۈلىدىغان دۆلەتلەر قىزىقارلىق ئوت يېقىش ئۈسۇللىرىنى قوللىنىدۇ.

جۇڭگوغا ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ تۇنجى ئالتۇن مېدالىنى كىم ئېلىپ بەرگەن؟

1984-يىلى ئامېرىكىنىڭ لوس ئانژېلېس شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن 23-نۆۋەتلىك ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدا جۇڭگو تەنھەرىكەتچىسى شۇخەيفېڭ قارىغا ئېتىش مۇسابىقىسى تۈرىدە جۇڭگو ئۈچۈن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ تۇنجى ئالتۇن مېدالىنى ئېلىپ بەردى.

نى نى　يىڭ يىڭ　خۇەن خۇەن　جىڭ جىڭ　بېي بېي

ئولىمپىك مەشئىلىنى يەتكۈزۈپ بېرىش جەريانى ئولىمپىك روھىنى تارقىتىپ، ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ تەسىرىنى كېڭەيتىش جەريانىدۇر. 2004-يىلى 6-ئاينىڭ 8-كۈنى نۇرغۇن كىشىلەر مۇتەيەنيۇ سەددىچىن سېپىلىدا ئافىنا ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ مەشئىلىنى كۈتىۋالدى.

2005-يىلى 11-ئاينىڭ 11-كۈنى بەش «فوۋا»(قۇت بالا) 2008-يىللىق بېيجىڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ قۇت بەلگىسى قىلىپ بېكىتىلدى.

ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى

ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى دۇنيادىكى كۆلىمى ئەڭ زور، ئەڭ كاتتا تەنھەرىكەت مۇراسىمى. ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى ھەر تۆت يىلدا بىر قېتىم ئۆتكۈزۈلىدۇ. 1896-يىلىدىن 2008-يىلىغىچە جەمئىي 29 نۆۋەت ئۆتكۈزۈلدى. 2008-يىلى مەملىكىتىمىز پايتەختى بېيجىڭدا 29-نۆۋەتلىك ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلدى. «تېخىمۇ ئىلگىرىلەپ، تېخىمۇ يۇقىرى ئۆرلەپ، تېخىمۇ قۇدرەت تېپىش» ئولىمپىك ھېكمەتلىك سۆزىدۇر.

بېيجىڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى

2001 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى موسكۋادا خەلقئارا ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى كومىتېتى بېيجىڭنى 2008 ـ يىللىق يازلىق ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلىدىغان شەھەر قىلىپ بېكىتتى. بىر نۆۋەتلىك يۇقىرى سەۋىيىلىك ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن، بېيجىڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى تەشكىلات كومىتېتى «مەدەنىي ئولىمپىك، پەن ـ تېخنىكا ئولىمپىكى، يېشىل ئولىمپىك» مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈش ئارزۇسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، «ئورتاق دۇنيا، ئورتاق ئارزۇ» دېگەن بېيجىڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئاساسىي شوئارىنى بېكىتىپ چىقتى.

بېيجىڭ ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ گىربىي «جۇڭگوچە تامغا. ئۇسسۇل ھەرىكىتىدىكى بېيجىڭ» دە، مۇسىقىدە ۋە تامغا ئارقىلىق تېز يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقان ئادەم ئوبرازى بەدىئىي شەكىلدە ئىپادىلەنگەن ۋە بەش ھالقىلىق ئولىمپىك گىربى پىلەن ئورگانىك بىرلەشتۈرۈلۈپ، تېخىمۇ چوڭقۇر مەنىگە ئىگە قىلىنغان.

ئېچىلىش ۋە يېپىلىش مۇراسىمى

ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئېچىلىش ۋە يېپىلىش مۇراسىمى ھەر بىر قېتىملىق ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئەڭ مۇھىم، ئەڭ دىققەتتە سازاۋەر تەبرىكلەش مۇراسىمىدۇر. بۇ مۇراسىملار مىللەتنىڭ تارىخى، مەدەنىيىتى ۋە دەۋر قىياپىتىنى مەركەزلىك نامايان قىلىپ بېرىدۇ. ئېچىلىش ۋە يېپىلىش مۇراسىمىدا چوڭ تېپتىكى ئەدەبىيات ـ سەنئەت نومۇرلىرىنى كۆرسىتىش، تەنھەرىكەتچىلەر مەيدانغا كىرىش، بايراق چىقىرىش (چوشۇرۇش)، مەشئەلگە ئوت تۇتاشتۇرۇش قاتارلىق تۇرلۈك پائالىيەتلەر ئۆتكۈزۈلىدۇ. ساھىبخان دۆلەتنىڭ دۆلەت باشلىقلىرى سۆز قىلىدۇ، تربىنىلار، تەنھەرىكەتچىلەر قەسەم بېرىدۇ ۋەھاكازالار.

جۇڭگونىڭ 407 نەپەر تەنھەرىكەتچىسى 2004 ـ يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىغا قاتناشتى. سۈرەتتە: مۇسابىقىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمىدا جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى مەيدانغا كىرمەكتە.

مەشئەلگە ئوت يېقىش ئېچىلىش مۇراسىمىدىكى جەلپكار نۇقتا، مىللەتنىڭ ئەقىل ـ پاراسىتىدىكى جەلپكار نۇقتا. 2004 ـ يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ غايىتە زور، مەشئەلنى گىرىتسىيىلىك يەلكەنىلىك تاختا ماھىرى كارامانسكى تۇتاشتۇرغان.

2004 ـ يىلى ئافىنادا ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمى گرېك مەدەنىيىتىنىڭ شان ـ شەۋكىتىنى نامايان قىلىپ، پۈتۈن دۇنيا خەلقىدە ئۆچمەس تەسىرات قالدۇردى.

[General Information]
书名=文体馆　维吾尔文
SS号=40234853